



Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENERLER İÇİN ZARFLARIN
ÖĞRETİMİNE YÖNELİK MATERYAL GELİŞTİRME

Hazırlayan
Muhammet Raşit MEMİŞ

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2014

Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRENENLER İÇİN ZARFLARIN
ÖĞRETİMİNE YÖNELİK MATERYAL GELİŞTİRME

Hazırlayan
Muhammet Raşit MEMİŞ

Danışman
Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM

Yüksek Lisans Tezi

Samsun, 2014

KABUL VE ONAY

Muhammet Raşit MEMİŞ tarafından hazırlanan “*Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Zarfların Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme*” başlıklı bu çalışma 04/08/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / ~~oyçokluğu~~ ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM



Üye: Yrd. Doç. Dr. İlknur KARAGÖZ



Üye: Yrd. Doç. Dr. Mesut GÜN



Yukarıda imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

— / — / —

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinde proje aşamasından sonuçlanmasına kadarki süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet ettiğimi, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu taahhüt ederim.

04/08/2014

Muhammet Raşit MEMİŞ

ÖZET

Öğrencinin Adı-Soyadı	Muhammet Raşit MEMİŞ
Anabilim Dalı	Türkçe Eğitimi
Danışman Adı	Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM
Tezin Adı	Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Zarfların Öğretimine Yönelik Materyal Geliştirme

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için zarfların öğretimine yönelik materyal geliştirmektir. Bu amaçla çalışmamızda tarama modeli kullanılarak Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B1'e uygun şekilde zarfların öğretimine yönelik bilgisayar destekli öğretim materyali hazırlanmıştır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda dil öğretimi, dil bilgisi öğretimi, zarflar ve zarfların öğretimi, yabancı dil öğretimi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, materyal tasarımı ile ilgili ulaşılan tüm kaynaklar (kitaplar, tezler, makaleler, bildiriler, internet siteleri vb.) taranmıştır. Daha sonra yabancılar için hazırlanmış Türkçe kitapları incelenerek zarfların öğretimi konusundaki eksiklikler saptanmış ve bu eksiklerin giderilmesine yönelik özgün materyaller oluşturulmuştur.

Materyaller hazırlanırken konuyla ilgili bilgiler yabancı öğrencilerin anlayabileceği düzeye indirilmiş, öğretilecek zarflar özenle seçilmiş ve materyaller mümkün olduğunca görselleştirilmiştir. Zarflarla ilgili bilgiler bölümlere ayrılmış, burada tablolara, öğretim görsellerine ve animasyonlara yer verilerek her bölümün sonuna alıştırmalar eklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, materyal geliştirme, dil bilgisi öğretimi, zarf

ABSTRACT

Student's Name and Surname	Muhammet Raşit MEMİŞ
Department's Name	The Department of Turkish Education
Name of the Supervisor	Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM
Name of the Thesis	Developing Materials To Teach Adverbs For Turkish Learners As A Second Language

The aim of this study is to develop materials aimed at teaching adverbs for Turkish learners as foreign language. For that purpose, screening model is used in this study and computer supported teaching materials for adverbs teaching which are compatible with one of the Foreign Language Proficiency Levels “B1” in Common European Framework of Reference for Languages, are prepared.

In accordance with this purpose, all the resources (books, academic dissertations, articles, proceedings, internet sources) about language teaching, grammar teaching, adverbs and their teaching, foreign language teaching, teaching Turkish as foreign language, material design are reviewed. Turkish books prepared for foreigners are analyzed and deficiencies on adverbs teaching are ascertained. Then original materials are created for filling the deficiencies.

As preparing materials, information related to the subject is simplified in level that foreign students can understand, adverbs that will be taught are selected carefully and materials are visualized as much as possible. Information on adverbs is separated into sections, in it, tables, teaching visuals and animations are given place and exercises are added in each end of sections.

Key Words: Turkish education as foreign language, material developing, grammar teaching, adverb

ÖN SÖZ

Yabancılara Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmalar son yıllarda artmış olsa da hâlâ istenilen düzeyde değildir. Bu alanda var olan en önemli eksikliklerden biri de materyal yetersizliğidir. Bu problem hem öğreticileri hem de öğrencileri olumsuz yönde etkilemektedir. Bu çalışmanın ortaya çıkış sebeplerinin başında yabancılara Türkçe öğretimi alanında görülen materyal eksikliği gelmektedir. Çalışmayla birlikte zarfların öğretimi konusundaki materyal yetersizliğinin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın giriş bölümünde problem durumu ele alınmış, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlıkları belirtilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın kuramsal temelleri ayrıntılı şekilde ele alınmış ve yabancı dil öğretim yöntem ve teknikleri, dil bilgisi öğretimi ve materyal geliştirme konuları incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme hakkında bilgi verilmiştir.

“Materyaller” adını taşıyan çalışmanın üçüncü bölümünde hazırlanan materyaller hakkında bilgi verilerek materyallerin ekran görüntülerine yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan “Sonuç ve Öneriler” bölümünde yapılan çalışma değerlendirilerek bu alanda bazı önerilerde bulunulmuştur.

Başta yüksek lisans tez çalışmama danışmanlık yapan değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Dursun ERDEM olmak üzere ders döneminde bilgilerinden istifade ettiğim sayın hocalarım Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Mehmet AYDIN’a, Doç. Dr. Yavuz BAYRAM’a, Yrd. Doç. Dr. İlknur KARAGÖZ’e, Yrd. Doç. Dr. Mediha MANGIR’a, Yrd. Doç. Dr. Cafer ÖZDEMİR’e, Yrd. Doç. Dr. Şeyma BÜYÜKKAVAS KURAN’a, çalışma arkadaşlarıma, üzerimde büyük emekleri olan hocalarım Doç. Dr. Eyüp BACANLI’ya, Doç. Dr. Fatih USLUER’e, Doç. Dr. Mustafa DURMUŞ’a, Yrd. Doç. Dr. Firdevs CANBAZ YUMUŞAK’a, Dr. Sibel KOCAER’e, değerli abim Tayfun KALKAN’a, kıymetli ailem ve eşime teşekkür ederim.

Samsun 2014

Muhammet Raşit MEMİŞ

KISALTMALAR

bkz.	: Bakınız
c.	: Cilt
CEFRL	: The Common European Framework of Reference For Languages (Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni)
DİLMER	: Dil Öğretim Merkezi
Ed.	: Editör / Editörler
ELP	: European Language Portfolio (Avrupa Dil Dosyası)
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÖMER	: Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerkleri
Yay.	: Yayınları

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
KISALTMALAR.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ	xii

GİRİŞ.....	1
A. Problem Durumu.....	1
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
C. Araştırmanın Varsayımı ve Sınırlılıkları.....	2
D. Araştırmanın Temel Kavramları.....	3
E. İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	3

I. BÖLÜM

I. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ	15
I. 1 Dil	15
I. 2 Yabancı Dil	16
I. 3 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Günümüzdeki Durumu	17
I. 4 Avrupa Birliği Yabancı Dil Çalışmaları	19
I. 4. 1 Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (The Common European Framework of Reference For Languages)	20

I. 4. 2 Avrupa Konseyi Diller İçin Ortak Başvuru Metninin Temel İlkeleri.....	20
I. 4. 3 Diller İçin Avrupa Başvuru Metninin Kullanım Alanları	21
I. 4. 4. Avrupa Dil Dosyası (European Language Portfolio)	23
I. 4. 5 Ortak Başvuru Düzeyleri	25
I. 4. 6 Ortak Başvuru Düzeylerinin Sunumu	26
I. 4. 7 Dil Yeterlilik Seviyeleri	28
I. 4. 7. 1 Anlama	29
I. 4. 7. 1. 1 Dinlediğini Anlama	29
I. 4. 7. 1. 2 Okuduğunu Anlama	30
I. 4. 7. 2 Konuşma	31
I. 4. 7. 2. 1 Karşılıklı Konuşma	31
I. 4. 7. 2. 2 Sözlü Anlatım	32
I. 4. 7. 3 Yazma	32
I. 4. 7. 3. 1 Yazılı Anlatım	32
I. 5 Dil Öğretimi	34
I. 5. 1 Dil Öğretim İlkeleri	35
I. 5. 2 Dil Öğretim Yöntemleri	37
I. 5. 2. 1 Dil Bilgisi Yöntemi	38
I. 5. 2. 2 Dil Bilgisi - Çeviri Yöntemi	38
I. 5. 2. 3 Direkt Yöntem.....	39
I. 5. 2. 4 Jacotot Yöntemi	39

I. 5. 2. 5 Akılcı Yöntem.....	40
I. 5. 2. 6 Özümleme Yöntemi.....	40
I. 5. 2. 7 Ses Bilimsel Yöntem.....	40
I. 5. 2. 8 Ruh Bilimsel Yöntem.....	41
I. 5. 2. 9 Berlitz Yöntemi.....	41
I. 5. 2. 10 Tan-Gau Yöntemi.....	41
I. 5. 2. 11 Sauvenur-Heness Yöntemi.....	42
I. 5. 2. 12 De Sauze Yöntemi.....	42
I. 5. 2. 13 Credif-St. Cloud Yöntemi / İşitsel Görsel Yöntem.....	42
I. 5. 2. 14 Yeni Yöntem.....	43
I. 5. 2. 15 Kaynak Kişiyile Alıştırma Yöntemi.....	43
I. 5. 2. 16 Örgü Alıştırması Yöntemi.....	44
I. 5. 2. 17 Uygulama-Kuram Yöntemi.....	44
I. 5. 2. 18 Durumsal-Bağlamsal Yöntem.....	44
I. 5. 2. 19 Durum/Duruşma Yöntemi.....	45
I. 5. 2. 20 Telkin(Esinleme) Yöntemi.....	45
I. 5. 2. 21 Hipnozlu Yöntem.....	46
I. 5. 2. 22 Diziler Yöntemi.....	46
I. 5. 2. 23 Birim Yöntemi.....	47
I. 5. 2. 24 Eşdeşler Yöntemi.....	47
I. 5. 2. 25 Okuma Yöntemi.....	47
I. 5. 2. 26 Sözlü Yöntem.....	48

I. 5. 2. 27 İki Dilli Yöntem.....	48
I. 5. 2. 28 Tiyatro Yöntemi.....	49
I. 5. 2. 29 GÜdümlü Yöntem.....	49
I. 5. 2. 30 Doğal Yöntem.....	50
I. 5. 2. 31 İşitsel-Dilsel Yöntem.....	50
I. 5. 2. 32 Sessizlik Yöntemi.....	51
I. 5. 2. 33 Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi.....	52
I. 5. 2. 34 Bilişsel Yöntem.....	53
I. 5. 2. 35 İşlevsel-Kavramsal Dil Öğretim Yöntemi.....	54
I. 5. 2. 36 Danışmanlı(Grupla) Dil Öğretim Yöntemi.....	55
I. 5. 2. 37 İletişimsel Yöntem.....	56
I. 5. 2. 38 Görev Temelli Yöntem.....	57
I. 5. 2. 39 İçerik Merkezli Yöntem.....	57
I. 5. 3 Dil Öğretim Teknikleri.....	58
I. 5. 3. 1 Sunuş/Anlatım Tekniği.....	59
I. 5. 3. 2 Gösteri Tekniği.....	60
I. 5. 3. 3 Soru – Cevap Tekniği.....	61
I. 5. 3. 4 Benzetim/Örnek Olay Tekniği.....	61
I. 5. 3. 5 Drama/Rol Yapma Tekniği.....	62
I. 5. 3. 6 Grup Çalışmaları.....	62
I. 5. 3. 7 Eğitsel Oyunlar.....	63
I. 5. 3. 8 Beyin Fırtınası.....	64

I. 5. 3. 9 Kavram Haritası.....	65
I. 5. 3. 10 Altı Şapkalı Düşünce Tekniği.....	65
I. 5. 3. 11 Özetleme Tekniği.....	66
I. 5. 3. 12 Dikte.....	66
I. 5. 3. 13 Tümevarım.....	66
I. 5. 3. 14 Tümdengelim.....	67
I. 5. 3. 15 Tartışma.....	67
I. 5. 3. 16 Sınıf Dışı Öğretim Teknikleri.....	68
I. 6 Dil Bilgisi Öğretimi.....	68
I. 6. 1 Dil Bilgisi.....	68
I. 6. 2 Dil Bilgisinin Dil Öğretimindeki Yeri.....	69
I. 6. 3 Dil Bilgisi Öğretim İlkeleri.....	73
I. 6. 4 Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları.....	74
I. 6. 5 Yabancı Dil Öğretiminde Temel Dil Becerileri ve Dil Bilgisi Öğretimi İlişkisi.....	74
I. 6. 5. 1 Dinleme ve Dil Bilgisi.....	75
I. 6. 5. 2 Konuşma ve Dil Bilgisi.....	75
I. 6. 5. 3 Okuma ve Dil Bilgisi.....	76
I. 6. 5. 4 Yazma ve Dil Bilgisi.....	77
I. 7 Öğretim Materyali.....	78
I. 7. 1 Öğretim Materyallerinin Eğitimdeki Yeri ve Önemi.....	78
I. 7. 2 Öğretim Materyalleriyle İlgili İlkeler.....	79

I. 7. 2. 1 Tasarım İlkeleri.....	80
I. 7. 2. 2 Hazırlama İlkeleri.....	82
I. 8 Türkiye Türkçesinde Zarflar.....	83
I. 8. 1 İşlevlerine Göre Zarf Türleri.....	87
I. 8. 1. 1 Zaman Zarfları.....	87
I. 8. 1. 2 Yer-Yön Zarfları.....	87
I. 8. 1. 3 Miktar (Azlık-Çokluk) Zarfları.....	88
I. 8. 1. 4 Tarz Zarfları.....	89
I. 8. 1. 4. 1 Nitelik Bildiren Zarflar.....	89
I. 8. 1. 4. 2 Durum Bildiren Zarflar.....	89
I. 8. 1. 5 Soru Zarfları.....	92
I. 8. 2 Yapılarına Göre Zarf Türleri.....	92
I. 8. 2. 1 Basit (Yalın) Zarflar.....	92
I. 8. 2. 2 Türetilmiş Zarflar.....	93
I. 8. 2. 3 Kelime Grubu Biçimindeki Zarflar.....	95
I. 8. 2. 4 Cümle Yapısındaki Zarflar.....	98
I. 8. 2. 5 Birleşik Kelime Yapısındaki Zarflar.....	98

II. BÖLÜM

II. YÖNTEM.....	99
II. 1 Araştırma Modeli.....	99
II. 2 Evren ve Örneklem.....	100

II. 3 Veri Toplama Araçları.....100

II. 4 Verilerin Değerlendirilmesi.....100

III. BÖLÜM

III. MATERYALLER.....101

IV. BÖLÜM

IV. SONUÇ VE ÖNERİLER.....166

KAYNAKÇA.....168

EKLER.....177

ŞEKİLLER VE TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu.....	27
Tablo 2: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Yeterlilik Tablosu.....	28
Tablo 3: Başlıca Zaman Zarflarının Listesi.....	127
Tablo 4: Başlıca Yer-Yön Zarflarının Listesi.....	138
Tablo 5: Başlıca Miktar Zarflarının Listesi.....	143
Tablo 6: Başlıca Durum Zarflarının Listesi.....	151
Tablo 7: Başlıca Soru Zarflarının Listesi.....	157
Şekil 1: Eğitsel Oyun Süreci.....	63
Ekran Görüntüsü 1: Zarflar.....	102
Ekran Görüntüsü 2: Zarf Nedir?.....	103
Ekran Görüntüsü 3: Zarflar – Cümle Örnekleri.....	104
Ekran Görüntüsü 4: Sıfat Mı? Zarf Mı?.....	105
Ekran Görüntüsü 5: Alıştırma (Sıfat Mı? Zarf Mı?).....	106
Ekran Görüntüsü 6: Sıfatların Zarf Olarak Kullanımı.....	107
Ekran Görüntüsü 7: Alıştırma (Sıfatların Zarf Olarak Kullanımı).....	108
Ekran Görüntüsü 8: Sıfat + “ca/ce” Eki 1.....	109
Ekran Görüntüsü 9: Sıfat + “ca/ce” Eki 2.....	110
Ekran Görüntüsü 10: Alıştırma (Sıfat +ca/ce Eki).....	111
Ekran Görüntüsü 11: Sıfat + “bir şekilde” Kalıbı 1.....	112
Ekran Görüntüsü 12: Sıfat + “bir şekilde” Kalıbı 2.....	113
Ekran Görüntüsü 13: Alıştırma (Sıfat + “Bir Şekilde” Kalıbı).....	114

Ekran Görüntüsü 14: Zarfların Cümledeki Yeri.....	115
Ekran Görüntüsü 15: Alıştırma (Zarfların Cümledeki Yeri).....	116
Ekran Görüntüsü 16: Zarf Türleri.....	117
Ekran Görüntüsü 17: Zaman Zarfları.....	118
Ekran Görüntüsü 18: Zaman Zarfları Animasyon 1.....	119
Ekran Görüntüsü 19: Zaman Zarfları Animasyon 2.....	121
Ekran Görüntüsü 20: Zaman Zarfları Örnek Cümleler.....	123
Ekran Görüntüsü 21: Sıklık Zarfları.....	124
Ekran Görüntüsü 22: Cümlede Zaman Zarfı Var Mı?.....	125
Ekran Görüntüsü 23: Eş Ve Yakın Anlamlı Zaman Zarfları.....	126
Ekran Görüntüsü 24: Alıştırma (Zaman Zarfları) 1.....	130
Ekran Görüntüsü 25: Alıştırma (Zaman Zarfları) 2.....	131
Ekran Görüntüsü 26: Yer – Yön Zarfları.....	132
Ekran Görüntüsü 27: Yer – Yön Zarfları Animasyon 1.....	133
Ekran Görüntüsü 28: Yer – Yön Zarfları Animasyon 2.....	134
Ekran Görüntüsü 29: Yer – Yön Zarfları Animasyon 3.....	135
Ekran Görüntüsü 30: Yer – Yön Zarfları Örnek Cümleler.....	136
Ekran Görüntüsü 31: Cümlede Yer – Yön Zarfı Var Mı?.....	137
Ekran Görüntüsü 32: Alıştırma (Yer – Yön Zarfları).....	139
Ekran Görüntüsü 33: Miktar Zarfları.....	140
Ekran Görüntüsü 34: Miktar Zarfları Örnek Cümleler.....	141
Ekran Görüntüsü 35: Cümlede Miktar Zarfı Var Mı?.....	142

Ekran Görüntüsü 36 Alıştırma (Miktar Zarfları).....	144
Ekran Görüntüsü 37: Durum Zarfları.....	145
Ekran Görüntüsü 38: Durum Zarfları Animasyon 1.....	146
Ekran Görüntüsü 39: Durum Zarfları Animasyon 2.....	147
Ekran Görüntüsü 40: Durum Zarfları Animasyon 3.....	148
Ekran Görüntüsü 41: Durum Zarfları Örnek Cümleler.....	149
Ekran Görüntüsü 42: Cümlede Durum Zarfı Var Mı?.....	150
Ekran Görüntüsü 43: Alıştırma (Durum Zarfları).....	154
Ekran Görüntüsü 44: Soru Zarfları.....	155
Ekran Görüntüsü 45: Soru Zarfları Örnek Cümleler.....	156
Ekran Görüntüsü 46: Alıştırma (Soru Zarfları).....	158
Ekran Görüntüsü 47: Genel Alıştırma 1.....	159
Ekran Görüntüsü 48: Genel Alıştırma 2.....	160
Ekran Görüntüsü 49: Genel Alıştırma 3.....	161
Ekran Görüntüsü 50: Genel Alıştırma 4.....	162
Ekran Görüntüsü 51: Genel Alıştırma 5.....	163
Ekran Görüntüsü 52: Genel Alıştırma 6.....	164
Ekran Görüntüsü 53: Genel Alıştırma 7.....	167

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın gerekçelerini ortaya koyan problem durumu, çalışmanın amacı, önemi, alt problemleri, varsayımları, sınırlılıkları ve çalışmada yer alan tanımlar bulunmaktadır.

A. Problem Durumu

Modern anlamda yabancılara Türkçe öğretimi yeni ve gelişmekte olan bir alan olduğu için bu sahada henüz yeterli sayıda özgün öğretim materyali bulunmamaktadır. Güncel ve özgün öğretim materyallerine; eğitimi kolaylaştırması, öğrencilerin ilgisini canlı tutması, birden çok duyuya hitap etmesi ve günümüz dünyasına daha uygun olması gibi sebeplerden ötürü çokça ihtiyaç duyulmaktadır. Şu anda uzmanlar tarafından alan bilgisi desteğiyle geliştirilmiş özgün ve bilimsel yetkinliği kanıtlanmış yeterli sayıda yabancılara Türkçe öğretim materyali bulunmamaktadır. Bu nedenle hem öğretmenler hem öğrenciler kaynak ve alıştırma bulma hususunda sıkıntı çekmektedir. Ayrıca bu durum öğretmenleri kendi malzemelerini geliştirmeye zorlamaktadır.

Bu çalışmanın, yabancılara Türkçe'nin dil bilgisini öğretirken, zarflara yönelik ihtiyaç duyulan materyallerin öğreticinin kendisi tarafından hazırlanması hususundaki problemin çözülmesine ve zarflar konusunda var olan materyal ve alıştırma eksikliğinin giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yabancı dil öğretimini kolaylaştıracak ve pekiştirecek materyallere; özgünlük, güncellik, yeni yöntemlere uygunluk, öğrenenlerin gereksinimleri vb. açılarından kalıcı bir ihtiyaç vardır. Bu duruma yabancılara Türkçe öğretimi sahasından bakıldığında ise var olan ihtiyacın, yukarıda bahsedilen yönlerden başka, bu alanın modern anlamda yeni yeni gelişmesi nedeniyle nicel ve nitel olarak malzeme eksikliğinden kaynaklandığı görülmektedir.

Ayrıca yabancılara Türkçe öğretiminde zarfların öğretimine yönelik hazırlanan özgün bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırmanın söz konusu eksikliğin giderilmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için zarfların öğretimi üzerine işlevsel materyal geliştirme amaçlanmıştır.

Çalışmanın neticesinde elde edilen çıktılar; yabancı dil olarak Türkçe öğretilenlere ve öğrenenlere zarfların işlevleri hakkında bilgi vermesi, öğrenmeyi kolaylaştırması, işlevsel ve güncel olması, öğretim ve alıştırmaya kaynağı sağlaması ve yapılacak çalışmalara katkıda bulunması açılarından önem teşkil etmektedir.

C. Araştırmanın Varsayımları ve Sınırlılıkları

Yabancı dil öğretim sürecinin B1 düzeyini esas alan bu çalışmanın varsayımları şunlardır:

1. Zarfların B1 düzeyinde öğretilmesi uygundur.
2. Geliştirilen malzemeler B1 ve daha ileri seviyelerdeki öğrenciler için kullanılacaktır.
3. Hedef kitleyi oluşturan öğrenciler; Türkçe'nin zaman, görünüş ve kip özelliklerini, durum eklerini, iyelik yapılarını, ünlü uyumunu, ses değişmelerini ve gerekli sözcük kullanımını bilmektedir.
4. Zarflar yalnızca fiilleri niteleyen kelimelerdir.
5. Örnekleme, evreni temsil edebilecek niteliktedir.

Çalışmanın sınırlılıkları şöyledir:

1. Dil bilgisi konularından yalnızca zarflar ele alınmıştır.
2. Zarflarla ilgili üretilen materyaller sadece yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılabilir niteliktedir.

D. Araştırmanın Temel Kavramları (Tanımlar)

Araştırmanın temel kavramları şunlardır:

Yabancı Dil: Ana dilinin dışında olan dillerden her biri, ana dilin dışında öğrenilen uzmanlık dili (Türkçe Sözlük, 2011: 2496). Bireyin ana dilinden başka bir dili edinmesi, öğrenmesi durumu (Eğitim Sözlüğü, 2012: 145).

Öğretim Yöntemi: Öğrencilerin özellikleri, ders araç ve gereçleri ile tüm öğrenme durumu göz önünde tutularak saptanan ve izlenen mantıklı yol (TDK Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü).

Zarf (Belirteç): Bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları bakımından etkileyen kelime, belirteç (Türkçe Sözlük, 2011: 2645). Fiilin, sıfatın, başka bir zarfın veya bir ifadenin anlamını sınırlandıran veya niteleyen kelime (TDK Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü).

Öğretim Materyali: Eğitim ya da öğretim ortamında kullanılan elektronik veya basit malzeme ve kaynaklar (Fer, 2009: 250).

Öğretim Tekniği: Öğretim gereçlerinin kullanılmasında ya da öğretim etkinliklerinin yönetiminde tutulan yol (TDK Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü).

E. İlgili Yayın ve Araştırmalar

1. Yüksek Lisans Tezleri

Ramazan ZENGİN (1995), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Alıştırmalar” adlı yüksek lisans tezinde, öncelikle alıştırmaların ne olduğunu açıklamış; alıştırmaları A, B, C ve D aşamaları olarak sınıflamış, örneklendirmiş ve Hengirmen’in Türkçe Öğreniyoruz I, II, II, IV adlı yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarını alıştırmaları açısından incelemiştir. Sonuç olarak adı geçen ders kitaplarında sınırlı türde alıştırmaların yer aldığı sonucuna varılmış ve belirlenen eksikliklerin nasıl giderilebileceğine yönelik çeşitli alıştırma örnekleri verilmiştir.

İzzet PEMPECİ (1998), “Türkçenin Biçim Biliminin Bilgisayar Yardımıyla Öğretilmesi” adlı yüksek lisans tezinde, Türkçenin biçimbilimsel özelliklerinin bilgisayar destekli öğretimi geliştirilen program ikinci dil olarak Türkçe öğrenenlere ve dilbilim öğrencilerine Türkçenin biçimbilimiyle ilgili alıştırmalar yapabilecekleri bir ortam sunmuştur. Biçimbilim özellikleri iki düzeyli biçimbilimsel modellerle biçimlendirilmiştir. Bu modelde biçimbirim değişmelerine yol açan ses olayları iki düzeyli sesbilim kurallarıyla, kökler ve ekler arasındaki sıralama kuralları ise özellik sınırlamalı bağlam bağımsız yeniden yazım kurallarıyla kodlanmıştır.

Abdullah ÇEVİK (2001), “Yabancı Dil Öğretiminde Bilgisayar Destekli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı Alman Dili Eğitimi Anabilim Dalında yaptığı yüksek lisans çalışmasında, Almanca dilbilgisi öğretiminde önceden öğrenilmiş olan dilbilgisi yapılarının pekiştirilmesinde bilgisayar destekli yabancı dil öğretim yönteminin öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının öğrenci başarısına katkı yaptığı belirlenmiştir.

Nurdane ÖZ (2002), “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ad Durum Ekleri ve Bir İzlençe Önerisi” adlı yüksek lisans tezinde, Bilkent Üniversitesi Temel Türkçe Sınıfında öğrenim görmekte olup yaşları 20 ile 22 arasında değişen 16 yabancı uyruklu öğrenciyle, Belirtme, Bulunma, Yönelme ve Çıkma hâli eklerinin; *gel-*, *git-*, *otur-*, *çalış-*, *sev-*, *iste-*, *bekle-*, *bin-*, *in-*, *ver-*, *al-*, *yaz-*, *oku-*, *bak-*, *kal-*, *ye-*, *iç-*, *izle-*, *dinle-* ve *yap-* fiilleriyle öğretimi üzerine bir çalışma yapmıştır. 12 saat süren ders uygulaması sonucunda elde edilen bulgulardan deney grubundaki öğrencilerin kontrol grubundaki öğrencilere göre daha başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Reyhan TANIN (2004), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi ve Sözcük Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde; sözcük öğretiminin yabancı dil öğretimindeki önemi ele alınmış, Türkçenin başlangıç düzeyinde yetişkinlere öğretilmesi aşamasında kullanılacak temel sözcüklerin seçimindeki ölçütlerden bahsedilmiş ve bu temel sözcükler gruplar hâlinde sıralanmıştır. Ayrıca, Türkçede temel sözcükler öğretilirken hangi yolların kullanılabileceği açıklanmış, bu öğretilen sözcüklerin akılda tutulması için gerekli sözcük öğrenme yolları anlatılmıştır. Tanın, araştırmasında çeşitli kaynaklardan yararlanarak bazı kıstaslar belirlemiş ve yetişkin yabancılarla Türkçe öğretiminde kullanılabilecek temel bir söz varlığı oluşturmaya çalışmıştır.

Vesile YILMAZ (2004), “Yabancı Dil Türkçe Öğretiminde Okuma Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Görev Odaklı Bir Yordam Oluşturumu ve Gereç Hazırlamaya Yönelik Bir Çalışma” adlı yüksek lisans tezinde “görev odaklı” yaklaşımı esas alarak bu yaklaşıma yönelik temel bilgiler verilmiştir. Çalışmada öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir model hazırlanmış ve bu modele göre örnek bir okuma dersi ile 15 metin ve sorulardan oluşan okuma ders kitabı hazırlanmıştır.

Orhan KOCAMAN (2005), “Bilgisayar Destekli Yabancı Dil Öğretiminin Öğrenci Tutum ve Başarısına Etkisi” adlı Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi alanında hazırladığı yüksek lisans tezinde, 2003-2004 öğretim yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE 1. sınıf, I. ve II. Öğretim öğrencilerinden oluşan gruba deneme modeli kullanarak İngilizce dersi için bilgisayar destekli bir araştırma yapmıştır. Tezin sonucunda geleneksel İngilizce eğitiminin, öğrencilerin, cinsiyet, yaş, lise türü, özel ders/kurs alıp almama değişkenlerine göre İngilizce dersine karşı olumsuz tutum geliştirmelerine, BDÖ'nün ise olumlu tutum geliştirmelerine neden olduğu belirtilmiştir.

Nesrin KUTLAY (2006), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrencileri İçin Başlangıç Düzeyi Dil Öğretim Gereçleri Hazırlama” adlı yüksek lisans tezinde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde kullanılacak gereçlerin değerlendirilmesinde ve hazırlanmasında göz önünde tutulabilecek nitelikleri belirlemeye çalışmıştır. Bu amaçla öncelikle bir ders kitabı paketinin olası bileşenleri tek tek ele alınmış ve nitelikleri sıralanmıştır. Ders kitabı paketinin içeriğinin belirlenmesinde ilk aşama olarak öğrenci gereksinimlerinin belirlenmesi ve ardından uygulanacak programın amaçlarıyla öğrenci gereksinimlerinin karşılaştırılması ve bunlara uygun bir izlencenin sağlanması sıralanmıştır. Dilbilim incelemeleri bakımından 8 ana başlık belirlenmiş ve bu başlıklar sırasıyla dilsel içerik, konu içeriği, toplumsal içerik, yöntembilim, örnekler ve alıştırmalar, beceriler, içeriksel tasarım ve kitabın fiziksel özellikleri olarak sunulmuştur. Sonuç ve öneriler bölümünde çalışmadan ele edilen sonuçlar ve kimi önerilere yer verilmiştir.

Mine Sultan HACİÖMEROĞLU (2007), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Kiplik Öğretimi Üzerine Materyal Geliştirme” adlı yüksek lisans tezinde Türkçedeki yeterlik ve gereklik çekimlerinin biçim, anlam ve işlev boyutları tartışılmış ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda bu yapılarla ilgili içinde resim ve çizimler bulunan iki PowerPoint sunusu hazırlanmıştır.

Özlem CAMKIRAN (2007), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Şimdiki Zamanın Metinlerle Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde şimdiki zamanla ilgili resimler ve slaytlar yardımıyla örnek bir ders planı çıkarmış ve çeşitli metinlerle adı geçen yapının öğretimine yönelik materyal hazırlamıştır. Çalışmada öncelikle şimdiki zamanın öğretilmesi gerektiği, şimdiki zamanın her bir işlevinin ayrı dersler hâlinde verilmesi gerektiği, sadece mekanik alıştırmaların yeterli olmayacağı, materyalde kullanılacak dilin mümkün olduğunca yapaylıktan uzak ancak öğretilmesi hedeflenen yapılardan oluşması gerektiği ve ödevlerle desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Zeki Doğan KORELİ (2007), “Eylem ve Ad Olarak Kullanılan ve Türkçe Sözlükte Bulunmayan Öbekler ve Bunların Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki Yeri” adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye’de 9 aylık süre içerisinde çeşitli günlük gazetelerden 380 tanesinin bütün haberlerini taramış ve bunlardan 140 tanesini kelime grupları açısından incelemiştir; gazetelerde kullanıldığı hâlde Türkçe Sözlük’te bulunmayan kelime gruplarını ortaya çıkarmıştır. Türkçe Sözlük’te bulunmayan bu kelime gruplarından bazıları seçilerek bunların Türkçe öğrenen yabancılara öğretimi konusunda örnek ders materyali hazırlanmıştır.

Betül SÜLÜŞOĞLU (2008), “İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması” adlı yüksek lisans tezinde, İşe Dayalı Dil Öğretimi kapsamında orta ve yüksek seviyedeki yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerine yönelik odaklanmış iş malzemeleri geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmacı “ad yantümceleri” olarak adlandırdığı Türkçedeki -mA, -DIK ve - AcAK biçimbirimleriyle oluşturulan ad yantümcelerini eşdizimli olarak kullandıkları dil olarak odaklanmış işlerle ilgili ders öğretim malzemeleri hazırlamış ve bunu Sunum-Uygulama-Üretim(SUÜ) Modeliyle karşılaştırmıştır.

Fatmahan SARIÇİYİL (2008), “İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde henüz Türkiye Türkçesinde bile tam olarak çözülememiş emir ve istek kiplerinin yabancılara öğretilmesi konusunda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini araştırmıştır. Güven çalışmasında, emir ve istek eklerinin Türkiye'deki dil bilgisi ve dil bilim kitaplarında nasıl ele alındığını incelemiştir, daha sonra emir ve istek kiplerinin kullanım özelliklerini tespit etmiştir. Güven, çalışmasının sonunda emir ve istek eklerinin öğretimi konusunda örnek bir ders planı hazırlamıştır.

Funda UZDU (2008), “Betimleyici Metinlerin Dilsel Özellikleri ve Bu Tür Metinler Yoluyla Sözcük Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde; betimleyici metinlerin içerdikleri dilsel yapılar incelemiş ve betimlemenin işlevi, yöntemi ve diğer özellikleri kapsamlı olarak ele alınmaya çalışmıştır. Tezde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine betimleyici metinleri kullanarak malzeme hazırlayabilmek için yabancı dil öğretiminde metin seçimi ve metin kullanımı konuları ele alınarak değerlendirilmiştir. Betimleyici metinlerin içerdği dilsel yapıların incelenmesi sonucunda yoğun olarak kullanılan yapıları belirlenmiştir. Bu yapılardan sözcük öğretimine uygun görülen niteleme sıfatlarına ve yer belirten sözcüklere ve betimleme nesnesinin kendi sözcüksel alanına yönelik, yabancı dil öğretiminde metin kullanım ölçütleri göz önünde bulundurularak ve iletişimsel yaklaşımın kullandığı teknikler kullanılarak malzemeler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Hasan Fehmi EROL (2008), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bildirme ve Tasarlama Kiplerinin Öğretimi ve Sıralaması” adlı yüksek lisans tezinde yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan “Çağdaş Yöntemlerle Yabancılar İçin Türkçe, A.Ü. Tömer Hitit Yabancılar İçin Türkçe, Türkçe Öğreniyoruz (Türkisch Aktiv), Türkçe Öğreniyoruz Orhun, Adım Adım Türkçe” adlı kitapları inceleyerek bu kitaplarda zaman ve kiplerin hangi sıraya göre verildiğini incelemiş, İ. Ü. Dil Merkezinde Türkçe kursuna devam eden 30 farklı ülkeden gelen 88 öğrencinin zamanlar konusundaki görüşünü almıştır. Sonuç olarak zamanların öğretim sırasının “Şimdiki Zaman, Görülen Geçmiş Zaman, Emir Kipi, Gelecek Zaman, İstek Kipi, Öğrenilen Geçmiş Zaman, Geniş Zaman, Gereklilik Kipi, Şart Kipi şeklinde olması gerektiği savunulmuştur.

Özlem YOLCUSOY (2008), “Türkçe Koşullu Yapıların Öğretimine Yönelik Malzeme Tasarımı” adlı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için Türkçe koşullu tümcelerin öğretimi üzerine göreve dayalı öğrenme ve öğretme modelini temel alarak malzeme hazırlamıştır. Çalışmada dil öğretimine işlevsel yaklaşımlar, dilbilgisi öğretimine yaklaşımlar, yabancı dil öğretme yöntem ve teknikleri ve yabancı dil öğretiminde kullanılan malzeme örnekleri ele alınarak incelenmiştir.

Daha sonra Türkçede koşullu tümceler ne olduğu ele alınmış, bu yapıyı öğretirken göreve dayalı hazırlanan malzemelerin nasıl olması gerektiği tartışılmış ve Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilir göreve dayalı malzeme örnekleri tasarlanmıştır.

Sultan DÜZENLİ (2008), “Türkçede Ortaçlaştırma Belirticilerinin Öğretimine Yönelik Ders Malzemesi Hazırlama” adlı yüksek lisans tezinde -An, -DIK, -AcAK ve -mİş ortaçlaştırma belirticilerini temel alarak Türkçede ortaçlı yapıların hangi işlevleri yüklendiği üzerinde durmuş ve öğrencilerin bu konudaki iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim malzemeleri hazırlamıştır. İlgili yapıları öğretmek söylem-temelli çözümlene yöntemini kullanarak -An, -DIK, -AcAK ve -mİş ekleri için ders malzemesi hazırlamıştır.

Atabay TOPBAŞ (2009), “İngilizce Düzensiz Fiillerin 2. ve 3. Hallerinin Bilgisayar Destekli Öğretimi” adlı yüksek lisans tezi; beyin temelli öğrenme çerçevesinde tasarlanmış, bilgisayar destekli dil öğrenme malzemeleri vasıtasıyla, yaygın kullanılan İngilizce düzensiz fiillerin öğrenme ve öğretimine, mümkünse, belli ölçüde katkıda bulunabilmek amacıyla iki araştırma sorusuna cevap bulmaya çalışılmıştır. Araştırmaya veri toplamak için, yarı-yapılandırılmış görüş bildirme anketi ve bu araştırma için yapılmış bilgisayar destekli dil öğrenme malzemeleri kullanılmıştır. Söz konusu anket katılımcılara elektronik postayla gönderilmiş malzemeler ise Sıtkı Koçman Yabancı Diller Yüksek Okulunun internet sayfasında katılımcılara BDDÖ başlığıyla sunulmuştur. Araştırma sonucunda, Sıtkı Koçman Yabancı Diller Yüksek Okulundaki İngilizce öğretmenlerinin İngilizce düzensiz fiilleri, liste ezberleme, düz gramer açıklama ve ders kitabındaki faaliyetleri takip gibi geleneksel şekillerde öğrettikleri ortaya çıkmıştır.

Ayten ŞAHİN (2010), “Avrupa Dil Gelişim Dosyası Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Malzeme Oluşturma” adlı çalışmasında, Avrupa Dil Gelişim Dosyasına göre hazırlanmış olduğu ifade edilen Ankara Üniversitesi TÖMER Yeni Hitit Serisi kitabını okuma becerisi kapsamında inceleyerek değerlendirmiştir. Bu değerlendirme sürecinde okuma metinleri ve okuma etkinlikleri iki aşamalı olarak Avrupa Dil Gelişim Dosyasına uygunluğu araştırılmıştır. Bu araştırma kapsamında okuma metinleri metin türleri, özgünlük ve dil temalarına uygunlukları açısından okuma etkinlikleri de okuma öncesi sırası ve sonrası etkinlikleri açısından değerlendirilmiştir. Okuma metinleri ve okuma etkinliklerini değerlendirme listeleri oluşturularak yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde söz konusu kitap okuma becerisi çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Kitap değerlendirmesi sonucunda söz konusu kitapların okuma becerisi bağlamında eksiklikleri, yetersizlikleri belirlenerek elde edilen bulgular ışığında Avrupa Dil Dosyası betimlemeleriyle örtüşen okuma malzemeleri tasarlanmıştır. Böylelikle örnek okuma malzemeleri ile bu duruma ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Başak ŞALVARLI (2010), “Türkçe Deyim Öğretimi İçin Metin Hazırlama”, adlı tezinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde deyimlerin öğretilmesi gereken seviyeleri belirlemeye çalışmış ve bu seviyelerde deyimlerin nasıl öğretilmesi gerektiği hususunu tartışmıştır. Tezin kaynakçasında belirtilen deyimler sözlüğü ve Cahit Uçuk'un hikâyelerinde kullanılan deyimler taranmış ve yorumlanmıştır. Deyimlerle ilgili metinler yazılmıştır. Deyimlerin kültürel öğelere yer verilerek anlatılması ve öğrencilere örnek cümleler verilmesi deyim öğretimini kolaylaştıracağı sonucuna varılmıştır.

Dilek PİRİNÇ (2010), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortaçların İncelenmesi ve Öğretimi -Yeni Hitit Dilek Pirinç Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Orta 2 Örneğinde-” adlı yüksek lisans tezinde; Türkçedeki ortaç eklerini Ankara TÖMER’de yabancılar Türkçe öğretilirken kullanılan Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Orta 2 kitabını temel alarak incelemiştir.

Bu inceleme bağlamında öznesel, tümleşsel ve sözlüksel olarak sınıflandırılan ortaçların yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde nasıl öğretileceği ile ilgili öneriler geliştirilmiş ve Yeni Hitit Orta 2 kitabında yer alan örnekler ve alıştırmalar bu doğrultuda değerlendirilmiştir.

Murat ÖZGEN (2010), “Türkçe Soru Tümcelerinin Öğretimi” adlı yüksek lisans tezinde, Evrensel Dilbilgisi (Yetinmecî Çizgi Dil Kuramı) ve Bilgi Yapısı Kuramları çerçevesinde Türkçe soru tümcelerinin yapısını alanyazına gönderimlerde bulunarak incelemiştir; elde edilen kuramsal tartışmalar neticesinde, Türkçe soru tümcelerinin ayrıntılı bir sınıflamasını oluşturmuştur. Bu noktadan yola çıkılarak, farklı beceri düzlemindeki kırk beş yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitabında, bu sınıflamanın ne ölçüde yer aldığı; soru tümcelerine yönelik bütüncül bir ünitenin yer alıp almadığı ve ne tür soru tümcelerine yer verildiği sorularına yanıt aranmıştır. Bu aşamadan sonra da soru tümcelerinin incelenen kitaplardaki görünümüne karşın, bir öğretim önerisi oluşturulmuş; bu çerçevenin içinden de ne sorularına yönelik bir öneri uygulaması sunulmuştur.

Nurgül ÜNLÜCÖMERT (2010), “-miş Biçim Biriminin Farklı İşlevlerinin Bilinç Uyandırma Teknikleriyle Öğretimine Yönelik Malzeme Oluşturma” adlı yüksek lisans tezinde önce bilinç uyandırma tekniğiyle alakalı olduğu düşünülen öğrenme kuramlarına dair bilgi verilmiş, yabancı dil öğretimi yöntem ve teknikleri açıklanmıştır. Daha sonra -miş ekinin farklı işlevlerini anlatan, öğretime yönelik slaytlar hazırlanmıştır. Uygulama sırasında dikkat çekme ve girdi artırımına dikkat edilmiş, son kısımda ise etkinlik havuzu oluşturulmuştur.

Selin ÖZEL (2010), “Yabancılar Türkçe Öğreten Resmi Kurumlarda Dil Bilgisi Öğretimi” adlı yüksek lisans çalışmasında, farklı devlet üniversiteleri tarafından yabancılar Türkçe öğretmek amacıyla hazırlanmış beş ders kitabının içlerinde yer alan dil bilgisi konularını, bu konuların veriliş sırasını değerlendirmiştir.

Ayrıca ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konularının sıralanışı ve öğretimi, ADP'de belirtilen dil düzeylerine yönelik beklentiler ve dil bilgisi doğruluk düzeylerine uygunluk bakımından değerlendirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, ele alınan ders kitaplarının hepsinde dil bilgisine aynı ölçüde yer verilmediği, yöntem birliği olmadığı tespit edilmiştir.

Kudret Öktem ÖZTÜRK (2012), “Türkçedeki Bilgisel Kiplik Belirten Sıfatların ve Belirteçlerin Saptanması ve Bu Yapıların Yabancı Dil Olarak Türkçe Derslerinde Öğretimi” isimli yüksek lisans çalışmasında, incelenen sözcüklerin anlamını ve kullanımını bağlam içinde örneklendirmek amacıyla Doküman Analizi yöntemi kullanmıştır. Bunun için her bir sıfat ve belirteç için beş farklı gazeteden alınan tümcelerle örneklem oluşturulmuştur. Araştırmada 12 belirteç ve 8 sıfat incelenmiştir. Çalışmada incelenen sıfatlar ve belirteçlerin Chafe'nin bilgiyi bilme yollarına göre gruplandırılmış ve Lyons'un öznel-nesnel kiplik ayrımına göre hangi grupta olduğunu ortaya çıkarılmıştır. Çalışmamızın sonunda bu belirteçlerden ve sıfatlardan bazıları için Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretimine ilişkin ders materyali örneklerine yer verilmiştir.

2. Doktora Tezleri

H. Ferhan ODABAŞI (1994), “Eğitim Bilimleri (Eğitim Teknolojisi) alanında yaptığı “Yabancı Dilde Dil Bilgisi Öğrenmede Bilgisayar Destekli Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı doktora tezinde yabancı dil olarak İngilizceyi temel alıp İngilizce dil bilgisi bakımından önceden öğrenilmiş yapıların pekiştirilmesinde bilgisayar yazılımının öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. Bu araştırma yabancı dilde dilbilgisi öğreniminde önceden öğrenilmiş olan dilbilgisi yapılarının pekiştirilmesi söz konusu olduğunda, bilgisayar destekli öğrenim yönteminin geleneksel öğrenim yöntemine göre öğrencinin dilbilgisi başarısına etkisini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın denencelerinde deney grubuyla kontrol grubunun başarıları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu; bilgisayar destekli yabancı dil öğrenim yönteminin, geleneksel yöntemle kıyasla daha kalıcı olduğu öne sürülmüştür.

Nergiz Ercil ÇAĞILTAY (2003), “Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğretmeye Yönelik Bir Elektronik Performans Destek Sistemi: Bir Durum Çalışması” adlı doktora tezinde; Indiana Üniversitesi (İÜ)'ndeki giriş seviyesinde bulunan Türkçe öğrencileri için bir elektronik performans destek sistemi (EPSS)'nin tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanması hedeflenerek öğrencileri elektronik olarak destekleyerek performanslarının iyileştirilmesi amaçlamıştır. Bu bağlamda, öğrencilerin EPSS aracını nasıl kullandıklarını, performansının EPSS aracının kullanımı ile nasıl etkilendiğini ve bu tür araçların tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasında hangi faktörlerin dikkate alınması gerektiğini bulmayı hedeflemiştir. Bu çalışma için geliştirilen bu araç, İsteğe Göre Sayısal Türkçe (DITOD) olarak isimlendirilmiştir. Bu çalışma nitel bir durum çalışmasıdır. Indiana Üniversitesi'nde giriş seviyesi Türkçe derslerindeki on öğrenci örnekleme oluşturmaktadır. Veriler, görüşmeler, gözlemler ve doküman analizi metotları ile toplanmıştır. Bu çalışmanın sonucu, bütün öğrencilerin çalışmalarının elektronik bir araç ile desteklenmesi kavramıyla ilgilendiklerini göstermiştir.

Yusuf SÜLÜKÇÜ (2011), “Yabancılara Türkçe Öğretiminde (Temel Seviye A1) Bilgisayar Destekli Materyal Geliştirme ve Bunun Öğrenci Başarısına Etkisi” adlı doktora tezinde; tarama modeli ve deneysel model birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın tarama modeline göre yürütülen kısmında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanıp aralarında Türkiye'nin de bulunduğu Konsey'e üye ülkeler tarafından uygulanmaya başlanan Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'(CEFR)na uygun olarak Yabancılara Türkçe öğretimi için Temel Seviye A1 düzeyinde öğretim planlaması gerçekleştirilmiştir. Bu yeni planlamaya göre öğretilmesine karar verilen bilgi, 27 başlık altında bilgisayar destekli materyal hâline getirilmiştir. Hazırlanan materyaller, interaktif CD şeklinde kullanıma sunulmuştur. Bilgisayar destekli yabancı dil öğretimi ile düz anlatım yöntemiyle yapılan yabancı dil öğretimi arasında öğrencilerin akademik başarısını artırma konusunda fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan deneysel çalışma ise kontrol gruplu ön test-son test modeline dayalıdır.

Uygulama için seçilen her konu, deney grubuna bilgisayar destekli materyal ile kontrol grubuna ise düz anlatım yoluyla anlatılmıştır. Uygulamanın sonunda veri toplama aracı olarak hazırlanan sorular son test olarak yeniden uygulanmıştır. Uygulama sonunda, deney ve kontrol gruplarının başarı testlerinden elde edilen sonuçlar ön test-son test puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla ilişkisiz gruplar için t testine tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucu uygulama için belirlenen beş konudan birinde deney ve kontrol grubu ön test-son test ortalama puanları arasında 0.02 düzeyinde anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulgular, bilgisayar destekli materyal ile düz anlatım yoluyla işlenen yabancı dil olarak Türkçe dersi arasında öğrencilerin akademik başarılarını arttırma konusunda anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymaktadır.

Yasemin YELBAY YILMAZ (2011), “Yabancı Dilde Bilgisayar Yazılımı ile Sözcük Öğrenimi-Bir Model Denemesi”, adlı doktora tezi; yabancı dilde sözcük öğreniminde kullanılan sözcük öğrenme yöntemlerinin bazı eksiklik ve yetersizliklerinin gözlemlenmesi üzerine bu eksikliklerin giderilmesine katkıda bulunmak amacıyla bir model geliştirilmesi hedefiyle hazırlanmıştır. Bu model geliştirme çalışmasının genel çerçevesini, dilbilim ve öğrenme kuramlarına dayalı ve çoklu ortamda öğrenim ilkesini kapsayan bir sözcük öğrenme bilgisayar yazılımının geliştirilmesi oluşturmaktadır. Temel dilbilim kuramlarının yabancı dil öğrenimine bir bilgisayar yazılımı olarak uyarlanması bu çalışmayı özgün kılan bir özelliktir. Çalışmada deney ve kontrol gruplu deneysel bir desen kullanılmıştır. Toplanan veriler istatistiksel olarak değerlendirilmiş ve sonuçlara bu şekilde ulaşılmıştır. Sonuçlara dayanılarak alana katkı sağlayabilecek öneri ve yargılara ulaşılmıştır.

I.BÖLÜM

I. ARAŞTIRMANIN KURAMSAL TEMELLERİ

I. 1 Dil

Her şeyden önce insanlar arasında bir iletişim aracı olarak tanımlanan dilin, çok yönlü bir sistem olması ve geniş bir alanı kapsamaması nedeniyle tek bir cümle içerisinde tanımlanması çok zordur. Bu sebeple dilin birçok tanımı mevcuttur.

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir”(Ergin, 2008: 3).

“Dil, insana, ait olduğu gerçek dünyadan ayrı ve onun kanunlarına bağlı olmayan yapay bir dünya kurma ve tabiata tarihi katma imkânı veren, toplumsal uzlaşılara dayalı saymacalar sistemi ve ses-anlam ilişkisi bütünüyle nedensiz olan, seslerden örülü ortak öğretilmeler toplamıdır” (Karaağaç, 2012: 45).

“Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan, 1998: 11-12).

“Dil, bir insan topluluğu bireylerinin işbirliği yapmalarını ve karşılıklı eylemde bulunmalarını sağlayan keyfî veya nedensiz bir ses işaretleri sistemidir” (Sturtevant, 1960: 2).

“Dil, bireyleri arasında anlaşma sağlayan toplumsal bir sistemdir” (Dilaçar, 1968: 28).

Dil üzerine yapılan tanımların ortak noktası dilin iletişim aracı olduğudur. Bu açıdan bakıldığında dil, sistemsiz olarak şifrelenmiş bir iletidir. İletişimin gerçekleşmesi için alıcının mesajdaki şifreleri çözebilmesi gerekmektedir. İnsanoğlu doğumundan sonraki birkaç yıl içinde, ailesinden ve yaşadığı çevreden ana dili olarak adlandırılan sistemi edinir ve bu dildeki şifreleri çözme yetisine sahip olur.

Kişinin yaşadığı çevrede birden fazla dil konuşuluyor olabilir. Bu durumda kişiler ana dilini edindiği gibi ikinci bir dili de edinebilir. Fakat insanlar dünyanın başka bir yerinde başka bir anlaşma şifresi/dili kullanan bir kişi ya da kişiler ile iletişim kurmak istediklerinde, farklı şifreleme ve şifre çözme sistemlerinin kullanılmasından ötürü bu insanların birbiriyle anlaşması ve iletişim kurması mümkün değildir. Bu husus yabancı dil kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

I. 2 Yabancı Dil

Yabancı dil; ana dilin dışında olan dillerden her biri, ana dilin dışında öğrenilen uzmanlık dili olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011: 2496). Dilin iletişim aracı olmasından yola çıkıldığında, birbirinin şifreleme sistemini bilmeyen insanlar arasında konuşarak iletişim ve anlaşma sağlamak mümkün değildir. Bu açıdan yabancı dil nasıl çözüleceği bilinmeyen şifreli bir mesajdır. Yabancı dil, belli koşullarda ana dili gibi edinilebilir, ancak genellikle sonradan öğrenilir.

Yabancı bir dili öğrenme ihtiyacının temelinde yatan sebepler çeşitli olsa da ilk başta iletişim kurabilmek gelir. Bu insanın sosyal bir varlık olmasının getirdiği doğal bir sonuçtur. Diğer sebepler tarihten günümüze çeşitlenmekle birlikte genel bir çerçevede ticaret, ekonomi, kültür, siyaset, coğrafi yakınlık, ailevi ilişkiler, tıp, askeriye, bilim, turizm, eğitim, sanat, haberleşme ve din ile ilgilidir.

Yabancı dil öğrenmenin kişisel faydalarını ve nedenlerini Vahapoğlu (2009: 4-11) şöyle sıralamaktadır:

- Yurt dışında eğitim alabilmek
- Gelişmiş ülkelerden ve dünyadan haberdar olmak
- Yurt dışı seyahatlerini kolaylaştırmak
- Yabancı dildeki yayınları okuyabilmek ve yenilikleri izlemek
- Akademik kariyer yapabilmek
- Anlama ve hatırlama becerilerini geliştirmek
- Kendimize olan güvenimizi ve özsaygımızı yükseltmek
- Teknolojiden yararlanabilmek

- Kendimizi daha iyi ifade edebilmek
- Daha iyi maaş alabilmek
- İş hayatındaki rakiplere üstünlük sağlamak
- Başka kültürleri tanımak
- İlgi alanlarını genişletmek
- Sanatsal ve edebî faaliyetleri takip etmek
- Yabancı dil bilen kişilerin yapabileceği meslekleri yapabilmek

Günümüzde öğrenilmeye istek duyulan yabancı bir dilin seçimini belirleyen unsurların başında; o dilin ekonomik, edebî, askerî ve teknolojik alanlarda yaygın bir şekilde kullanılması gelmektedir.

Bir dilin öğrenilmesine duyulan istek ve ihtiyaç, onu yabancı dil olarak öğrenenlere şu imkânları verdiği ölçüde artar:

Bu dil;

- Teknoloji geliştirmede ve teknolojiye ulaşmada kolaylık sağlar.
- Daha iyi bir eğitim imkânı sunar.
- Bilimsel ve edebî yayınlara ulaşmada işlevseldir.
- Siyaset, müzik, sanat, edebiyat, bilim ve sinema gibi alanlarda etkin bir şekilde kullanılır.
- Yeterli öğrenim materyaline sahiptir ve bunlara ulaşmak kolaydır.
- Geniş bir coğrafyada çokça kişi tarafından konuşulur ve iletişimi, ulaşımı ve hizmet alımını kolaylaştırır.

I. 3 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Günümüzdeki Durumu

Türkiye Türkçesinin yabancı dil olarak öğretilmesi ekonomik, siyasî, bilimsel ve kültürel sebeplerden ötürü son yıllarda büyük önem kazanmıştır. Bu konuda gerek Türkiye içinde gerekse yurt dışında önemli çalışmalar yürütülmektedir.

Türk dünyası öğrenci projesi kapsamında 1991 yılından itibaren gençler lise ve üniversitelerde okumak, yüksek lisans ve doktora yapmak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ülkemize getirilmektedir. Bu projenin amaçlarından biri; bağımsızlığını yeni kazanmış Türk Cumhuriyetleri ile Türk ve Akraba topluluklarındaki gençlere Türkiye Türkçesini öğretmek, Türk kültürü ve eğitim sistemini tanıtmaktır. Bu gençler aracılığıyla Türkçenin ve Türk kültürünün yeni nesillere aktarılmasını ve Türkiye Türkçesinin yaygınlaştırılmasını sağlamak amaçlanmıştır(Açık, 2008: 2).

TİKA bünyesinde 1999 yılında yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla Türkoloji projesi başlatılmış ve 2000-2001 öğretim yılında uygulamaya konmuştur. Bu proje kapsamında 21 ülkede Türkoloji bölümleri kurulmuş ayrıca bu ülkelerde bölümlerin bünyesinde Türkçe kursları açılarak buralara okutmanlar görevlendirilmiş ve öğretim malzemeleri sağlanmıştır.

Avrupa Konseyince 2001’de ilan edilen Avrupa Diller Yılı kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı’nca Ankara’da, 25-26 Ekim 2001 tarihleri arasında “Avrupa’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Eğitimi” konulu uluslararası bir sempozyum düzenlenmiştir.

2011 yılında imzalanan protokol gereğince Türkoloji projesinin Yunus Emre Enstitüsü bünyesinde devam etmesi kararlaştırılmıştır. Kurum bir taraftan bu projeyi yürütürken diğer taraftan da yurt dışında kurduğu merkezlerde eğitim ve öğretim çalışmalarının yanı sıra kültürel ve sanatsal faaliyetler yürütmekte, bilimsel araştırmalara destek vermektedir. Ayrıca Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ders kitabı, öğretim materyali ve kaynak kitap hazırlanmasına öncülük etmekte ve Türkçe sertifika sınavları düzenlemektedir. Enstitünün, Avrupa ortak başvuru metninde belirtilen standartlar doğrultusunda, dil yeterlilik sınavlarının tek bir merkezden yürütülmesi amacıyla yapmakta olduğu çalışmalar ise devam etmektedir.

Türkiye’de birçok üniversite bünyesinde Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) bulunmaktadır (ilk açılan üç TÖMER: Ankara Üniversitesi TÖMER/1984 – Ege Üniversitesi TÖMER/1994 – Gazi Üniversitesi TÖMER/1994). Bu merkezlerde ülkemize eğitim almak amacıyla gelen yabancılara Türkçe öğretilmekte ve öğretimde kullanılacak kitaplar hazırlanmaktadır.

BÜDAM (Başkent Üniversitesi Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi), Başkent Üniversitesi bünyesinde kurulmuş, başta yabancılara Türkçe öğretimi olmak üzere diğer dillerde de yabancı dil öğretimi yapılan bir merkezdir.

Hacettepe Üniversitesi bünyesinde 2009 yılında kurulan dil öğretimi uygulama ve araştırma merkezi (HUDİL) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde aktif rol almaktadır (Biol ve Özbay, 2013: 7).

Bu kurumların yanı sıra ülkemizde birçok özel dil öğretim merkezi de (EKAV TÖMER-Dil Öğretim Merkezi, Medikasev Yabancı Diller, Prizma FEM Yabancı Dil ve Türkçe Kursu, DİLMER vb.) yabancılara Türkçe öğretimi alanında hizmet vermektedir (Biol ve Özbay, 2013: 8).

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretilmesinde Türkiye'deki üniversiteler, Türkçe öğretim merkezleri açmaları ve bu merkezlerde okutulacak kitapları hazırlatmalarının yanında lisansüstü çalışmalar da yürütmektedirler. Bugün Türkiye'de birçok üniversitenin bünyesinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi ile ilgili anabilim dalları açılmış ve çok sayıda yüksek lisans ve doktora çalışması yaptırılmaktadır (Göçer ve Moğul, 2011: 801-802).

I. 4 Avrupa Birliği Yabancı Dil Çalışmaları

Günümüzde İngilizcenin ekonomik, siyasî, bilimsel ve kültürel alanlarda baskın bir hâle gelmesinin ardından ülkeler kendi dillerini koruma ve tüm bu alanlarda daha etkin kullanma ihtiyacı hissetmişlerdir. İngilizcenin bu kadar yaygınlaşması uluslararası alanda etkin ülkeleri dillerini koruma ve yaygınlaştırma çabasına sevk etmiştir. Büyük ölçüde Almanya ve Fransa'nın etkisiyle Avrupa Konseyi dilleri ve kültürel zenginlikleri korumak için çalışmalar başlatmış ve sonucunda Diller İçin Ortak Başvuru Metni (The Common European Framework of Reference for Languages) ortaya çıkmıştır. Bu metin; Avrupa ülkelerindeki dil öğretim programları, müfredat kuralları, sınavlar ve ders kitaplarının ortak bir zeminde geliştirilmesi için hazırlanmış rehber niteliğinde bir çalışmadır.

I. 4. 1 Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (The Common European Framework of Reference For Languages)

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni, yabancı dil öğrenenlerin, öğrendikleri dili iletişim kurmada kullanabilmeleri için neleri bilmeleri gerektiği ve bu dilde etkin olabilmeleri için hangi bilgi ve yeteneklerini geliştirmeleri gerektiğini kapsamlı bir şekilde açıklamaktadır. Bu açıklamalar aynı zamanda dillerin oluşturulduğu kültür bağlamını da içermektedir. Başvuru metni yabancı dil öğrenenlerin öğrenme sürecinde gerçekleştireceği ilerlemeyi ve öğrenmenin her aşamasında yaşam boyu öğrenme temeliyle ölçülmesini sağlayan dil yeterlilik düzeylerini de tanımlamaktadır.

Başvuru metni, hedef, içerik ve yöntemlerin kesin tanımları için ortak bir temel ortaya koyarak dersler, ders içeriği ve özelliklerin şeffaflığını sağlayacak, bu sayede modern diller alanında uluslararası düzeyde eşgüdümü artıracaktır. Bu nesnel ölçütler dil yeterliliğini tanımlamada kullanılacak ve farklı öğretim ortamlarında kazanılan özelliklerin karşılıklı olarak tanınmasını kolaylaştıracaktır. Bu durum aynı zamanda Avrupa'daki hareketliliğe de yardımcı olacaktır.

Bu metin, Avrupa'daki farklı eğitim sistemlerinden kaynaklanan iletişim problemlerini en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Metinle birlikte dil öğretimi alanında çalışan eğitimcilere, öğretmenlere, uzmanlara dil öğretim etkinliklerinde ortak bir zemin hazırlanması amaçlanmıştır (Biol ve Özbay, 2013: 9-10).

I. 4. 2 Avrupa Konseyi Diller İçin Ortak Başvuru Metninin Temel İlkeleri

Başvuru metninin genel amacı konseye üye ülkeler arasında geniş kapsamlı bir birlik sağlamak ve bu amacı gerçekleştirmek için kültürel alanda ortak etkinlikler uygulamaktır. Bu genel amaç doğrultusunda üç temel ilke benimsenmiştir:

- 1) Avrupa'daki farklı dil ve kültür çeşitliliği zengin bir mirastır, bu zenginliğin korunup geliştirilmesi gerekir. Bu dil ve kültür çeşitliliği ortak bir kaynaktır ve bu çeşitliliğin iletişim kurmada bir engel olmaktan çıkarılıp karşılıklı zenginleşme ve anlayış hâline dönüştürülmesi için eğitim alanında büyük çaba gereklidir.

- 2) Avrupa’da hareketliliği artırmak, karşılıklı anlayışı ve iş birliğini teşvik etmek, ön yargı ve ayrımcılığın üstesinden gelmek için farklı ana diline sahip Avrupalılar arasında iletişim ve etkileşimin kolaylaştırılması gerekmektedir. Bu, ancak modern Avrupa dilleri hakkında daha iyi bilgiye sahip olmakla mümkündür.
- 3) Üye ülkeler, modern dil öğrenme ve öğretme alanındaki ulusal politikaları benimseyip geliştirerek, sürekli iş birliği içinde bulunarak, politikaların koordinasyonu için gerekli düzenlemeleri yaparak Avrupa düzeyinde daha büyük bir yaklaşma sağlayacaktır (CEFRL, 2001: 2).

I. 4. 3 Diller İçin Avrupa Başvuru Metninin Kullanım Alanları

Başvuru metni dört temel alanı kapsamaktadır. Bunlar sırasıyla şöyledir: “*Dil öğrenme programlarının planlanması*”, “*Dil sertifikalarının planlanması*”, “*Kendi kendine öğrenmenin planlanması*” ve “*Öğrenme programları ve sertifika esasları*”. Başvuru metnine göre;

- *Dil öğrenme programları*, önceki bilgi ve öğrenme yaşantılarıyla ilkokul, ortaokul, lise ve ileri düzey öğrenmeyi göz önüne alan varsayımlara, hedeflere ve içeriğe göre planlanmalıdır.
- *Dil sertifikaları* hazırlanırken içeriklerine, değerlendirme ölçütlerine, olumsuzluklardan çok olumlu özelliklerin göz önünde bulundurulmasına dikkat edilmelidir.
- *Kendi kendine öğrenme* planları, dil öğrenen bireylerin kendi kendilerini değerlendirmelerine yardımcı olacak şekilde hazırlanmalı ve öğrencinin bugünkü bilgisine dair farkındalığını artıracak, kendi kendine uygun ve değerli hedefler oluşturmasına ortam hazırlayacak ve öğrenenin öz değerlendirmesini kapsayacak biçimde olmalıdır.

- Öğrenme programları ve sertifikalarında bulunması gereken özellikler şu şekilde olmalıdır:
1. Evrensel: Öğreneni dil ve iletişim yeterliliğinin tüm boyutlarında yetki hâle getirmek.
 2. Modüler: Öğrenenin yeterliliğini belli bir amaç için dar bir alanda iyileştirmek.
 3. Ağırlıklı: Öğrenmeyi belli yönlerde vurgulayarak bilgi ve becerinin bazı alanlarında daha yüksek düzeyler kazandıracak bir profil oluşturmak.
 4. Kısmî: Sadece bazı faaliyetler ve beceriler için sorumluluk geliştirmek ve diğerlerinin üzerinde durmamak (CEFRL, 2001: 6).

Avrupa Konseyinin bu çalışmayı yapmasındaki amaç, herhangi bir dili dayatmak değil, dil alanında bütün dünyada kullanılacak bir dizi standart getirmeye çalışmaktır. Başvuru Metni, her dilin kendine özgü öğrenme ve öğretme yöntemleri olduğunu göz önünde bulundurarak dil için yöntem geliştirmeyi kullanıcılara bırakmıştır. Metin, kullanıcılara çeşitli sorular sorarak yol göstermekte ve onların kendi amaçlarına yönelik hedef ve stratejiler geliştirmesine yardımcı olmakta, kullanıcılardan sadece belirlenen çerçeveye uygun yöntemler geliştirmesini beklemektedir.

Bu politika çerçevesinde ilk Avrupa Dil Dosyası 1990'lı yıllarının ortasından itibaren İsviçre'de geliştirilmeye başlanmıştır. 1998-200 yılları arasında Avrupa Konseyi'ne üye on beş ülkede çeşitli Avrupa Dil Dosyası modellerine yönelik pilot uygulamalar yapılmıştır (Biol ve Özbay, 2013: 20). "Avrupa Konseyi, Dil Politikaları Birimi tarafından geliştirilen Avrupa Dil Gelişim Dosyası projesinin 15-17 Ekim 2000 tarihlerinde arasında Polonya'nın Krakow kentinde düzenlenen Eğitim Bakanları Daimi Konferansın sonunda imzalanan sonuç bildirgesiyle Konseye üye tüm ülkelerde uygulanması karar altına alınmıştır (Demirel, 2010: 23). 2001 Avrupa Dilleri olarak ilan edilmiş ve Avrupa Dil Dosyası tüm Avrupa genelinde uygulanmaya başlanmıştır.

I. 4. 4. Avrupa Dil Dosyası (European Language Portfolio)

Avrupa Konseyi, Avrupa kültürel kimliği bilincini artırarak farklı ülkelerden kişiler arasında karşılıklı anlaşmayı gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Konsey, bu amacı gerçekleştirmek için tüm düzeylerde dil öğrenimine ve kültürler arası deneyimlere denklik getirmek ve bunu desteklemek için Avrupa Dil Dosyasını geliştirmiştir.

Avrupa Dil Dosyası'nın temel ilkeleri şunlardır:

1. Avrupa'daki vatandaşlar arasındaki karşılıklı anlayışın derinleştirilmesi
2. Kültür ve yaşam çeşitliliğine saygı duyulması
3. Dil ve kültür çeşitliliğinin korunması ve teşvik edilmesi
4. Yaşam boyu bir süreç olan çok dilliliğin geliştirilmesi
5. Dil öğreniminin geliştirilmesi
6. Bağımsız dil öğrenimi kapasitesinin geliştirilmesi
7. Dil öğretim programlarının şeffaf ve tutarlı olması (ELP: 3)

Avrupa Dil Dosyası'nın temel amaçları şunlardır:

1. Dil öğrencilerinin her seviyedeki dil becerilerini genişletmek ve çeşitlendirmek
2. Dil öğrencilerinin dilsel ve kültürel becerilerinin kaydını sağlamak

Avrupa Konseyinin belirlemiş olduğu bu ilkeler ve amaçlar doğrultusunda ulaşmak istediği hedefler ise şöyledir:

1. Dil öğrenim ve deneyimlerinin gelişimini güçlendirmek
2. Çok sayıda dil öğrenimini teşvik etmek
3. Eğitim ve iş alanları arasında geçişliliği sağlamak
4. Avrupa'da demokratik vatandaşlığı geliştirmek
5. Dilsel çeşitliliğin değerini göstermek (ELP: 4)

Avrupa Dil Dosyası; 'Dil Pasaportu', 'Dil Geçmişi' ve 'Dil Dosyası' olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır.

Dil Pasaportu; kişinin dil becerilerini, dil yeterliliklerini, sertifikalarını, diplomalarını ve kültürler arası deneyimlerini içerir. Bireylerin belirli dönemlerde öğrendikleri değişik dillerdeki yeterlilikleriyle ilgili genel bilgiler dil pasaportunda bulunmaktadır.

Dil pasaportu, biçimsel nitelikler ve kendini değerlendirme kayıtlarını tutarak diller ve kültürler arası önemli öğrenme deneyimleri ile dil yeterliliklerini tanımlamaya yardımcı olur.

Dil Pasaportu'nun içeriği şu şekildedir:

1. Dil becerileri profili: Bu bölümde öğrencinin dili, ortak ölçütler doğrultusunda belirlenmiş olan A1 ile C2 seviyelerinden hangisi düzeyinde kullandığı belirtilir.
2. Dil öğrenimi ve kültürler arası deneyimlerin özeti: İlgili bölümde öğrencinin dilin doğal olarak konuşulduğu ülkelerdeki kültürler arası deneyimler belirtilir.
3. Sertifika ve diploma kayıtları: Bu bölümde bireyin o güne kadar almış olduğu sertifika ve diplomalar yer alır.

Dil Geçmişi; kişinin öğrenim yaşantılarının kayıtları ve dil öğrenme süreçlerine ilişkin belgelerin yer aldığı bölümdür. Bu bölüm bireylerin dil gelişimlerini değerlendirmelerine ve daha sonraki dil çalışmalarını planlamalarına yardımcı olacak niteliktedir. Dil geçmişi dört temel kısımdan oluşmaktadır:

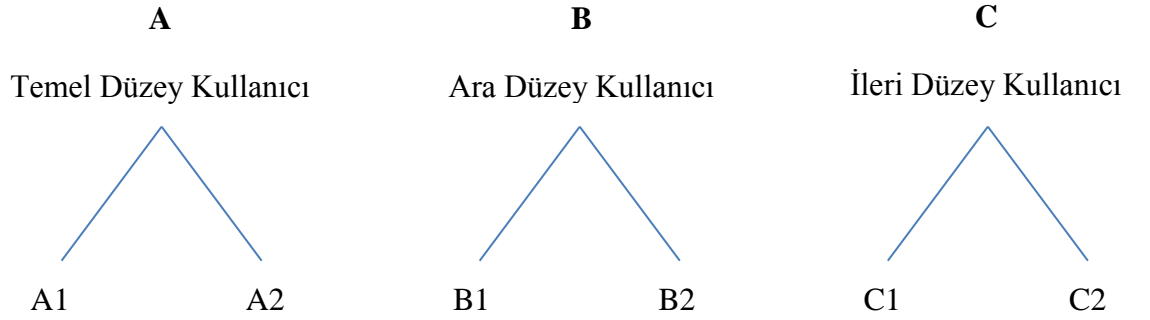
1. Dil öğrenim öyküsü: Kişinin yabancı dil öğrendiği kurumların listesi yer alır.
2. Dil öğrenim sürecini değerlendirme: Bireyin kendi dil öğrenme süreçleri ile ilgili değerlendirmeleri bulunur.
3. Dil ve kültürler arası deneyimler: Kişi, öğrendiği yabancı dili nasıl öğrendiğini ve farklı kültürlere ilişkin deneyimlerini bu bölümde kayıt altına alır.
4. Kişisel dil başarıları: Bireyin kendini dil düzeylerine göre değerlendirdiği bölümdür.

Dil Dosyası; kişinin öğrendiği dile ilişkin sertifikalar, diplomalar, projeler, mektuplar gibi belgeleri kaydettiği bölümdür. Ayrıca birey, Dil Pasaportu ve Dil Geçmişi bölümlerinde kayıt altına alınan bilgilerine bu bölümde de yer verebilir.

I. 4. 5 Ortak Başvuru Düzeyleri

Aslında dillerin eğitiminin düzenlenmesine yönelik benimsenmiş düzeylerin sayısı ve doğası konusunda ve sonucun resmî bir biçimde kabul edildiğine ilişkin (evrensel olmamakla birlikte) geniş bir uzlaşmaya varıldığı söylenebilir. Tüm bunlar, altı genel düzeyli bir başvuru çerçevesinin Avrupalı dil öğrencileri için belirginlik taşıyan bir eğitim uzamını tümüyle örttüğü düşüncesine olanak tanır (CEFRL, 2001: 20).

Avrupa Birliği Ortak Başvuru Metni'nde yabancı dil düzeyleri için yapılan sınıflandırma aşağıdaki gibidir:



A1 (Breakthrough): Giriş ya da Keşif Düzeyi: Wilkins'in 1978'de yaptığı önermede "formül yetenek" olarak adlandırdığı ve Trim'in aynı yayında "giriş yeteneği" olarak isimlendirdiği kavrama denk düşer.

A2 (Waystage): Ara Düzey ya da Temel Gereksinim Düzeyi: Avrupa Konseyi'nde şu anda geçerli olan içeriklerin niteliklerini yansıtmaktadır.

B1 (Threshold): Eşik Düzey: Avrupa Konseyi'nde şu anda geçerli olan içeriklerin niteliklerini yansıtmaktadır.

B2 (Wantage): İleri Düzey ya da Bağımsız Konuşucu Düzeyi: Eşik Düzey'in üst düzeyi olarak Wilkins tarafından "sınırlı kullanımsal yetenek" ve Trim tarafından "olağan durumlara uygun yanıt" biçiminde tanımlanmıştır.

C1 (Effective Operational Proficiency): Özerk Düzey ya da Gerçek Kullanımsal Yetenek Düzeyi: Trim tarafından “etkin yetenek” olarak sunulmuştur. Wilkins’e göreyse daha karmaşık etkinlik ya da incelemelerin gerçekleştirilmesine uygun ileri bir yetenek düzeyine denk düşer.

C2 (Mastery): Ustalık Düzeyi: Trim’e göre “bütüncül ustalık”, Wilkins’e göre “bütüncül kullanımsal yetenek” düzeyidir. ALTE basamak dizgesi içinde en yüksek düzeyin incelenmesine denk düşer. Birçok dil profesyonelinin ulaştığı daha da üst düzey kültürlerarası düzey de buraya katılır.

I. 4. 6 Ortak Başvuru Düzeylerinin Sunumu

Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı’nda yer alan dil seviye göstergeleri, öğrencinin hangi seviyede hangi dil yeterliliklerine sahip olmasının beklendiğini gösteren bir çerçevedir. Bu çerçeve, aynı zamanda materyalde işlenecek konuların sınırlarını çizmesi bakımından materyal hazırlamak isteyenlere de yol gösterici olmaktadır.

Avrupa Dil Portfolyosu'nda bulunan 6 dil seviyesini (A1, A2, B1, B2, C1, C2) daha ayrıntılı şekli ve hangi seviyelerde hangi yeterliliklere sahip olunması gerektiği aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Bu çizelge "Küresel Ölçek" (Global Scale) olarak adlandırılır.

Tablo 1: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Gösterge Tablosu

İleri Düzyey Kullanıcı	C2	Okuduğu ve duyduğu her Şeyi neredeyse bir çaba göstermeksizin anlayabilir. Farklı kaynaklardan yazılı ve sözlü olgu ve kanıtları tutarlı bir biçimde özetleyerek yeniden oluşturabilir. Doğal bir biçimde, son derece akıcı ve kesin olarak kendini ifade edebilir ve karmaşık konularla bağlantılı ince anlam farklılıklarını ayırt edebilir.
	C1	Uzun ve zorlu metinlerden oluşan geniş bir basamağı anlayabilir ve örtük anlamları kavrayabilir. Sözcüklerini uzun uzadıya aramak zorunda olmaksızın doğal ve akıcı bir biçimde kendini ifade edebilir. Toplumsal, meslekî ya da akademik yaşamı içinde dilini esnek ve etkin bir biçimde kullanabilir. Karmaşık konularda açık ve dizgeli bir biçimde kendini anlatabilir ve düzenleme, eklemleme ve söylem bağdaşıklığı gereçleri üzerindeki denetim gücünü gösterebilir.
Ara Düzyey Kullanıcı	B2	Uzmanlık alanına ilişkin teknik bir tartışma da dâhil olmak üzere karmaşık bir metin içindeki somut ya da soyut konuların özünü anlayabilir. Doğal bir konuşucuyla ne kendisi ne de karşısındaki için bir gerilim içermeyen bir konuşma türünden durumlarda belli bir doğallık ve rahatlık derecesiyle iletişim kurabilir. Geniş bir konu dizisi içinde kendini açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirebilir, güncel bir konuya ilişkin görüş bildirebilir.
Ara Düzyey Kullanıcı	B1	Açık ve standart bir dil kullanıldığında ve iş, okul, eğlence, vd. bildik şeyler söz konusu ana konuları anlayabilir. Erek dilin konuşulduğu bir bölgeye yapılan yolculuk sırasında karşılaşılan durumların çoğunda sorunların altından kalkabilir. Bildik ve ilgi alanına giren konular üzerine yalın ve tutarlı bir söylem üretebilir. Bir olayı, bir deneyimi ya da bir düşünüyü anlatabilir, bir beklentiyi betimleyebilir ve bir projeye veya bir düşünceye ilişkin gerekçeler ya da açıklamaları kısaca dile getirebilir.

Temel Düzyey Kullanıcı	A2	Tek cümleleri ve doğrudan öncelik alanlarıyla (söz gelimi yalnız ve kişisel bilgiler ve aile bilgileri, alışverişler, yakın çevre, iş) ilişkili olarak sıklıkla kullanılan deyimleri anlayabilir. Bildik ve alışlagelen konular üzerinde yalnızca yalnız ve dolaysız bilgi alışverişini gerektiren basit ve bildik etkinlikler çerçevesinde iletişim kurabilir. Eğitimini, dolaysız çevresini yalnız yollardan betimleyebilir ve dolaysız gereksinimlerine denk düşen konuları anlatabilir.
	A1	Sıradan ve gündelik deyişlerle somut gereksinimleri karşılamayı hedefleyen son derece yalnız ifadeleri anlayabilir ve kullanabilir. Kendini veya bir başkasını tanıtabilir ve bir kişiye, kendisiyle ilgili sorular –Örneğin oturduğu yer, ilişkileri, sahip olduğu şeyler, vb. üzerine– aynı türden sorulara yanıt verebilir. Eğer kendisiyle konuşan kişi yavaş yavaş ve tane tane kendisine yardımcı olacak biçimde konuşuyorsa, basit bir biçimde iletişim kurabilir.

(CEFRL, 2001: 22-23)

I. 4. 7 Dil Yeterlilik Seviyeleri

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metnine ve Avrupa Dil Dosyasına dil becerileri açısından bakıldığında temel becerilerin üç ana başlık altında toplandığını ve kendi içinde beş bölüme ayrıldığı görülmektedir.

Tablo 2: Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı Dil Seviyesi Yeterlilik Tablosu

Anlama	Dinlediğini Anlama
	Okuduğunu Anlama

Konuşma	Karşılıklı Konuşma
	Sözlü Anlatım
Yazma	Yazılı Anlatım

(CEFRL, 2001)

Öğrenenin kendini yukarıda belirtilen temel dil becerilerinde değerlendirebilmesi için dil düzeyleri çerçevesinde tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlamalar aşağıdaki gibidir:

I. 4. 7. 1 Anlama

I. 4. 7. 1. 1 Dinlediğini Anlama

A1: Kendimle, ailemle ve yakın çevremle ilgili bilinen sözcükleri ve çok temel kalıpları yavaş ve net konuşulduğunda anlayabilirim.

A2: Beni doğrudan ilgilendiren konularla ilgili kalıpları ve sık kullanılan sözcükleri anlayabilirim (En temel kişisel ve ailevî bilgiler, alışveriş, yerel çevre, iş). Gazete ilanlarının yalın ve basit iletilerin temel anlamını kavrayabilirim.

B1: Açık ve uygun bir dil kullanıldığında ve iş, okul, eğlence, vb. gibi bildik konular söz konusuysa, temel öğeleri anlayabilirim. Göreceli olarak yavaş ve tane tane konuşulması durumunda güncel olaylar ve kişisel veya meslekî olarak ilgimi çeken birçok radyo ve televizyon yayınının özünü anlayabilirim.

B2: Güncel bir konu olması kaydıyla uzun konferans ve sunumları anlayabilirim ve hatta konuyu göreceli olarak biliyorsam karmaşık bir görüşü izleyebilirim. Güncel olaylara ilişkin televizyon yayınlarının ve haberlerin birçoğunu anlayabilirim. Standart dilin konuşulduğu filmlerin çoğunu anlayabilirim.

C1: Açık bir biçimde yapılandırılmamış ve geçiş yerleri örtük kalmış olsa bile uzun bir söylevi anlayabilirim. Televizyon yayınlarını ve filmleri fazladan bir çaba göstermeksizin anlayabilirim.

C2: İster yüz yüze isterse medyada ve hızlı konuşulduğunda özel bir aksanı tanıyacak zamanım olması koşuluyla, sözlü dili anlamada hiçbir güçlükle karşılaşmadan anlayabilirim.

I. 4. 7. 1. 2 Okuduğunu Anlama

A1: Bildik isimleri, sözcükleri ve çok basit, söz gelimi ilanlarda, afişlerde ya da kataloglarda yer alan cümleleri anlayabilirim.

A2: Kısa ve çok yalın metinleri okuyabilirim. Reklamlar, ilanlar, kullanım kılavuzları, menü ve tarife gibi gündelik belgelerde öngörülen özel bir bilgiyi bulabilir kısa ve yalın kişisel mektupları anlayabilirim.

B1: Temelde gündelik ya da mesleğime ilişkin bir dilde kaleme alınmış metinleri anlayabilirim. Olaylara ilişkin betimlemeleri, duyguların betimini ve kişisel mektuplarda yer alan dilekleri anlayabilirim.

B2: Yazarlarının özel bir tutum ve belli bir bakış açısı benimsediği çağdaş sorunlar üzerine yazılmış makaleleri ve tutanakları okuyabilirim. Düzyazı biçiminde kaleme alınmış bir yazınsal metni anlayabilirim.

C1: Uzun, karmaşık, olgusal ve yazınsal metinleri anlayabilirim ve biçem farklılıklarını değerlendirebilirim. Uzmanlık alanlarında yazılmış ve alanımla ilgili olmasa bile uzun teknik yönergeleri anlayabilirim.

C2: Özde ve biçimde soyut hatta karmaşık olsa bile her türden metni, söz gelimi bir el kitabını, bir uzmanlık makalesini ya da yazınsal bir yapıtı güçlük çekmeksizin okuyup anlayabilirim.

I. 4. 7. 2 Konuşma

I. 4. 7. 2. 1 Karşılıklı Konuşma

A1: Karşımdaki konuşucunun cümlelerini daha yavaşça yinelemeyi veya yeniden oluşturmayı ve söylemeye çalıştığım şeyi düzeltmeyi kabul etmesi koşuluyla basit bir iletişim kurabilirim. Basit sorular, bildik konular ya da dolaysız bir gereksinim duyduğum şeyler üzerine sorular sorabilir ve bu türden soruları yanıtlayabilirim.

A2: Bildik konu ve etkinliklerde yalın ve dolaysız bilgi alışverişinden başka bir şey gerektirmeyen basit ve alışlagelen, etkinlikler sırasında iletişim kurabilirim. Genel olarak bir konuşmayı yeterince anlamasam da çok kısa iletişim alışverişinde bulunabilirim.

B1: Konuştuğum yabancı dilin kullanıldığı bölgeye yaptığım bir yolculuk sırasında karşılaşılabilecek durumların birçoğuyla başa çıkabilirim. Bir hazırlık yapmaksızın, bildik ya da kişisel ilgi alanıma giren veya gündelik yaşama ilişkin (örneğin aile, boş zaman etkinlikleri, iş, seyahat ve güncel olaylar) bir konuşmaya katılabilirim.

B2: Bir anadili konuşucusuyla sıradan bir etkileşimi olanaklı kılan doğallık ve rahatlık derecesinde konuşabilirim. Bildik durumlarda bir konuşmaya etkin bir biçimde katılabilir, görüşlerimi sunabilir ve savunabilirim.

C1: Sözcüklerimi uzun uzadıya aramak zorunda kalmaksızın doğallıkla ve akıcı bir biçimde kendimi ifade edebilirim. Toplumsal ya da mesleki ilişkiler için dili esnek ve etkin bir biçimde kullanabilirim. Düşüncelerimi ve görüşlerimi kesinlik içinde dile getirebilirim ve konuşmalara uygun durumlarda müdahale edebilirim.

C2: Her türlü konuşmaya ya da tartışmaya zorlanmadan katılabilirim ve konuştuğum dile özgü deyişler ve gündelik söyleyişlerde de son derece rahatımdır. Kendimi akıcı bir biçimde dile getirebilirim ve ince anlam ayırtlarını kesinlik içinde dile getirebilirim. Güçlkle karşılaşmam durumunda bu sorunun anlaşılmasında için gerekli ustalıklarla sözümün başına dönebilirim.

I. 4. 7. 2. 2 Sözlü Anlatım

A1: Oturduğum yeri ve tanıdığım kişileri betimlemek için basit kalıplar ve tümceler kullanabilirim.

A2: Ailemi ve öteki kişileri, yaşam koşullarımı, eğitimimi ve güncel ya da yakın mesleki etkinliğimi yalın öğelerle betimlemek için bir dizi cümleden ya da anlatımdan yararlanabilirim.

B1: Deneyimlerimi ve olayları, düşlerimi, beklentilerimi ve amaçlarımı anlatmak üzere kendimi basitçe ifade edebilirim. Görüşlerime veya projelerime kısa gerekçeler ve açıklamalar getirebilirim. Bir öyküyü ya da bir kitabın veya bir filmin konusunu anlatabilirim ve izlenimlerimi dile getirebilirim.

B2: İlgi alanlarıma ilişkin olarak geniş bir konu dizisi içinde anlatmak istediklerimi açık ve ayrıntılı bir biçimde dile getirebilirim. Güncel bir konuyla ilişkili olarak bir bakış açısı geliştirebilir ve farklı olasılıkların üstünlüklerine ve sakıncalarına ilişkin açıklama getirebilirim.

C1: Karmaşık konuların açık ve ayrıntılı betimlemelerini, bunlara bağlı konularla bütünleştirerek, kimi noktaları geliştirerek, söz aldığımda bunları uygun bir biçimde tamamlayarak sunabilirim.

C2: Bağlama uygun bir üslupla ve dinleyenin önemli noktaları fark edip hazırlamasına yardımcı olacak şekilde etkili ve mantıksal bir yapıyla açık, akıcı bir betimleme ya da karşıt görüş sunabilirim.

I. 4. 7. 3 Yazma

I. 4. 7. 3. 1 Yazılı Anlatım

A1: Kısa ve basit cümlelerle kartpostal yazabilirim. Tatil kartpostalıyla selam göndermek gibi kişisel bilgi içeren formlar doldurabilirim. Örneğin; otel kayıt formuna ismimi, uyuşumunu ve adresimi yazabilirim.

A2: Basit ve kısa not ve mesajlar yazabilirim. Çok basit kişisel bir mektup, örneğin bir teşekkür mektubu yazabilirim.

B1: Bildik ya da beni kişisel olarak ilgilendiren konularda yalın ve tutarlı bir metin yazabilirim. Deneyimleri ve izlenimleri betimlemek için kişisel mektuplar yazabilirim.

B2: İlgi alanlarımla ilişkin olarak geniş bir konu dizisi içinde açık ve ayrıntılı metinler yazabilirim. Bir bilgi aktararak ya da belli bir görüşe ilişkin olarak bu görüş doğrultusunda ya da karşıt gerekçeler sergileyen bir deneme ya da tutanak yazabilirim. Olaylara ve deneyimlere ilişkin kişisel görüşlerimi vurgulayan mektuplar yazabilirim.

C1: Açık ve yapılandırılmış bir metin içinde düşüncelerimi dile getirebilirim ve bakış açımı geliştirebilirim. Bir mektupta, bir denemede ya da bir tutanakta önemli gördüğüm noktaları vurgulayarak karmaşık konuları kaleme alabilirim. Okuyucu kitlesine uygun bir üslup kullanabilirim.

C2: Açık, akıcı ve üslup bakımından koşullara uyarlanmış bir metni kaleme alabilirim. Okurun önemli noktaları kavrayıp bellegebilmesine olanak tanıyacak açık bir kurgu içeren mektuplar, raporlar ya da karmaşık makaleler yazabilirim. Bir mesleki yapıtı veya yazınsal bir yapıtı yazılı olarak özetleyebilir ve eleştirebilirim. (ELP 24-25)

Yukarıda verilen tanımlamalar yardımıyla, öğrenciler öğrendiği dilde hangi becerileri ne derecede geliştirdiklerini takip edebilirler. Bu yeterliliklerden herhangi birini yerine getirebilen bireyler, bunları dil gelişim dosyasına koyabilir. Böylece öğrenci, yabancı dil bilgisi sınırlı olsa bile yabancı dil öğrenme konusundaki gelişimini görebilmekte ve kendini geliştirme isteğini artırmaktadır. Bu tanımlamalar öğrencilerin kendi kendilerini değerlendirmelerine yardımcı olarak öğrenilen dili kendi gereksinimleri doğrultusunda öğrenmelerine olanak sağlamaktadır.

I. 5 Dil Öğretimi

Eğitim iki temel ögeden oluşmaktadır. Birincisi öğrenme, diğeri de öğretmedir. Öğretme, bir alana özgü bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılması demektir. Bu süreçte öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, araç-gereçleri sağlama ve öğrenciye rehberlik etme işlemleri de öğretme kavramının içinde yer almaktadır. Dil öğretiminde de durum böyledir. Dille ilgili bilgi ve becerilerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle önce ulaşılabacak amaçlar saptanmakta ardından uygun içerik, yöntem ve süreçler sıralanmaktadır. Bu süreçte dilin kullanım alanı da önemlidir. Bunlar uygulanacak dil öğretim yaklaşımlarına göre belirlenmektedir (Güneş, 2013: 37).

Geleneksel yaklaşıma göre öğretim bilgi iletimidir. Öğretmen merkezli bu yaklaşım çerçevesinde, öğretmenler bildiklerini öğrencilerine aktarmakla sorumlu kişilerdir. Bu yaklaşıma göre dil öğretiminde hedef dile dair bilgileri, o dili öğrenmek isteyen kişilere iletmektir. Bu haliyle de öğrencileri, son zamanlardaki eleştirilere konu olacak şekilde, edilgen durumda kabul etmektedir (Larsen- Freeman. 2011). Buna karşılık, dil öğretim yöntemleri, öğretmenlerin, tek yönlü bilgi ileten kişi olarak değil, sınıf içinde süreci yöneten, danışmanlık yapanı iletişimin ve etkileşimin sağlayıcısı konumunda bulunan kişi rolünde olması gerektiğini savunmaktadır.

Dil öğretiminin amaçları yaklaşımlara göre değişmektedir. Önceleri dil bilgisi, kelime ve kültür öğretimi üzerinde durulmuş, ardından dilin iletişim kurma aracı oluşu önem kazanmış ve dil öğretimi bireylerin günlük yaşamda iletişim becerilerini geliştirmeye odaklanmıştır. Günümüzde ise dil, sosyal etkileşim aracı olarak ele alındığı için dil öğretiminde bireylerin günlük yaşamda kullanacakları çeşitli becerilerini geliştirme amaçlanmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşımda öğrenci merkezli eğitim uygulandığından dil öğretiminde, öğrencinin iletişim, öğrenme, zihnini geliştirme ve sosyal etkileşim gibi becerilerini geliştirmeye öncelik verilmektedir (Güneş, 2013: 38).

I. 5. 1 Dil Öğretim İlkeleri

Dil öğretim ilkeleri; öğretim/öğrenim sürecinin unsurlarıyla ilgili ortaya konulmuş, süreç boyunca uyulması hâlinde, belirlenen amaçların gerçekleştirilmesini sağlayacak nitelikteki fikirlere dir. Bu fikirler kaynağını ve güvenilirliklerini, alanda zaman içinde oluşan kuramsal verilerden ve geniş bir deneyimden almaktadır.

Dil öğretiminde dikkat edilmesi gereken ilkeler şu şekilde sıralanabilir:

1. Öğretimde, öğrencilerin anlam üzerine odaklandığından emin olunmalıdır.
2. Öğretimde; yüzeydeki açık anlamları da ihmal etmeden, öğrencilerde üstü kapalı, derin anlamların gelişimine odaklanıldığından emin olunmalıdır.
3. Başarılı bir dil öğretim süreci, kapsamlı bir dil girdisi ve çıktısı içermelidir.
4. Öğretimde etkileşim için uygun ortamlar, fırsatlar sunmak, hedef dil kullanımında yeterlilikleri sağlamak için önemlidir.
5. Öğretimde, öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır.
6. Dört temel beceriye, programda eşit oranda yer vererek, ilgili beceriler birlikte geliştirilmelidir.
7. Becerilerin kalıcı hâle gelebilmesi için, öğretilenlerin/öğrenilenlerin günlük yaşama aktarılmasına çalışılmalıdır. Bunun için etkinlikler sosyal gerçekliklerle uyumlu olay canlandırmalarını içermelidir.
8. Bilginin öğrencilere kolaydan zora, basitten karmaşığa bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta olacak biçimde sunulmasına dikkat edilmelidir.
9. Bir defada bir tek yapıyı sunarak, aşamalı öğretim/öğrenim ile tek bir dilsel girdiye odaklanılmalıdır.
10. Öğrencilerin derse etkin biçimde katılımına; bununla birlikte de öğrenciler arasında eşitliğin sağlanmasına ve onların kişisel hassasiyetlerinin gözetilmesine özen gösterilmelidir.
11. Öğrencilerin ana dilleri ancak gerekli durumlarda kullanılmalı, dil öğretimi öğrenim programının amacının hedef dilde iletişim becerilerini geliştirmek olduğu unutulmamalıdır.

12. Öğretim/öğrenim, bütün yönleriyle önceden planlanmalıdır. Öğretmenin; hazırlanmış olan yıllık, haftalık, günlük, bunun yanı sıra üniteye ve derse yönelik planlar sayesinde, bir bakıma dersi önceden yaşaması ve süreci daha etkin ve hazırlıklı geliştirmesi sağlanmalıdır.
13. Öğrencilerin derse hazır bulunuşlukları göz önünde bulundurularak dersler geliştirilmelidir.
14. Görsel ve işitsel araçlardan yoğun bir şekilde yararlanarak, birden fazla duyuya hitap ederek, sunulan bilgilerin ve dilsel girdilerin kalıcı olması sağlanmalıdır.
15. Program sürecinde teknoloji dünyasının ortaya koyduğu öğretebilme/öğrenebilme fırsatları göz önünde bulundurulmalı, bunlardan etkin biçimde yararlanılmalıdır.
16. Öğretilenlerin/öğrenilenlerin pekiştirilebilmesi için buna yönelik ders içi ve ders dışı çalışmaların yapılması sağlanmalıdır.
17. Öğrencilere, süreç içerisinde hedef dilde üretimler yapmaya olanaklar sunan çeşitli sorumluluklar, görevler verilmelidir.
18. Özel amaçlı programlar dışında, dil bilgisi öğretimin amacı, hedef dili çok yönlü iletişim ortamlarında kullanabilmeye yönelik olmalıdır.
19. Yeni dilsel içerikler bilinen dil bilgisi yapılarıyla ve söz varlığıyla birlikte sunulmalıdır.
20. Öğrenci kaygıları dikkate alınmalıdır.
21. Öğrencilere sunulan sözlü ve yazılı dilsel girdilerin, onların mevcut bilgilerinin bir adım önündeki içermesine dikkat edilmelidir.
22. Öğreticilerin alana ve mesleğe yönelik yeterlilikleri sağlanmalı; yeni gelişmeler konusunda özel öğretici programları düzenlenerek, bunun kalıcılığı için çaba harcanmalıdır.
23. Öğrencilerin dilde yeterliliklerinin değerlendirilmesinde hem serbest hem kontrollü üretim yoklanmalıdır (Richards ve Rodgers, 2007: 173; Ellis, 2003; Demirel, 2010: 29-33; Köksal ve Varışoğlu, 2012: 55-63, Güneş, 2013: 37-40).

I. 5. 2 Dil Öğretim Yöntemleri

Yöntem, “1. Bir amaca ulaşmak için izlenen, tutulan yol, usul ve sistemlere ilişkin bilgi. 2. Bilimde belli bir sonuca ulaşmak için, bir plana göre izlenen yol, metot.” (Türkçe Sözlük, 2011: 2196) olarak geçmektedir.

Dil öğretiminin tarihi boyunca dilin nasıl öğretileceği daima tartışma konusu olmuştur. Bu sebeple süreç boyunca birçok farklı yöntem geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Dil öğretiminde yöntem, öğrenciyi eğitimin amaçlarına en çabuk ve en güvenilir olarak ulaştıracak olan bir öğretim unsurudur. Yabancı dil öğretiminde kullanılan gelen yöntemler, genel itibariyle, kullanılmakta olan bir yöntemin eksikliklerini veya yetersiz kaldığı noktaları kapatmak amacıyla ortaya çıkmış, bu çabalar yabancı dilin daha iyi öğretimine katkı sağladığı gibi, bu alana alternatif yöntemler kazandırmıştır.

Dil öğretimiyle ilgili çok sayıda yöntemin bulunması, gelecekte de yeni yöntem arayışlarının süreceğini göstermektedir. Çünkü çağın yeniliklerine ve bilgi üretimine bağlı olarak bireylerin gereksinimleri farklı boyutlar kazanacak, mevcut yöntemlerden daha etkin yöntemlere ihtiyaç duyulacaktır (Bülbül, 2001:185).

Yöntemlerdeki çeşitlilik günümüzde dil öğretiminin önemli bir yanıdır. Geçmişte genellikle bilgi vermek amacıyla yapılan dil öğretimi, yeni yaklaşımların dile yükledikleri yeni anlam ve kavramlarla yeni yöntem arayışlarına yol açmıştır. Artık bir tek yabancı dil öğretiminden değil, yabancı dil öğretim yöntemlerinden söz edilmektedir. Kullanılacak yöntemlerin seçimi konusunda da çeşitli görüşler ortaya atılmıştır.

Kimileri bir dersin planı içerisinde bir tane yöntemin yer alması gerektiğini savunurken, kimileri de birden fazla yöntemin iyi ve etkili yanlarının bir ders planında yer alması gerektiğini dile getirmişlerdir. Yöntem seçimini etkileyen bazı faktörler aşağıda sıralanmıştır (Demirel, 2010):

1. *Ulaşılabacak hedefler:* Öğrencide geliştirilmek istenen nitelikler kullanılacak öğretim yöntemini etkiler ve dersin hedefleri o dersin hangi yöntemle işlenmesi gerektiğini belirler.

2. *Öğretmenin yöntem konusundaki becerisi:* Öğretmenler kişilik yapılarına göre bazı yöntemlere daha yatkındır. Bu sebeple öğretmenler sürekli kendilerini geliştirerek konunun yapısına göre en uygun yöntemi seçebilmelidir.

3. *İçeriğin yapısı:* Bazı konuların belli yöntemlerle işlenmesi daha uygun olabilir.

4. *Süre, maliyet:* Bazı yöntemlerin kullanımı öğretim maliyetini ve süresini artırmaktadır. Bu sebeple yöntem seçilirken planlama doğru yapılmalıdır.

5. *Kullanım kolaylığı:* Bazı yöntemler diğerleriyle karşılaştırıldığında öğretmenlerin daha fazla çalışmasını gerektirmektedir ancak öğreticiler genellikle daha kolay kullanılan yöntemleri tercih etmektedirler.

6. *Öğretim Ortamı:* Modern öğretim yöntemlerinin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için öğrenci sayısı, dersliğin fiziki şartları ve yararlanılacak araçların dikkate alınması ve bu şartlara uygun olan yöntemlerin seçilmesi gerekir.

7. *Öğrencilerin konumu:* Öğrencilerin öğretimdeki pozisyonu ve bilgi düzeyleri seçilecek yöntemde önem teşkil eder.

Aşağıda yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler ele alınacaktır.

I. 5. 2. 1 Dil Bilgisi Yöntemi

Bu yöntemde sözcük öbekleri ve dilbilgisi kuralları öğretiliyor, daha sonra kurallar sözcüklere uygulanıyordu. Özellikle Latince ve Arapçanın öğretiminde kullanılan bu yöntem yazılı metinlerin anlaşılmasına dönüktür.

I. 5. 2. 2 Dil Bilgisi - Çeviri Yöntemi

Dil bilgisi yönteminin biraz daha gelişmiş şekli sayılan bu yöntemin genel prensiplerini bir araya getirerek geliştiren isim Karl Plötz'dür (1819-1881). Yöntemin dayandığı belli bir öğrenme kuramı yoktur. Daha çok akla dayalı çözümlenmeler, kural öğrenme ve karşılaştırmalı çalışmalar üzerinde durur.

Dil bilgisi öğretiminde tümevarım kullanılır ve başlangıçta öğrencilere okutulan metinlerdeki gramer kalıplarına öncelik verilir. Dilin kurallarını öğretmek ve bu kurallar vasıtasıyla doğru çeviri yapabilmek bu yöntemin temel amacıdır.

I. 5. 2. 3 Direkt Yöntem

Bu yöntem, dilbilgisi-çeviri yöntemine karşı bir tepki yöntemi olarak 1950'li yıllarda geliştirilmiş, dünyada ve Türkiye'de dilbilgisi-çeviri yönteminin yerini alarak yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Öğrenilen dil ile yaşam arasında doğrudan bir bağlantı kurulduğu ve hedef dili öğrenirken anadile başvurulmadan dolaysız bir biçimde bu dilin öğretimi yapıldığı için bu yönteme direkt yöntem ya da dolaysız yöntem denilmiştir. Yöntemi geliştiren isimlerin Sweet, Jepersen, Palmer, West ve Faucett olduğu bilinmektedir. Onlara göre dil önce kulakla işitilecek, dille pekiştirilecek ve elle de okunup yazılacaktır. Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine ilişkin ilk görüşler dolaysız yöntem tarafından ortaya atılmıştır. Bu yöntemle birlikte dil öğretimine yeni bir öge olarak Gouin tarafından geliştirilen fiziksel etkinlik (yaparak öğrenme) eklenmiştir.

I. 5. 2. 4 Jacotot Yöntemi

Yabancı dil öğretiminin evrensel eğitim felsefesinin bir boyutu olduğunu düşünen Jacotot, 1830 tarihli *“A Compendious Exposition of the Principles and Practice of Professor Jacotot’s Celebrated System of Education”* yayınında bu yöntemin özelliklerini açıklamıştır. Öğrenciye açıklama yapmanın yanlış olduğunu savunan bu yöntemin genel ilkesi “Her şey her şeyin içindedir. Bir şeyi tam öğren ve onun ötekilerle ilişkisini kur” şeklinde açıklanabilir (Demircan, 2013: 168). Uygulaması şu şekilde yapılmaktadır:

Örnek metindeki bir cümle seçilerek öğrencilere ezberletilir ve tam öğrenimi sağlanır. Daha sonra öğrencilere metinde bu cümleyle benzerlik içeren diğer cümleler buldurulur. Son olarak metinde bulunan tüm cümleler ve onların dil bilgisi özellikleri tamamen ezberletilir.

I. 5. 2. 5 Akılcı Yöntem

Bu yöntemi geliştiren Claude Marcel (1793-1876) dil öğretimini özellikleri, amacı ve eğitim yapısı içindeki yeri bakımından ele almaktadır, Marcel; dil kullanımında "anlama-anlatma" veya "sözlü-yazılı" karşıtlıklarını görerek dört genel dil becerisini (dinleme, konuşma, okuma, yazma) öğretmeyi amaçlar. Yöntemler, çözümlmeli (parçalara ayırma ve taklit öngören) ve bireşimsel (ilke ve kural uygulama) diye ayrılır. Akılcı yöntem yabancı dil öğretiminde, çocuğun anadilini öğrenirken kullandığı doğal öğrenme yolu gibi, hem çözümlmeye hem de bireşime yer verilmesini önemser (Demircan, 2013: 169).

I. 5. 2. 6 Özümlleme Yöntemi

Yöntemin en belirgin özelliği materyal olarak kitap kullanılmamasıdır. Öğretilen dilde sık kullanılan kelimeler ve bu kelimelerle oluşturulmuş cümleler öğrencilere ezberletilir. Tümce türetme tekniği kullanıldığı için de dil bilgisi kurallarının öğretimi önemlidir. Yöntemi kullanırken izlenen aşamalar şöyledir:

1. Beş-altı tümce ve yüz kadar sözcüğün ezberlenmesi
2. Yazılı dile geçiş
3. Yeni tümceler üretme
4. Okuma ve konuşma becerilerini geliştirme

I. 5. 2. 7 Ses Bilimsel Yöntem

Dil bilgisi-Çeviri yöntemini şiddetle eleştiren Vietör(1850-1918) tarafından betimlemeli ses bilimin ilkeleri çerçevesinde geliştirilen bu yöntem sözlü yaklaşım ağırlıklıdır. Ses bilimsel yönteminin temel tekniği tümevarımdır. Öğretim kulak eğitimiyle başlar. Sonra seslerin çıkarılmasına, sırasıyla sözcüklerin, öbeklerin, tümcelerin sesletilmesine geçilir. Daha sonra tümceler bir diyaloga dönüştürülür. Yazma, duyulanın ve okunanın yinelenmesi şeklinde olur. Sözcükler ve yapılar sezgisel olarak vücut ve yüz hareketleri ile resim, çizim, tanım ve bağlamda açıklama yollarıyla öğretilir.

I. 5. 2. 8 Ruh Bilimsel Yöntem

Yöntemin temel ilkesinin “kavramların ve düşüncelerin insan zihninde canlandırılarak bunlar arasında ilişki kurulması” olduğu söylenebilir. Ruh bilimsel yöntemin uygulanmasında öğretim ortamına getirilen resim, çizim ya da tablolar aracılığıyla öğrencilerin zihninde bir imge oluşturulur ve imge kelimelerle eşleştirilir.

Bulunan kelimeler kısa ve öz bir cümle içinde kullanılır. Bu cümleler bir dersi, dersler de bir araya gelerek bir bölümü oluşturur. İlk dersler tamamen sözlüdür. Sonraki derslerde bazı bölümlerde kitap da kullanılır.

I. 5. 2. 9 Berlitz Yöntemi

Berlitz tarafından ve ilki Amerika’da açılan okullarda kullanılan bu yöntemin iki temel prensibi vardır. Bu ilkelerden birincisi öğrencinin öğrendiği dilde düşünebilmesini sağlamak, ikincisi ise öğrencinin ana diline başvurmayaya gereksinim duymadan öğrendiği dili kullanabilmesi sağlamaktır. Yöntemde hiçbir zaman anadili kullanımı, çeviri yapılması ve dil bilgisi kurallarının öğretimi yoktur. Bunun yerine sözlü iletişim becerileri geliştirilmeye çalışılır. Öğretim genellikle dinleme, yineleme ve konuşma ağırlıklı yapılıdır.

I. 5. 2. 10 Tan-Gau Yöntemi

Palmer yaklaşımı olarak bilinen ilkeleri Tan Gwan Leong ve Robert Gauthier kendilerine göre başka bir biçime sokarak bu yöntemi 1950’li yıllarda Kanada’da İngilizce bilenlere Fransızca öğretmek amacıyla geliştirmişlerdir. Bu yöntemde öğrencinin anadilini kullanmasına izin verilmekte, bir kişinin yabancı dili aynen anadilini öğrenirken izlediği yoldan öğrendiği ileri sürülmektedir. Bu yüzden dili anlama o dili konuşmaktan önce gelmektedir. Yöntemle birlikte öne çıkan tek yeni unsur öğrencilerin öğrenime etkin biçimde katılmasıdır.

I. 5. 2. 11 Sauvenur-Heness Yöntemi

Lambert Sauveur ve Gottlieb Heness tarafından 1850'lerde geliştirilen yöntem konuşma ağırlıklıdır. 20 kişilik sınıflarda günde iki saat ve haftada beş gün olarak 100 saatlik bir öğretimi öngörmektedir. İlk hafta yalnızca vücudun parçaları üzerine sözlü biçimde kitap kullanılmadan yapılır. Dil bilgisi öğretimi ya da her hangi bir dil becerisinin geliştirilmesi için bir etkinlik planlanmaz. Bunun yerine sadece kelime öğretimi yapılır.

I. 5. 2. 12 De Sauze Yöntemi

Dört temel dil becerisinin aynı anda öğretilmesini amaçlayan bu yöntem; ana dili Fransızca olan öğrencilerle Fransızcanın öğretimi için geliştirilmiş, dolaysız yöntemin bir türü olarak değerlendirilebilir. Yalnızca öğretilen dille öğretim yapılan De Sauze yönteminin uygulamaları üç temel ilke etrafında şekillenmiştir:

1. Tek sorun ilkesi: Hedef dilin özellikleri tek tek ve basit bir biçimde sunulması hedeflenir.
2. Mantıksal uğraş ilkesi: Dil bilgisel bir özellik açıklanırken, bu özelliği ihtiva eden birkaç cümle örneği seçilir. Öğreticinin yönlendirmesiyle birlikte tümevarım yoluyla öğrencilerin bu kuralı çıkarsaması amaçlanır.
3. Öğrencilerin ilgisini çekme ilkesi: Bütün uygulamalar bu amaca hizmet eder. Kelimeler öğrencilerin ihtiyaç duyduğu ve kullanmak isteyeceği sözcükler arasından seçilir.

I. 5. 2. 13 Credif-St. Cloud Yöntemi / İşitsel Görsel Yöntem

İşitsel-görsel bir öğretim metodu olarak tanınan bu yöntem, kendi ilkeleri doğrultusunda özel olarak eğitim almış öğretmenler tarafından metin, parça film ve ses bantlarının eş zamanlı öğretilmesini amaçlar. İşitsel-Görsel yöntem 1960 sonrasında, öncelikli olarak Fransızcanın öğretimi için geliştirilmiştir. Bu yöntemi diğer yöntemlerden ayıran en önemli detay teknolojik aletleri dil öğretiminin temel araçlarından biri haline getirmesidir.

Dil öğretimi dil laboratuvarında, taşınabilir kasetçalar-CD vb. ses kayıtları, ses kayıt cihazları ve kısa film şeritli projeksiyon kullanılarak yapılır. İşitsel-Görsel yöntemde metinler kesin sınırlarla belirlenmiş bir olay sırasını takip eder (Stern, 1981). Dersler çoğunlukla film veya ses sunumuyla başlatılır. Her film sahnesi onu karşılayan bir cümleye denk gelecek şekilde ayarlanır (Demircan, 2013: 233). Öğretimde bütün duyu organlarından yararlanılmaya çalışılır. Öğretmen öğrencilere, tüm dilsel yapıların anlamlarını davranış, jest ve mimiklerle açıklar, görsellerle gösterir, ses kayıtlarından bu yapının telaffuzunu dinletir (Doğan, 2012: 191). Bu yöntemde öğretmen dersleri yazılı anlatımdan çok sözlü anlatım yoluyla yapar ve alıştırma ve metinlerin çoğunluğu diyaloga dayanır. Öğrenciye çok az özgürlük alanı verildiği için, öğrenciler ‘kendini harekete geçirme, ait olma ve hedefi gerçekleştirme’ ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır (Doğan, 2012: 198). Öğretimin genel itibariyle sözlü araçlara dayanması ve yazılı araçların azlığı daha önceki öğrenme alışkanlıklarından ötürü öğrencileri olumsuz etkilemektedir.

I. 5. 2. 14 Yeni Yöntem

Michael West tarafından Hindistan-Bengal bölgesinde 1927’de uygulanmaya koyulan bu yöntem okuma becerisinin geliştirilmesini temel amaç olarak benimsemiştir. Yeni yöntemin programı üç aşamadan oluşmuştur. İlk aşamada 1500 kelimeye kadar okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi, ikinci aşamada kelime sayısı sabit tutularak diğer becerilerin geliştirilmesi ve üçüncü aşamada amaca uygun hızlı ve inceleyici okuma türlerinin öğretilmesi hedeflenmiştir.

I. 5. 2. 15 Kaynak Kişiyile Alıştırma Yöntemi

İnsanbilimci yöntem olarak da bilinen yöntem, 1920’lerde Amerika’da yerli dillerin yazıya geçirilip incelenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Öğretim tercihen eğitimli bir kaynak kişinin kontrolünde altı aşamada yapılır:

1. Taklit, 2. Tekrar, 3. Çeviri, 4. Alıştırma, 5. Çevirilerin yinelenmesi, 6. Kısa diyaloglar

Dil bilgisi öğretimi tümevarımlı olarak örnek metinlerle yapılır ve “açıklama”, “soru-yanıt”, “değiştirme”, “boşluk doldurma” gibi alıştırma tekniklerinden yararlanır.

I. 5. 2. 16 Örgü Alıştırması Yöntemi

Yöntem bir dildeki dil bilgisi kategorilerinin belirli bir sayıda kalıp oluşturduğu savından doğmuştur. Öğretimde öğrencilerden, işlenen kalıbı, öğretmenin verdiği örneğe uygun olarak, var olan kelimeleri verilen yeni kelimelerle sürekli değiştirmesi istenir. Böylece o kalıpla ilgili bir alışkanlık geliştirilmesi beklenir. Alıştırmalar iki kurala uygun olarak yapılır: 1. Alıştırmanın ne ile ilgili olduğu öğrencilere söylenmez. 2. Her cevapta yapılacak değişikliği belirleyen ipuçları, örgünün öğrenme güçlüğü içeren bölümünden başka bir yerde verilir.

Bu yönetime göre dil öğrenimi, kısaca, yapıların alışkanlıklar gibi öğrenilmesi olarak yorumlanmaktadır.

I. 5. 2. 17 Uygulama-Kuram Yöntemi

Bu yöntemde kuramsal bilgi alıştırmalardan sonra verilir. Genellikle yedi birim alıştırma, üç birim kuramsal bilgi oranına uyulur. Örnek tümceler sürekli yinelenir ve kaynak kişi taklit edilerek ezberlenir. Yeni tümceler içinde yer almasını sağlamak için bu örnek tümceler, gerek sesletim gerekse yapısal olarak çözümlenir (Demircan, 2013:207).

I. 5. 2. 18 Durumsal-Bağlamsal Yöntem

Yapısal bir izlenceye ve davranışçı öğrenme yorumuna dayalı olan bu yöntemde ilk önce bağlamlar seçilir ve sıraya dizilir. Sonra bu bağlamları dolduracak sözel davranış birimleri belirlenir. Öğretim kolaylığı açısından durumlar çoğunlukla sınıfta oluşturulabilecek olanlardan seçilir. Durumlarda geçen dil gerçek hayatta kullanılan dildir. Cümleler ezberletir ve benzer durumlarda kullanma alıştırmaları yapılır.

I. 5. 2. 19 Durum/Duruşma Yöntemi

1920'lerin ilk yıllarında Harvard Üniversitesinde geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu yöntem, bir olay/durum/sorun konu olarak belirlenir. Öğrenciler grup oluşturarak sorunu önce grup içinde daha sonra gruplar arasında tartışır ve sorunun çözümü konusunda bir sonuca ulaşmaya çalışırlar. Öğretim ortamı, derslik yerine yonteme daha uygun olan konferans salonlarında ya da toplantı odalarında yapılır. Bu yöntem, yabancı dil öğretiminin ileri aşamasındaki öğrenciler için uygulanabilir.

I. 5. 2. 20 Telkin(Esinleme) Yöntemi

Bulgar psikoterapist ve eğitimci Georgi Lozanov tarafından ruhbilimin verilerinden yararlanılarak 1960 sonrasında geliştirilen yabancı dil öğretim yöntemidir. Telkin yöntemi, akla ve/veya bilince dayalı olmayan etkileri denetim altına alıp öğrenimi sağlayacak şekilde yeniden yönlendirmeyi amaçlar (Hengirmen, 2006: 29). Lozanov, dil öğretiminde bu yöntemi kullanan bir öğretmenin öğrencilerinin, geleneksel öğretim yöntemleriyle dil öğrenen öğrencilere göre yaklaşık 3 ile 5 kat arasında daha hızlı öğrenebileceklerini iddia eder (İşcan, 2011: 1281). Bu yöntem, öğrenmenin olumlu öğrenme psikolojisiyle iyi sonuçlar verdiğini, bunun da telkinle mümkün olabileceğini savunur (Doğan, 2012: 306). Bu yöntemin en ilgi çekici özellikleri sınıfın dekorasyonu, müzik kullanımı ve öğretmenin otoriter tutumudur. Yabancı dil öğretim ortamları rahat iletişim kurulacak şekilde düzenlenmekte ve öğretimde müzikten etkin bir biçimde yararlanılmaktadır.

Yöntem insanın saklı yapabilme gücünü ortaya çıkartmak için, öğrenme ortamında “yapabileceklerinizde bir sınır yok” (İşcan, 2011: 1282), “insan gücü istediğinde yeter” (Doğan, 2012: 313) gibi telkinler verilmesini ister.

Dil iletişim için öğretildiğinden diyaloglar çok önemsenir ve üç aşamada öğretilir. Birinci aşamada diyalog, gerekli açıklamalar yapılarak baştan sona kadar öğrencilere okunur. İkinci aşamada vurgu ve tonlamalara dikkat edilerek diyalog tekrar müzik eşliğinde okunur, gerekli yerlerde anadille açıklamalar da yapılabilir.

Üçüncü aşamada öğrencilerin rahat koltuklarında oturarak gözleri kapalı bir şekilde klasik müzik eşliğinde diyalogu dinlemeleri ve akılda tutmaları istenir (Demirel, 2010: 60).

Öğrenciye yalnızca bilgileri verip pasif kalmalarının önüne geçilmesi için, telkin yöntemi, soru-cevap, tekrar, çeviri gibi farklı etkinliklerle öğrencileri aktif kılmaya çalışır. Böylece öğrenilen bilgiler pekiştirilir.

Drama, hayal kurma, müzik, resim vb. uygulamalar öğrenmeye karşı oluşturulan engelleri azaltmaya yardımcı olur. Bu sebeple öğretimde bu sanat dallarının öğretilerinden mümkün olduğunca yararlanır.

I. 5. 2. 21 Hipnozlu Yöntem

Bu yöntem, insanın yarı hipnoz durumuna getirilmesi ve hipnoz hâlindeyken bir öğretici tarafından ders verilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Bu yöntem, Lazanov'un telkin yöntemiyle benzerlik göstermekle birlikte bilinçaltının faaliyete geçirilmesi için hipnoz uygulanmaktadır. Yöntemin uygulayıcıları, insanın dil kazanım aracı olarak bahsedilen yeteneğinin faaliyete geçirildiğini söylemektedirler. Bu yöntemde psikolog, psikoterapist ve kişisel gelişim uzmanı birlikte çalışmaktadır.

I. 5. 2. 22 Diziler Yöntemi

Bu yöntem, Gouin tarafından geliştirilmiş ve oluş sırasına göre dizilmiş eylemler ile bunların aynı anda sözle anlatımı üzerine kurulmuştur. Bu olay-söz dizisi bir bütün oluşturur. Bu yöntemde en küçük parça 15-20 tümceden oluşan "konu" dur. 50 konu bir "dizi" (seri), birkaç dizi de bir "genel dizi" oluşturur. Genel diziler beş tanedir: Ev, Toplumda İnsan, Doğada Yaşam, Bilim, Meslekler.

Öğretimde öncelikle her konunun özü anadilde açıklanır. Sonra öğretmen hedef dilde konuşarak eylemleri yineler. Her konu parçalara bölünerek tekrarlanır. Bütün bu eylemler ilk önce sözlü, sonra yazılı olarak anlatılır. Alıştırımlar sözlüdür, dikte edilmez ve iletişim odaklıdır.

I. 5. 2. 23 Birim Yöntemi

Birim yöntemi tüm öğrencilere aynı öğretim yapılması yerine, bireysel ayrılıkların öne çıkarılmasını amaçlamaktadır. Öğrencilerin kümelerle ayrılarak çalışmaları öngörülür. Sınıfta oylamayla ilgi duyulan bir birim seçimi yapılır. Seçilen birimle ilgili ana dilde bir diyalog yazdırılır. Daha sonra öğretici bir dil bilgisi özelliğine vurgu yaparak, bu diyalogu hedef dile çevirir. Öğrencilere işlenen birimle ilgili sözcükler tanıtılır ve çağrışım yoluyla öğretilmesi hedeflenir. Özellikle içerisinde yeni yapılar bulunan cümleler yinelenerek ezberletilir. Daha sonra öğrencilerin bu kuralı tümevarım yoluyla çıkarıp çıkaramadığı öğretici tarafından denetlenir. Son olarak yazılan diyalog sınıfta canlandırılır. Yöntemde öğretilen her birimin bir amacı vardır ve bu amaç öğrencilere de açıklanır.

I. 5. 2. 24 Eşdeşler Yöntemi

Yabancı dil öğretimine iki dilin söz varlığında ortak olarak bulunan “train – tren, football – futbol” gibi kökenleri bir olan sözcüklerle başlanması gerektiğini savunur. Yöntem, öğrencilerin ana dilinin hedef dille aynı dil ailesinde olduğu durumlarda uygulanabilir ancak farklı bir dil ailesinden gelen dilin öğretiminde kullanılamaz. Ortak dil ailesinden gelen öğrencinin aşırı genellemeye gitme ihtimali bir tehlike olarak kalıcıdır. Bu sebeple eşdeşler yöntemi daha çok bilimsel kavram ve terimlerin öğretiminde yararlı olabilir.

I. 5. 2. 25 Okuma Yöntemi

Claude Marcel tarafından Amerika’da oluşturulan bu yöntem öğrencilerin hedef dilde okuma-anlama becerilerini geliştirmek için tasarlanmıştır. Öğretim sözlü olarak başlar ve öncelikle ses düzeni ile basit konuşma kalıpları öğretilir. Ders kitabı kısa bölümlere ayrılarak sözcükler resimlerle öğretilen olacak olanlardan seçilir. Okuma uygulamaları ikiye ayrılır: Yoğun okuma ve yaygın okuma.

Yoğun okuma; öğretici ile birlikte yapılır. Okunan metindeki sözcüklerin öğrenilmesi ve cümlelerin anlaşılması için tümceler bütün olarak dilbilgisi bakımından çözümlenir. Çeviriye başvurmadan öğrenciler sözcüklerin o bağlamdaki anlamlarını metinden çıkarırlar.

Yaygın okumada; öğrenci kendi düzeyine uygun, sadeleştirilerek anlaşılması kolaylaştırılmış olan, güçlük bakımından dereceli metinler okur. Bu metinler; sözcüklerin kullanım sıklıkları dikkate alınarak hazırlanır. Bu okuma öğrencilere kendi hızlarında ilerleme imkânı sağlar.

Diğer dil becerilerini öğretmeyi hedeflemeyen bu yöntem, tam bir dil öğrenimi için uygun olmasa da okuma becerisinin geliştirilmesinde kullanılabilir.

I. 5. 2. 26 Sözlü Yöntem

Palmer tarafından geliştirilen bu yöntem dolaysız yöntem tepki niteliğinde olup tek ve evrensel bir yöntem yerine belli amaçlar için kullanılacak çeşitli yöntemlerin ve yönlendirici ilkelerin olması gerektiğini savunur. Yöntemde dil öğretiminin ilk aşamasında ana dile gerektiğinde başvurulabileceği, aksi halde anlamamanın gecikeceğini ileri sürülür.

Öğretim yönteminde üç aşama vardır. Bir dönem süren başlangıç düzeyi, yoğun sözlü alıştırma ve sözlü anlatıma dayanan orta düzey, konuşma, yazma ve okuma ile birlikte yazınsal metinlerin de kullanıldığı ileri düzey

I. 5. 2. 27 İki Dilli Yöntem

Dolaysız yöntemin tüm özelliklerini taşıyan bu yöntem ana dil kullanımını da öngörür. Ayrıca eşdeşler yönteminde olduğu gibi ana dil ve yabancı dildeki benzerlik ve ayrılıklar üzerinde durulur. Öğretimin ilk aşamalarında kelimelerin yanında, kelime grupları ve cümleler de öğretime katılır. Dersler, konunun uzunluğuna ve karmaşıklığına göre düzenlenir. Sesletim, dil bilgisi ve sözcük ayrılıkları ana dilde açıklanır. Her bir benzerlik ve ayrılık için alıştırma yapılarak pekiştirme sağlanır.

I. 5. 2. 28 Tiyatro Yöntemi

Orta düzeyde İngilizce bilen öğrencilerle, kendisi bir tiyatro yönetmeni olan Richard A. Via (1966-) tarafından yirmi kadar denemeden sonra şekillendirilen bu yöntem, "*Via Yöntemi*" olarak da bilinir. Öğretmen bu etkinliğe bir öğretici olarak değil, gerçek bir kişi olarak katılır. Sınıfın birleşmesini kaynaşmasını sağlayarak onun bir üyesi olur. Öğrenciler sahnede iken, öğretmen arka planda bulunur; böylece iletişim sorumluluğu tümüyle öğrencinin kendisine yüklenir. Sınıf bu etkinliğe uygun bir biçimde düzenlenir; Böyle bir etkinlik için seçilecek oyun, son 25 yıl içinde yazılmış tek-perdelik bir oyun olmalıdır.

Öncelikle oyundaki bilinmeyen kelimeler, sonra kişiler öğrenilir. Öğrencilere kesinlikle rolleri ve oyun metni ezberletilmez. Konuşma sırası gelen önce metne bakarak söyleyeceklerini kendine okur. Sonra konuştuğu kişinin gözlerine bakarak akılda kalanları yüksek sesle söyler. Kendisiyle konuşulan kişi ve diğer öğrenciler de konuşanı aynı biçimde ona bakarak dinler, metni okumazlar.

Japonya'da uygulanmış ve başarılı olmuş bu yöntemin genel amacı; yabancı dili dinleyerek, konuşarak ve canlandırarak öğretmektir.

I. 5. 2. 29 GÜDÜMLÜ YÖNTEM

Bu yöntemin en belirgin özelliği, öğretilecek sözcüklerin ve yapıların seçilmesi ve bir sıraya konularak öğretilmesidir. Öğretilecek kelimeler güdümlü olarak resimler, nesnelere ve görseller aracılığıyla öğretilir. Temel sözlük kavramı bu yöntem vasıtasıyla ortaya atılmıştır. Sözcük seçiminde sıklık, yaygınlık, yararlılık, anlam genişliği, kolaylık, öğrenilebilirlik gibi ölçütler dikkate alınır.

I. 5. 2. 30 Doğal Yöntem

Yabancı dilin, anadiline benzer biçimde öğretilmesi gerektiğini savunan yöntem Dilbilgisi-Çeviri yöntemine tepki olarak doğmuştur. Dilbilgisi-Çeviri yönteminin klasik eserler kullanılarak yazılı dili öğretmesinin aksine bu yöntem yaşayan ve mevcut zaman diliminde konuşulan biçimini öğretmeyi hedefler. Çeviriye kesinlikle karşı çıkan yöntemde öğrenciden, duyduğu sözcük ya da kelimenin anlamını bilmeseyse veya tam çıkaramamış olsa bile, duyduklarını doğrudan tekrar ve taklit etmesi istenir. Öğrenci, öğrenirken etkin olmalı, tıpkı anadilini öğrenirken yaptığı gibi, yanlışlıklara aldırmadan elverdiğince konuşmalıdır. Sözcük öğretiminde varsa öncelik eş asıllı kelimelere verilir. Daha sonra, öğrenciye yabancı dilde sık kullanılan sözcükler seçilerek bir bağlam içinde öğretilir. Doğal yöntemle yabancı dil öğrenen öğrenciler özellikle günlük dili konuşmakta ve öğrendikleri sözcükleri doğru telaffuz etmekte başarılı olmalarına rağmen okuma ve yazma becerileri yönünden yetersiz kalmaktadırlar.

I. 5. 2. 31 İşitsel-Dilsel Yöntem

Bu yöntem 1930'lu yıllarda Amerikan ordusu, askeri üsler kurduğu ülkelerin dillerini öğrenmek zorunda kalıp bilinen yöntemlerle uygulamada yeterli sonucu alamayınca özellikle Michigan Üniversitesinin yardımlarıyla bu yöntemi geliştirmiştir. Alınan sonuçlar çok başarılı olmuş, daha sonra 1950'li yıllarda orta dereceli okullarda da Kulak-Dil Alışkanlığı yöntemi yaygınlaşmıştır. Bu yöntem öğrenme psikolojisi açısından davranışçı (Skinner), dilbilim bakımından yapısalcı (Bloomfield, Nelson Brooks ve Lado) görüşler etkisinde gelişmiştir. Dilin doğal öğrenimi önce dinleme ile başladığını daha sonra konuşma, okuma ve yazma becerilerinin kazanıldığını savunur. Bu sebeple yöntem dinleme-anlamaya ve konuşmaya diğer becerilerden daha çok önem verir.

Hedef dildeki yapılar ve yeni kelimeler diyaloglar yoluyla öğretilir. Derse başlama, ders metinleri, kalıplar her zaman bir diyalogla başlar. Bu diyaloglar bazen öğretmen bazen de cihazlar yardımıyla seslendirilir ve öğrencilerden, önce koro halinde, sonra gruplar halinde ve son olarak da kendi başlarına tekrar etmeleri istenir.

Diyaloglar öğretilirken anadili ile bazı açıklamalar yapılır. Ancak, bu açıklamalar yapılırken fazla ince ayrıntıya inilmeden, sadece diyalogun anlamını açıklayacak biçimde çevirisi verilir.

İşitsel-Dilsel yönetimle bir yabancı dili öğrenen öğrenciler dinleyip sürekli tekrar ettikleri için dili mekanik olarak öğrenirler. Bu da dili yalnızca kalıplar dâhilinde konuşabilmeye neden olur.

I. 5. 2. 32 Sessizlik Yöntemi

Sessizlik Yöntemi, bir matematik öğretmeni olan Calep Gattegno tarafından 1972 yılında Fransa’da geliştirilmiştir. Yöntemin dayandığı öğrenme teorisi, öğrenme süreçlerinin kendilerinin ne olmaları gerekeceği belirtilmeden, öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekli şartların hazırlanmasıdır. Bu yöntemde öğretmen sessiz kalmayı yeğleyerek öğrencilerin aktif olmasını sağlamaya çalışır.

Dil öğretimini maksatlı bir problem çözme yaklaşımı olarak görülür ve öğretim uygulamaları öğrenmeyi öğrenme üzerine odaklıdır (Doğan, 2012: 270-271). Temelde, bu yöntemin de en önemli özelliği, öğrencinin sınıftaki hareketleri dikkatle izlemesi, öğretmenin ve sınıf arkadaşlarının söylediklerini dinlemesi ve bunlardan anlam çıkarmaya çalışmasıdır (Demirel, 2010: 61).

Dil öğretiminde renkli tablolar ve renkli çubuklar kullanılır. Öğretimin başında öğrencilere çubuklar, çubukların renkleri ve işlevleri tanıtılır. Bu yöntemin “fidel” ismiyle anılan telaffuz tabloları öğretilen dilin yapısına uygun olarak hazırlanır. Simgeler telaffuz özelliklerine göre renklerle kodlanır. Dersler anadilde aynı biçimde kodlanmış telaffuz tablolarının kullanımıyla başlar (Doğan, 2012: 274).

Öğretime yardımcı materyal kullanımı önemlidir ve her zaman öğretim ortamında hazır bulundurulur. Bu materyaller şunlardır: Renkli emir verme çubukları, kelime listeleri, duvar panoları, çizimler, plak, bant, resim, slâyt, film, ders içi görev kâğıtları ve okuma kitapları vb. (Doğan, 2012: 276).

Dilin sık kullanılan kelimeleri öğretimi önceliklidir. Öğretmen bir kelimeyi seslendirir, sonrasında öğrencilerden bu kelimeyi oluşturan simgeleri tahmin etmelerini ister.

Yalnızca çok zorunlu hallerde öğrenciye yardım edilir. Öğrenci hata yapsa bile daha fazla alıştırma yapması istenir, doğrudan hataları düzeltme yoluna gidilmez.

Öğrenciler gerçek dil materyalleri, ortamları, uygulamaları ve iletişim araçları ile karşılaşmadıkları için dili iletişim kurma aracı olarak kullanmaları zorlaşmaktadır.

I. 5. 2. 33 Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi

San Jose State Üniversitesinde psikoloji profesörü Asher tarafından geliştirilen bu yöntem, psikolojide yer alan öğrenme kuramlarından iz kuramı (trace theory) ile ilişkilidir. Konuşma ile eylemin birbiriyle uyumlu bir şekilde eşleştirmeye yabancı dil öğretimini hedefler.

Anlama becerileri üretim becerilerine göre öncelenir. Konuşma becerisinin geliştirilmesi anlama becerileri yerleşene kadar ertelenir (Richards ve Rodgers, 2001).

Öğretimin başlangıcında bir takım komutlar öğretilir ve uygulamalar bu doğrultuda gerçekleştirilir. Dilbilgisi yapılarının yanında kelimeler teker teker ve ya gruplar halinde konuların içerisinde öğretilir.

Tüm fiziksel tepki yöntemine son zamanlarda hikâye anlatımlı öğretim tekniği de eklenmiştir. Hikâyeler dinlendikten sonra, öğrenciler tarafından oyun biçiminde canlandırılır (Doğan, 2012: 243). Ayrıca bu hikâyeler görselleştirilerek kalıcılık sağlanmaya çalışılır.

Bu yöntemle ders işlerken yeni başlayanlar için öğretim materyali kullanılmaz. Sınıf etkinlikleri için öğretmenin hareketleri, mimikleri ve sesi yeterli olarak görülür. Daha sonra öğretmen sınıf içindeki nesnelere kullanır. Dersler ilerledikçe resim, dia, poster gibi değişik görsel araçlardan da yararlanır (Demirel, 2010: 62).

Öğretimin başlarında açıklamalar için anadil kullanılır, dersler ilerledikçe bu en aza indirilir. Vücut dili, jestler ve mimikler aktif olarak kullanılır ve önemsenir. Öğrenci uygulamalar esnasında yanlış yaptığında, öğretmen söz konusu komutu tekrarlar ve kendisi doğrusunu gösterir. Yani hatalar anında fakat öğrencinin motivasyonunu bozmayacak bir şekilde düzeltilir.

I. 5. 2. 34 Bilişsel Yöntem

Bu yöntem, bilişsel öğrenme kuramcılarında Ausubel ve ünlü dilbilimci Chomsky'nin görüşlerinin etkisiyle 1960'lı yıllarda bilişsel psikolog John Bissell Carroll ve uygulamalı dilbilimci Kenneth Chastain tarafından geliştirilmiştir. Genel itibariyle davranışsal dil öğretimine bir tepkidir. Dilin bir alışkanlık ürünü değil, yaratıcı bir süreç olduğunu savunur. Bilişsel öğrenme yöntemini diğer yöntemlerden ayıran tarafı yabancı dildeki yeni bilgilerin depolanması ve eski bilgilerin yeni anlamlar ve bağlar kazanmasıdır. Anlamli öğrenmenin olabilmesi için yeni bir öğrenmenin daha önce öğrenilmişlerle bütünleşmesi gerekir.

Dil öğretim programı hedef dilin dilbilgisi kuralları etrafında anlamli bir şekilde hazırlanır. Grup çalışmalarının yanında bireysel aktiviteler yer verilir (Demirel, 2010: 46). Dilbilgisi kurallarının öğretiminde tümevarım ve tümdengelim kullanılır ve kurallar anadilde yapılan karşılaştırma ve açıklamalarla öğretilir. Ezber ile mekanik öğrenme yerine aktif hafıza oluşturan teknikler ve taklit aracılığıyla öğretim gerçekleştirilir (Doğan, 2012: 176). Dört temel beceri de eşit oranda önemsenir ve bunların yanında telaffuz öğretimi yapılır. Öğrencinin yaptığı yanlışların hafıza yer edinmesinin önüne geçmek gerekçesiyle, hatalar öğrencinin motivasyonunu kırmayacak biçimde hemen düzeltilir. Ders başlangıçları tümdengelim aracılığıyla 'günün kuralının öğretimi' ile yapılır. Öğretim aracı olarak ders kitabı, görsel ve işitsel ve imkân dâhilindeki diğer araçlardan mümkün olduğunca yararlanılır. Alıştırmalar ve pekiştirme uygulamalarında oyunlara da yer verilir. Öğrenci merkezli öğretim yapılır ve öğretmen yönlendirici konumunda olur.

I. 5. 2. 35 İşlevsel-Kavramsal Dil Öğretim Yöntemi

İşlevsel-kavramsal yaklaşım, Avrupa Konseyi Kültürel İşbirliği Dairesi'nin yabancı dil öğretimiyle ilgili 1964'de "Çağdaş Diller Projesi" çalışmasını başlatmasıyla ortaya çıktı. 1971'de "Yetişkinlere En İyi Yabancı Dil Öğretim Yöntemini" araştıran birimlerce hazırlanan raporlar esas alınarak geliştirilen yöntem, 1975'ten itibaren yabancı dil öğretim kitaplarında yer almaya başladı. Yönteme; İngiliz dilbilimci David Arthur Wilkins tarafından ifadelerin yer ve zaman bağlantılı sınıflandırılması ilkesi eklendikten sonra, Avrupa Konseyi, yabancı dilde etkin iletişim becerisi yeterlilik düzeyi kazandırmak için iletişimsel dil öğretim müfredatı hazırlatarak uygulamaya koydu. Bu müfredattan etkilenen ders kitapları da fonksiyonel ağırlıklı hazırlanmaya başlandı.

İşlevsel-kavramsal yöntem, dil kullanımını öğretmeği hedeflediğinden dilbilgisi birincil hedef olmaktan çıkmıştır. Bu yöntem öğretimi, dilbilgisi öğretimi yerine; kelime dağarcığı, metinler, konuşmanın karışık ve sorunlu yapısı karşısında izlenecek tutumları belirleme gibi çeşitli stratejilerle belirler.

Öğretimde temel birim metinler değil, cümle esas alınır ve tümceler hedef dilin iletişimsel kullanımına fırsat verecek biçimde düzenlenir. Dilin hangi işlevlerle kullanıldığı ve bu işlevlerin hangi kavramlarla ilgili olduğuna göre ayrıntıları içeren bir program hazırlanır. Öğretimde; öğrenci performansı ve iletişimde akıcılık biçimsel doğruluktan daha önemlidir. Hedef dilde konuşma ve dinleme becerileri sınıfta öğretilir. Dilde öğrencinin iletişim kurmak istediği başlangıç noktası esas alınır.

Öğretim hayatı, iş görme ve eşik olarak üç düzeye ayrılır:

Hayati (survival) düzey: İletişim öncesi sayılabilecek bu basamakta hiç müdahale yapılmadan doğrudan kalıp cümlelerle konuşma öğretilir.

İş görme (waystage) düzeyi: En basit biçimde iş ilişkilerini iletişimsel yürütebilecek düzeyde hedef dili kullanmayı öğrenme basamağıdır.

Eşik (threshold) düzeyi: Gündelik durumlarda öğrencinin kendini anlatabileceği genel başlangıç düzeyinde iletişim ihtiyaçlarını karşılayabilecek dili öğrenme basamağıdır.

I. 5. 2. 36 Danışmanlı (Grupla) Dil Öğretim Yöntemi

Bu yöntem, 1960'lı yıllarda Amerikalı psikiyatr Charles Curran (1899-1978), arkadaşları Paul G. La Forge ve Carl R. Rogers tarafından geliştirilmiştir. Danışmanlı dil öğretim yönteminde öğrenme sürecinin merkezinde öğrenciler vardır.

İkinci bir dil öğrenirken bireylerin hata yapma korkusu ve iç kaygı yüzünden kendilerini iyi ifade edemediklerini gözleminden yola çıkılarak, bu kaygıdan kurtulmak ve hata yapmadan kaynaklanan korkuyu yenmek için sadece öğretmenin değil, öğrenenlerin de kimi sorumluluklarının olması gerektiği savunulmaktadır (Demirel, 2010: 60). Bu nedenle, sınıf içinde öğretmen ve öğrenci danışman danışan ilişkisi içinde değerlendirilir ve yönteminin temelinde öğretmen ile öğrenciler arasında karşılıklı iyi niyet, ilgi ve olumlu tutum çok önemli yer tutar.

Eğitim ortamında öğrencilerin oturma biçimi daire şeklindedir. Öğretmenin daima bu çemberin dışında olması yeğlenir. Her öğrenci için ya da birkaç kişiden oluşan gruplar için öğrenciler içlerinden birini danışman-öğrenci olarak seçer. Böylece öğrenciler, öğretmenle ve danışman öğrencilerle kendi anladıkları biçimde rahat iletişim kurma şansına sahip olurlar.

İlk derslerde sınıfta ses kayıt cihazları kullanılır ve sadece öğrencilerin hedef dilde söyledikleri kaydedilir.

Öğrenciler grup çalışması yapmak istedikleri konuda kendi aralarında tartışabilirler; hatta bu tartışmayı anadilde yapmaları istenir (Demirel, 2010: 61). Grup çalışmalarını dışarıdan izleyen öğretmen anadildeki konuşmaları hedef dile çevirerek öğrencilere yardımcı olur (Doğan, 2012: 293).

Öğretilecek bilgiler hakkında (dersin konusu, yapılacak etkinlik ve alıştırmalar ile bunlara ayrılacak zaman) öğrencilere bilgi verilir. Dilbilgisi kuralları cümleler şeklinde tahtaya yazılır ve öğrencilerden defterlerine kayıt etmeleri istenir. Telaffuz eğitimi çok önemlidir. Bunun için sınıf içi etkinliklerin yanı sıra, ses kayıt cihazları kullanılır. Ayrıca bilgisayar destekli alıştırmalardan da yararlanılır.

I. 5. 2. 37 İletişimsel Yöntem

Bu yöntem bilişsel yöntemin eksik kalan yönlerine bir eleştiri olarak ortaya atılmıştır. Bilişsel yöntem teorisinin odak noktası, konuşan kişinin sahip olduğu, o kişinin bir dilde dilbilgisi yönünden doğru tümceler üretmesini sağlayan soyut yetenekleri karakterize etmektir. İletişimsel yöntem teorisi ise bu tür bir görüşün doğallıktan uzak olduğu, dilin iletişim ve kültürü birleştiren daha genel bir teorisinin parçası olarak görülmesi gerektiği görüşünü savunmaktadır. Dilin iletişim olduğu teorisinden yola çıkan bu yöntemde, hedeflenen iletişim yetisinin geliştirilmesidir.

Tepki geliştirme modeli(mand-model), rastlantılı öğretim(incidental teaching), ve bekleme süreli eğitim(time delay) etkinlikleri yoluyla öğrencilerin iletişim becerileri artırılmaya çalışılır (Doğan, 2012: 147).

Öğretim öğrenci merkezli olarak yapıldığı için ders malzemeleri, öğretim ortamı ve aktiviteler özel olarak öğrenci odaklı üretilir. Bu materyallerin hedef dilin kültürünü yansıtacak ve günlük yaşamda işlevsel olacak şekilde üretilmesine özen gösterilir.

Öğretmenin sınıf içerisindeki rolü, öğrencilerin dil öğretim amaçlarına uygun bir şekilde birbirleriyle iletişim kurmalarında yönlendirici olmaktır (Demirel, 2010: 51).

Bu yöntemi uygulayacak öğretmen hem hedef dili hem de öğrencilerin anadilini yetkin bir biçimde bilmelidir. Öğrenciler ve öğretmen anadili gerektiğinde kontrollü bir şekilde kullanılabilir ve çeviriye başvurulabilir (Hengirmen, 2006: 34).

Dilbilgisi kurallarını öğretmen için ayrıca bir çalışma yapılmaz, yapı ve kurallar etkinlik ve diyalogların içerisinde öğretilir. Etkinliklerde “rol üstlenme, röportaj, bilgi boşlukları, oyunlar, dil değişimleri, incelemeler, ikili ve grup çalışmaları, sunum ve öğretmek öğrenme” kullanılır. Öğrenciye daha önce öğretilen konular ve durumlara dayanarak öğrencinin kendi yaşantısı ile ilgili sorular sorulur. Daha sonra özgün durumlar yaratılır ve öğrencilerden grup çalışması yaparak yeni ve özgün diyaloglar üretmeleri istenir. Okuma parçalarının anlaşılmasını kolaylaştırmak için anahtar kelimeler verilir ve metinde geçen başlıca kavramlar belirlenir.

I. 5. 2. 38 Görev Temelli Yöntem

Görev temelli yöntem, dört temel dil becerisinin de aynı derecede geliştirilmesini esas alan modern bir dil öğretim yöntemidir. Yöntemi Harold Palmer ve Chomsky'den etkilenen Dr. N.S. Prabhu geliştirmiştir.

Yöntem “öğrencilerin bir düşünce sürecinde verilen bilgilerle bir sonuca varmaları ve öğretmenlerin de bu süreci kontrol etmeleri, düzenlemeleri için gereken etkinlikleri göstermesini ‘görev’ kabul eder” (Prabhu, 1987). Görev bu yönteme göre, öncelikli dil öğrenim hedeflerinin anlamlı etkinliklere dönüşüm şeklidir. Görev temelli öğretim yönteminin öğretim programı dilin iletişim görevleri yoluyla öğretilmesi yaklaşımına dayanmaktadır (Doğan, 2012: 382).

Dil öğretiminde genel olarak sonuca değil, öğretim sürecine odaklanılır ve öğretimin ana hedefi iletişimdir. Öğretim programı eğitimsel görevler ve gerçek hayat görevleri çerçevesinde oluşturulur ve bu programda görevler listelenir.

Jane Willis tarafından adı konulan ve her konunun işlenebildiği altı görev tipi vardır: Listeleme, düzenleme-sıralama, karşılaştırma, problem çözme, kişisel deneyim paylaşımı, proje ve üretim (Doğan, 2012: 391).

Görevler “Görev Öncesi İşlemler, Görev Döngüsü İşlemleri, Dile Odaklanma İşlemleri” başlıkları altında gerçekleştirilir. Görev öncesi işlemler, konuya giriş niteliğindedir. Sınıftaki öğrencilere, işlenecek konu başlığı ve öğrencilere verilecek olan görevler tanıtılır. Görev döngüsü işlemleri, görevin öğrenciler tarafından gerçekleştirildiği aşamadır. Öğretmen bu bölümde yalnızca yönlendirici ve gözlemci konumundadır. Öğrenciler ikiye olacak şekilde eşleştirilirler ve görevlerini tamamlarlar.

I. 5. 2. 39 İçerik Merkezli Yöntem

İçerik temelli yabancı dil öğretimi, 1965 yılından sonra Kanada St. Lambert tarafından geliştirilen Fransızca dil daldırma eğitiminden etkilenilerek geliştirilmiş, günümüz insanının farklı amaç ve ihtiyaçlar için yabancı dil öğreniminin yeniden tanımlanmış bir şeklidir.

Yöntem, öğretime konu olan yabancı dilin akademik yönü ile becerilerin eşzamanlı öğretiminin belirli bir içerik çerçevesi içinde yapılmasını planlar. Büyük ölçüde hedef dilin konu içeriğini, iletişimin anlık bir nesnesi olarak değil, öğrenilmesi gereken bir araç olarak görür (Doğan, 2012: 404).

Bu yöntemde her sınıfın benzersiz, kendine özgü birer sosyokültürel bağlam olduğu kabul edilir. Öğretim programı genel bir konu esas alınarak, alt başlıklara, haftalara ve ders saatlerine uygun bölümler halinde tasarlanır. Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda daha fazla örnek verme, bu örnekleri önceden hazırlama, anlamı kontrol etme, başlangıçta basit, ileri aşamalarda karmaşıklaşan ödev ve değerlendirme süreçleri kullanılarak bilgilerin pekiştirilmesi sağlanmaya çalışılır.

I. 5. 3 Dil Öğretim Teknikleri

Teknik kavramı Türkçe Sözlükte “teknik, -ği Fr. technique 1. Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi. (...) 4. Yol, beceri, yöntem.” (Türkçe Sözlük, 2011: 1938) şeklinde tanımlanmaktadır.

Özbay’a göre teknik; Eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılan yöntemin, kişiler, yer, zaman, fiziksel şartlar, araç ve gereçlere bağlı olarak uygulanış şeklidir (Özbay, 2006: 23).

Anthony'nin ‘teknik’ Richards ve Rodgers'ın ‘işlem’ terimleri ile ifade ettikleri, literatürde yaygın olarak teknik veya yöntem şeklinde kullanılan haliyle teknik; bir yaklaşım üzerine temellendirilen, ana kuramsal ilkeleri yaklaşım/yaklaşımlar tarafından belirlenen; çerçevesi, ayrıntıları ve uygulamaya esas teşkil eden kuramsal yönleri farklı disiplinlere ait bilgilerle ortaya konulan dil öğretiminin, öğrenciye etkinlikler aracılığıyla temas eden safhasıdır (Durmuş, 2013: 123).

Dil öğretiminde kullanılan tekniklerden türeyen etkinlikler, birden fazla dil becerisini geliştirme doğasına sahiptir. Buna ek olarak, her tekniğin her becerinin geliştirilmesinde kullanılması uygun olmayabilir.

Teknikler aracılığıyla geliştirilecek etkinliklerin seçiminde; öğretmenin uygulanacak tekniğe yatkınlığı, zaman ve fiziksel olanaklar, maliyet, öğrenci grubunun büyüklüğü, konunun özelliği, uygulama sonrası öğrencilerde geliştirilmek istenen nitelikler (Küçükahmet, 2008: 60) gibi birçok etkenin göz önünde bulundurulması gerekir.

I. 5. 3. 1 Sunuş/Anlatım Tekniği

Öğretme-öğrenme ortamının olduğu birçok durumda kullanılabilen anlatım tekniği, “Bir konu üzerinde açıklamada bulunmak, bilgi vermek, izah etmek” (Türkçe Sözlük, 2005) olarak tanımlanmıştır. Öğretmeden veya herhangi bir anlatıcıdan öğrenciye tek yönlü bilgi aktarımının yapıldığı bir tekniktir.

Sınıf içi çalışmalarda daha çok öğretmenin sözlü anlatımının temel sayıldığı, öğrencilerde ilgi yaratmanın, düşünceyi kamçılamanın, çocukları etkin yapmanın, bilgi vermenin ya da eleştirel düşündürmenin, hepten öğretmenin çekici anlatımına dayalı bulunduğu geleneksel bir öğretme tekniğidir (Öncül, 2000: 61).

Anlatım tekniğinde, öğreten kişi her şeyi planlamak, söyleyeceği sözleri bir sıra ve düzenle başkalarına aktarmak durumundadır. Burada önemli olan, öğreticinin aktif olmasıdır, öğrenci pasif konumdadır. Bu teknikte, öğrenci genellikle belleğinin kuvvetli olduğu oranda bir şeyler öğrenir, sonra da unutmaya yasalarına göre, zamanla öğrendiklerini unuttur (Binbaşoğlu, 2005: 475).

Öğretmeni merkeze alan bu teknikte öğrenci ile etkileşim kurulmamaktadır. Süresi konunun öğrencinin gereksinimlerine cevap vermesi, içeriğin sunum planının doğruluğu ve nitelikli oluşu, öğretmenin donanımı ve üslubu, mekânın uygunluğu vb. bakımlardan olumlu özellikleri, ikinci/yabancı dil öğretiminde anlatım tekniğini yararlı kılabılır. Öğretmenlerin tek yönlü de olsa, anlattıklarının özgün dilsel girdi içermesi sayesinde, mutlak şekilde yararlı olacağı düşüncesi, sunum araçlarında sağladığı tasarruf, bilginin doğrudan ve toplu halde sunulmasının sağladığı bütünlük anlatımın dil öğretiminde sıklıkla tercih edilen bir teknik olmasını beraberinde getirmektedir (Küçükahmet, 2008: 62).

Bu teknikle yapılan bilgi aktarımının, öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını ölçmek ve değerlendirmek o an için mümkün olamamakta, ancak ileriki zamanlara bırakılmaktadır. Anlamanın pekiştirilmesi ve kalıcılığının sağlanması için öğrencilerin not alması; tek yönlü mesaj, bilgi aktarımının öğrenciler üzerinde oluşturacağı olumsuzluklara karşılık sorular, iyi seçilmiş örnekler ve dikkat çekici diğer materyaller sunulması yararlı olacaktır (Köksal ve Varışoğlu. 2012: 102).

I. 5. 3. 2 Gösteri Tekniği

Gösteri, izleyici grubunun önünde bir işin nasıl yapılacağını göstermek veya genel ilkeleri açıklamak için başvurulan bir tekniktir (Demirel, 2010: 65).

Öğretmenin veya öğrencilerin, bir dil bilgisi yapısının işlevini, bir kelimenin veya kelime grubunun anlamını, doğrudan sözle anlatmanın ya yetersiz olacağı ya da desteklenmesi gerektiği durumlarda sözle doğrudan değil ayrıca veya aynı zamanda beden diliyle ve göstererek anlatmasıdır (Durmuş, 2013: 126).

Öğretmen belli bir işlemin nasıl yapılacağını anlatan bir gösteri yaparak öğrencilerin çeşitli duyu organlarını etkilemeye, onların bir işlemle ilgili bilgi veya beceri kazanmalarını sağlamaya çalışır." (Aykaç, 2009: 184). "Bu bakımdan öğretmen sınıfta bir konuyu işlerken, atölyede teknik bir soru açıklarken, laboratuvarında bir deney yaparken; gerçek araç-gereçler, modeller resimler, fotoğraflar, harita, slayt, film şeridi hareketli filmler basit çizimler, levhalar vb. kullanıyorsa gösteri tekniğini uyguluyor demektir." (Güzel, 2010: 144). Bu tekniğin alan yazında "gösterip yaptırma" ve "demonstrasyon" terimleriyle de adlandırıldıkları görülmektedir.

Bu teknikte, gerektiğinde öğrencilerden de yararlanılabilir. Bu sayede, öğrenciler kendi yeteneklerini geliştirme ve başkalarıyla iletişim kurma imkânı bulurlar. Öğrenci bakımından gösterinin niçin yapıldığı, hangi sonuca ulaşılmak istendiği ve gösteri sırasında öğrencinin nasıl davranacağı açık bir şekilde anlatılmalıdır. Gösteri sırasında merak uyandırıcı unsurlar kullanılmalı, gösteri bütün öğrencilerin görebileceği bir yerde yapılmalıdır. Bu yöntem hem konuşmaya hem dinlemeye yönelik bir teknik olduğu için öğrenmede daha etkili olmaktadır.

I. 5. 3. 3 Soru – Cevap Tekniği

Soru-Cevap tekniği; öğretmen tarafından, öğrencilerin anlama ve sözlü anlatma becerilerini geliştirmeye yönelik uygulama fırsatı sunmak, belirli konuları anlayıp anlamadıklarını belirlemek gibi amaçlarla genellikle öğretmenin soru sorması ve öğrencinin cevaplamaşı şeklinde kullanılan bir tekniktir (Durmuş, 2013: 127).

Kullanımı oldukça eski olan bu teknik, soru sorarak düşündürmeye ve bu düşünceleri sözlü ya da yazılı olarak ifade etmeye dayanır.

Bu teknik, öğretimi planlanan konunun özelliklerine dair önceden hazırlanan ya da o anda üretilen soruların öğrencilere yöneltilmesi ve yanıtlanması akabinde cevapların açıklanarak gerekli hallerde tartışmaya açılmasını içerir (Çetinkaya ve Altıparmak, 2013: 213).

Tekniğin uygulama alanı içinde dinleme, konuşma, yaratıcı ve eleştirel düşünme, çözümlenme, tartışma ve özdeşim kurma gibi beceriler yer almaktadır. Ayrıca, öğretim amacına bağlı olarak başka tekniklerle birlikte ve iç içe kullanılabilir.

I. 5. 3. 4 Benzetim/Örnek Olay Tekniği

Öğrencilerin bir örnek olayı gerçekmiş gibi ele alıp, üzerinde eğitsel çalışmalar gerçekleştirdikleri dil öğretim tekniğidir. Bu teknikte hedef dilin ana dili olarak konuşulduğu bir iletişim ortamı kurgulanarak, öğrencilere ilgili durumların gerektirdiği iletişim becerilerini uygulama fırsatı sunulur.

Benzetim tekniğinin temel olarak üç özelliği bulunmaktadır: (i) Gerçeklik işlevi, (ii) Benzeri ortam, (iii) Yapılandırılmış ortam. (Jones, 1982: 5 akt. Çetinkaya ve Altıparmak, 2013: 221).

Kurgulanan ortamlar, öğrencilerin hedef dili kullanması muhtemel durumlar göz önünde bulundurularak oluşturulur. Biriyle tanışma, sipariş verme, yol tarifi, şikâyetle bulunma ya da yardım isteme vb. gibi durumlar bu tekniğin kullanımı için uygun olduğundan yabancı dil öğretim ortamlarında sıklıkla tercih edilmektedir (Durmuş, 2013: 129).

Öğrencilerden seçilen olay hakkında derinlemesine düşünmeleri ve olayı yaşıyormuş gibi davranmaları istenir. Öğretmenin bu teknikteki rolü kuralları hatırlatmak, gerektiğinde ipuçları vermek ve eğer bir sorunla karşılaşırsa, problemin çözümünü sağlamaktır. Benzetim tekniği öğrencilere etkili bir iletişim kurma imkânı tanımaktadır.

I. 5. 3. 5 Drama/Rol Yapma Tekniği

Drama/rol yapma; öğrencilerin, hedef dili kendilerinden farklı bir kişi rolünde kullanarak, belirli iletişim ortamlarında yaptıkları sınıf içi canlandırmalardır (Durmuş, 2013: 128).

Bu teknik, öğrencilerin hedef dili konuşurken beden dilini doğru ve yerinde kullanmasına yardımcı olmakta ve konuşma becerisine katkı sağlamaktadır. Dahası dramada karşılıklı etkileşime giren bireyleri izleyen diğer öğrenciler dinleme, anlama, muhakeme etme gibi becerilerini geliştirme olanağı yakalarlar. Bireyler hedef dilde benzer durumlarla karşılaştıklarında zorlanmamaları için bu tarzda olayları önceden deneyimleme imkânı bulur. Böylece kişiler, hata yapma kaygılarından uzaklaşarak hedef dili daha rahat kullanabilirler.

Bu teknikle birey dili etkin bir şekilde kullanır, hayal gücünü ve yaratıcılığını kullanarak yaşayarak öğrenme fırsatı bulur. Ayrıca öğrenci, kendini dersin bir parçası olarak gördüğü için sıkılmaz ve öğrenim deneyim yoluyla gerçekleşmiş olur.

I. 5. 3. 6 Grup Çalışmaları

Öğrencilerin öğretim ortamında ikili ya da daha büyük gruplara ayrılarak çeşitli etkinlikleri yaptıkları tekniktir.

Bir sınıfta öğrenciler 5 şekilde gruplara ayrılabilir:

1. Sınıfın öğretmenle birlikte yürüttüğü çalışma
2. Bireysel olarak bütün sınıf öğrencilerinin karıştırılması şeklinde oluşan grup çalışması

3. Üç ile sekiz kişi arasında değişen küçük gruplar
4. İkili çalışmalar
5. Bireysel çalışma (Scrivener, 1994: 214; akt. Bercikova, 2007: 12).

Grup çalışmaları ile dil öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı gibi bu becerinin niteliğini de artırır. Öğrencileri motive eder ve öğretimin bireyselleşmesine ve içselleştirilmesine yardımcı olur.

Sınıfın tümüyle yapılan etkinliklerden farklı olarak öğrencilerin gruplara ayrılarak uygulamalar yapması, onların konuşmadaki sözel akıcılık becerilerini de geliştirir (Ur, 1998: 232).

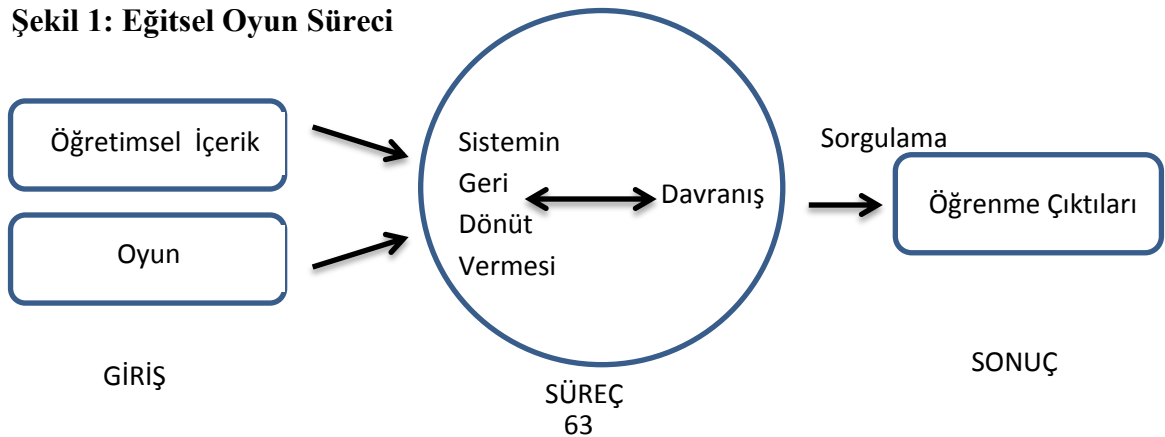
Grup çalışmalarında temel amaç, grup üyelerinin birlikte düşünmelerine, karşılıklı fikir alışverişi içinde olmalarına ve en önemlisi öğrendikleri dili daha rahat bir ortamda kullanmalarına olanak sağlamaktır. Bu teknik kullanılırken öğretici yönlendiren konumda olmalıdır.

I. 5. 3. 7 Eğitsel Oyunlar

Öğretilmesi istenen konuların ve kazanılması hedeflenen becerilerin oyunlar yoluyla kazandırmaya çalışan etkinliklerin genel adıdır. Eğitsel oyunlar, öğrenilen bilgilerin pekiştirilmesini ve daha rahat bir ortamda tekrar edilmesini sağlayan etkinliklerdir. Eğitsel oyunlar öğrencilere eğlenceli ve rahat bir ortam sunarken, dersleri sıkıcılıktan da kurtarmaktadır.

Garris ve diğerleri (2002: 445) eğitsel oyun sürecini, bir oyun döngüsü içinde şöyle anlatmaktadır:

Şekil 1: Eğitsel Oyun Süreci



Oyun döngüsü ile öğrenciler, ortam ile birlikte etkin katılımı öğrenirler ve eğitsel destekle birlikte ikiye katlanan öğrenci deneyimleri, verimli eğitim ortamının oluşturulmasını sağlar (Garris ve diğerleri, 2002: 445).

Eğitsel oyunlar içerik ve kural olarak tüm öğrencilerin kolaylıkla anlayıp katılım sağlayabilecekleri kadar basit ve ilginç olmalıdır. Ayrıca seçilen oyunlar her düzeydeki öğrencinin düzeyine uyarlanabilecek esneklikte seçilmelidir. Oyuna başlamadan önce tüm katılımcıların kuralları anladığından emin olunmalıdır. Öğretmenin bu tekniğin kullanımında rolü yönlendirme ve kontrol etmemdir.

Eğitsel oyunları; öğrencilerde iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlayan iletişim oyunları ve dil bilgisi bilgilerini pekiştirmeyi hedefleyen dil bilgisi oyunları olarak ikiye ayrılabilir.

I. 5. 3. 8 Beyin Fırtınası

Beyin fırtınası, sorun olarak belirlenen bir konuya çözüm getirmek, bir konuda karara varmak ve hayal gücünü kullanarak düşünce ve fikir üretmek amacıyla kullanılan bir tekniktir.

Tekniğin uygulanışı şu şekildedir: Belirlenen sorunu çözmekle görevli grup mümkün olduğu kadar çözüm önerisi üretirler. Söylenen her fikir grup üyeleri tarafından geliştirilir. Akla gelen her şey üç dakika içinde kayıt altına alınır ve daha sonra analiz edilir. Bu işlem genelden özele doğru yapılır (Demirel, 2010: 64).

Bu teknik kullanılırken, toplantının amacı ve sorunun ne olduğu açıkça ifade edilmeli, zaman sınırları belirlenerek bu süre içinde herkesin katkı vermesine dikkat edilmeli, tartışma süresi bittiğinde ortaya çıkan fikirler analiz edilerek değerlendirilmelidir.

I. 5. 3. 9 Kavram Haritası

Kavram haritaları, bilgiyi organize etmek ve gerektiğinde sunmak için beynin kullandığı; genellikle bilgi düzeyindeki yeni ve yaratıcı ilişkilerin görülmesine neden olan bir araçtır (Küçükahmet, 2008: 99-100).

Kavram haritaları, biliş ötesi stratejiler arasında yer almakta ve öğrencilerin ne bildiklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır (Novak, 1990: 29).

Kavram haritası, bilginin zihinde somut ve görsel olarak düzenlenmesine yardımcı olur ve kavramlar arası ilişkileri şematize etmede etkili bir yoldur (Demirel, 2010: 84).

Kavram haritası uygulanırken, merkeze yazılan bir ana kavram ile ilişkili diğer kavramlar, merkezdeki kavramla arasındaki ilişkiyi bir ok üzerinde göstererek, ilgili kavramın etrafına yerleştirilir. Yeni kavramlar, yine aralarındaki ilişki yönü belirtilip haritaya eklenerek kavram haritası geliştirilir (Durmuş, 2013: 131).

I. 5. 3. 10 Altı Şapkalı Düşünce Tekniği

Düşünme çeşitlerini ve farklı görüşleri anlamaya yarayan bir tekniktir. Farklı düşünce tarzlarının sistematik bir biçimde ortaya çıkarılmasında etkili olmaktadır. Bu teknikle öğrencilerin yeni fikirler üretmeleri ve yaratıcı düşünme yollarını öğrenmeleri amaçlanmaktadır.

Altı şapkalı düşünce tekniği, düşünce ve önerileri belli bir düzen içinde sunmak ve onları sistemleştirmek için kullanılır. Şapkalar, düşüncelerin ayrıştırılması için kullanılan sembollerdir. Altı şapka için altı değişik renk seçilmiştir ve her renk farklı bir düşünme sistemini sembolize eder (Demirel, 2010: 83).

Altı düşünce şapkası (1.Beyaz ‘Tarafsız’, 2. Kırmızı ‘Duygusal’, 3. Siyah ‘Karamsar’, 4. Sarı ‘İyimser’, 5. Yeşil ‘Yaratıcı’, 6. Mavi ‘Değerlendiren’) şeklinde sınıflandırılmıştır. Böylece dikkatin aynı anda her şeye odaklanmaya çalışması yerine, öğrencinin tek tek ve düzenli bir şekilde düşünerek çalışabilmesi amaçlanmaktadır.

I. 5. 3. 11 Özetleme Tekniği

Özetleme, öğrencilere sunulan sözlü veya yazılı dilsel içeriği anlama ve bunları yine sözlü ya da yazılı olarak anlatma etkinliklerini içeren bir tekniktir (Durmuş, 2013: 133).

Okuduğunu veya dinlediğini anlamamanın en somut göstergelerinden biri özet çıkarabilmektir. Özetleme, öğrencinin ne öğrendiğini düşünmesine, mantıksal ve anlaşılabilir bir şekilde kendi kelimeleriyle öğrendiklerini ifade etmesine yardım eder. Özetleme tekniğinin kullanıldığı etkinliklerde içeriğin olay ağırlıklı olması ve güncel olarak konuşulan dille verilmesine dikkat edilmelidir. Bu teknik aracılığıyla yapılacak etkinlikler, çok yönlü iletişim becerilerini aynı etkinlik içinde bir araya getirebilme fırsatı da sunmaktadır.

I. 5. 3. 12 Dikte

Öğrenilen bir kelimenin, cümlenin veya metnin öğretici ya da bir kayıt cihazı tarafından seslendirilmesi ve öğrencilerin duyduklarını yazıya geçirmesi uygulamasıdır. Bu teknikle, öğrenilen yabancı dilin doğru bir şekilde yazılması, kelime öğretimi ve işitilen seslerin kelime hâlinde yazıya dökülmesi sayesinde öğrencilerin yazma ve dinleme becerilerinin gelişmesi sağlanmış olur.

I. 5. 3. 13 Tümevarım

Tümevarım, örneklerden, sorunlardan, olay veya durumlardan başlayarak genel sonuçlara, kurallara ve kanaatlere varmada kullanılan tekniktir (Oğuzkan, 1981: 145). Tümevarım yönteminde öğrencinin ilgi, dikkat ve gözlemi çok önemlidir. Bu yöntemi kullanan öğretmen öncelikle, öğrencinin ilgisini, konuyu açıklamak için kullanacağı örnekler üzerine çekebilmelidir. Daha sonra, verdiği örnekler üzerinde düşünmelerini, benzer veya farklı noktalara dikkat etmelerini sağlamalı, onların gözlemleriyle örneklerden kurallara ulaşmaya çalışmalıdır.

Mesela önce farklı niteliklerde sıfatların kullanıldığı cümleler yazıp bu cümlelerde sıfatların işlevlerini tek tek gösteren öğretmen, öğrencilerin sıfatın tanımını sezmeye başlamalarını sağlar. Daha sonra sıfatın tanımını yaparak çocukların zihinlerinde oluşan sıfat kavramını belirginleştirir (Özbay, 2011: 154).

I. 5. 3. 14 Tümdengelim

Tümdengelim, birtakım yasa, ilke ya da kurallardan hareket ederek özel bir olayı, durumu ya da örnekleri inceleme ve açıklamadır. Öğretimde bu yöntemden herhangi bir ilkenin kuralın ya da formülün ne ölçüde gerçeğe uygun ya da geçerli olduğunu araştırmak istediğimiz zaman yararlanırız" (Kavcar vd., 1997: 18). Bu yönüyle tümdengelim yöntemi, tümevarım yöntemiyle birlikte kullanıldığında daha etkili ve verimli bir öğretim süreci gerçekleştirilebilir. Önce, öğrencinin özel durum ya da olaylardan kurala varması, peşinden bu kurala uygun örnekler ortaya koyarak dilin kurallarını kavraması bakımından faydalı olabilir.

I. 5. 3. 15 Tartışma

Tartışma, herhangi bir konunun, iki ya da daha çok kişi tarafından, karşılıklı konuşarak, birbirini dinleyerek ve eleştirerek incelenmesine yönelik kullanılan bir tekniktir (Binbaşıoğlu, 1994: 143). Daha çok ileri düzeydeki öğrenciler için uygundur. Bu tekniği kullanmak isteyen öğretici, tartışılacak konunun tüm öğrencilerin ilgisini çekecek bir konu olmasına dikkat etmeli, tartışma öncesinde konu hakkında açıklayıcı bilgi vermeli ve etkinlikten önce mutlaka hazırlık yaparak kazandıracığı niteliklere uygun problemleri sınıfa getirmelidir. Ayrıca tartışmanın sınırlarını ve süresini çok iyi belirlemeli, bunların dışına çıkılmamasını sağlamalıdır. Bu tekniğin uygulanmasında 'münazara, forum, panel, büyük grup tartışması vd. gibi çeşitli uygulamalar kullanılabilir.

I. 5. 3. 16 Sınıf Dışı Öğretim Teknikleri

Öğretim ortamında zaman, fiziksel imkânlar, öğrenci sayısı gibi sınırlar sebebiyle, her bir öğrenciye ayrılan zamanı artırmak, onlara öğrendiklerini pekiştirmeleri için ek çalışmalar yaptırmak gibi amaçlarla öğretmenler tarafından verilen projeler, ödevler, görevler, gözlem çalışmaları sınıf dışı dil öğretim tekniklerinin örnekleridir. Ayrıca bazı konuların ele alınmasına yönelik öğretme/öğrenme ortamlarını sınıf içinde değil konuyla ilgili doğal çevrede oluşturmak bazen gerekli bazen de yalnızca yararlı görülerek, öğrenciler bu tür sınıf dışı grup etkinlikleri veya bireysel etkinlikler içerisinde yer alır (Durmuş, 2013: 136-137).

I. 6 Dil Bilgisi Öğretimi

I. 6. 1 Dil Bilgisi

Dil bilgisi, Türkçe sözlükte bir dilin ses, biçim ve cümle yapısını inceleyip kurallarını tespit eden bilim, gramer (Türkçe Sözlük, 2011: 665) olarak tanımlanmıştır. Tıpkı dilde olduğu gibi dil bilgisini de çeşitli yönleriyle ele alan araştırmacılar onun farklı yönlerini vurgulayan tanımlamalar yapmışlardır.

Dil bilgisi; bir dilin sesleri, sözcük türleri, bunların yapıları, cümle olarak dizilmeleri ve cümle içindeki görevleri, çekimleriyle ilgili kuralları inceleyen bir bilim dalıdır. Dillerin genel olarak nasıl oluştuğunu, gelişimlerini, dil olaylarını inceleyen bilim ise, dil bilim adını alır. Her dilin kendine özgü kuralları bulunduğu için ayrı ayrı dil bilgisi vardır (Göğüş, 1978: 337).

Anlama ve anlatma dil becerilerini oluşturan dildeki koordinasyonu sağlayan temel araç o dilin dil bilgisidir. O halde dil bilgisinde yoksun dil becerileri öğretiminden istenilen başarıya ulaşmak mümkün değildir. Çünkü dildeki yapısal ve anlamsal bağlantılar, kelimeler arası anlamsal gruplamalar, dil göstergeleri arasındaki bağlar, bağdaşıklık ve tutarlılık unsurları, dil bilgisi ile gerçekleşir (Erdem ve Başaran, 2010: 322).

Banguoğlu (1990: 19'dan akt; Dolunay, 2010: 227)'na göre dil bilgisi, dili iyi kullanma sanatını öğretir. Düşünce ve duyguları daha düzgün ve tam olarak anlamamıza ve anlatmamıza yardım eder. Gramer bilgisi sayesinde daha doğru, daha mükemmel düşünmeye de alışırız. Bu bilgi dil düzeninin koruyucusudur.

Dil bilgisi doğru düşünme, doğru konuşma ve yazmaya yardımcı bir çalışma alanıdır. Dil bilgisi öğretimiyle, öğrenciler dilin olanaklarını, sınırlarını ve gizil gücünü ortaya çıkarırlar. Dil bilgisi öğretimindeki “doğru söyleyiş”, “sözcük bilgisi”, “doğru cümle kurma”, “yazım” ve “noktalama” gibi beceri alanlarına yönelik çalışmaların, öğrencilerin anlama, konuşma ve yazma etkinliklerindeki başarısını da etkilemesi beklenir (Kavcar ve Oğuzkan, 1987, 72-75'ten akt; İtmeç, 2008: 37).

Dil bilgisi, kısaca, kelimeleri, doğru cümle yapmak için bir araya getirme şeklinde ifade edilebilir (UR, 1998: 75).

Temel olarak, dilin üretim olanaklarını, dilde anlamı oluşturan ilişkilerin biçimsel ve anlamsal yönlerini, parça-bütün ilişkisi içerisinde, her bir yapıyı bağımsız olarak ve bütünlü ilişkisini tanımlayarak ele alan, çalışmalarını kuramsa ve uygulamalı yürüten bir bilim sahasıdır (Durmuş, 2013: 227).

I. 6. 2 Dil Bilgisinin Dil Öğretimindeki Yeri

Dil bilgisi, dille anlatımın şekillerini inceler ve belirler şemalar yaparak ve örnekler göstererek dilin genel ve özel kurallarını ve bu kuralların birbirleriyle ilgilerini ortaya koyar. Bu sayede de dilin daha çabuk, daha düzgün şekilde öğrenilmesi ve kullanılması sağlanmış olur (Özbay, 2006: 145).

Dil bilgisi öğretimi birey boyutunda düşünüldüğünde Erdem'e (2008: 88) göre kişinin dili doğru kullanabilmesi, kendisini doğru ifade edebilmesi, çevresindekileri doğru anlayabilmesi için gereklidir. Dil bilgisi kurallarının bilinmesi, dilin etkili kullanılmasına yardımcı olacaktır. Özellikle dili yabancı dil olarak öğrenenler için kurallar doğru iletişimin temelini oluşturacaktır.

Dil bilgisi öğretimini gerekli kılan pek çok neden (Thornbury, 1999: 15-17) sıralanabilir:

1. Dil bilgisi, dil öğrenenlere sınırsız dilbilimsel yaratıcılığı sağlayan bir çeşit cümle kurma makinesidir. Bu nedenle dil öğrenenler, dilbilgisinin sunduğu kuralları göz önüne alarak ve yaratıcılıklarını kullanarak birçok yeni cümle kurarlar.
2. Dilbilgisi, sözlüksel sistemden daha çok cümledeki anlam inceliğini sunar. Dil bilgisi öğretimi, anlamda oluşan belirsizliğe karşıt olarak düzeltici görevini üstlenir. Yani açık, anlaşılır ve kurallara uygun olmayan cümlelerin zihinde oluşturduğu belirsizlikleri engellemek dil bilgisinin görevidir.
3. Dil bilgisi ile ilgili öğretimden uzak olan ve dilbilgisi konularıyla ilgili hiçbir bilgi almayan öğrencilerin, bilgi alan öğrencilere göre dilbilimsel becerileri kısa zamanda yok olur.
4. Dilbilgisi konusunda yapılan bilgilendirme, dil öğrenenlere dil bilgisel yapıları tanımları açısından yardımcı olur. Dil bilgisini tanıma ve dil bilgisi yapılarının farkına varma, dil edinimi için çok gereklidir. Bu nedenle dilbilgisi çalışmaları, daha sonraki edinim aşamaları için de bir çeşit "önder yönetici" olarak işlev görmektedir.
5. Dil, sınırı olmayan aynı zamanda öğrenci için karışık, zor bir alan olarak görülür. Fakat dilbilgisi sayesinde dilin düzenlenmesi ve kategorilere ayrılması sağlanmış olup, o dil daha anlaşılır hale gelebilir.
6. Dilbilgisi, öğrenilebilir kurallardan oluştuğu için dilbilgisi öğretimi, kuralı bilen kişiden bilmeyene geçiş (transfer) olarak ifade edilebilir. Bu durumda dilbilgisi öğretmene öğretilecek ve düzenli aralıklarla değerlendirilecek bir kurallar sistemi sunar.
7. Yabancı dil öğrenenler, dil öğrenmeye ne yapacaklarına ilişkin belirli beklentilerle gelirler. Bu beklentiler, geleneksel dil öğretiminin transfer ile gerçekleştiği konusunda edinilen tecrübelerden ortaya çıkmaktadır. Bu tür beklentileri olan öğrenciler, kurallarla yapılan yabancı dil öğretiminin çok daha etkili ve sistematik olduğunu düşünmektedirler.

Dil öğretimindeki çağdaş gelişmeler doğrultusunda dil bilgisi öğretiminin amaçları şöyle sıralanmaktadır (Demirel, 1999: 75).

- a) Öğrencilerin bilinçaltı dil yapılarını bilin düzeyine çıkarma ve bunların kullanım alanını geliştirme
- b) Dilin işleyiş düzenini öğrencilere kavratma
- c) Öğrencilerin bir iletişim aracı olarak dili doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlama

Dil bilgisi öğretimin amacı, hedef dil hakkında birbirinden kopuk bilgiler vermek değil, dilin üretim olanaklarını tanıtmak, dolayısıyla dilin nasıl kullanılabileceğini gösterip, kavratıp dili kullandırmayı sağlamaktır (Durmuş, 2013: 227).

Bu açıdan düşünüldüğünde belli bir söylemin oluşturulmasına imkânı sağlayan kurallar bütünü olan dil bilgisi öğretiminin amacı, öğrencilerin karşılaştıkları anlama ve anlatıma güçlüklerini yenmesini sağlamaktır. Bunlar için sözcük dağarcığını zenginleştirme, sağlam cümle kurma, yazım kurallarını öğrenme ve uygulama, noktalama işaretlerini gerektiği yerde ve rahat bir şekilde kullanmalarını sağlamaktır (Göçen ve Okur, 2013: 336)

Bu amaçlarla dil bilgisi, öğrencinin dil becerilerinin geliştirilmesinde bir etkinlik alanı olarak düşünülmeli, dil becerilerine ulaşmada araç olmalıdır. Örneğin okuma metinleri üzerindeki dil bilgisi çalışmaları, parçanın doğru okunmasını ve anlaşılmasını sağladığı gibi, öğrencilerin konuşmalarını ve yazmalarını da geliştirecektir (Öz, 2001: 267).

Bir dilin kurallarını öğrenmek, o dili öğrenmek anlamına gelmez. Bir dil, okuyarak ve dinleyerek anlayabilmekle; konuşarak ve yazarak anlatabilmekle öğrenilmiş sayılır. Bu sebeple, dil bilgisi kuralları, anlama ve anlatma faaliyetlerinde yardımcı bilgi olarak öğretilmelidir (Sezer ve diğerleri, 1991: 249). Bu bakımdan dil bilgisi öğretimi, birtakım kuralları ezberletmeyi değil, onları kavratarak anlama ve anlatma becerilerinde kullanılabilmeyi hedefler (Dolunay, 2010: 281).

Başarılı dil kullanımı, dil öğrencisinin çeşitli dil bilgisi yapılarını edinebilme ihtiyacını ve çeşitli iletişim çalışmalarında bunları kullanabilme ve karşısındakinin talep ettiği cevabı verebilme ile gerçekleşir. Bu yüzden dil öğrencileri, sadece çeşitli dil bilgisi yapılarının onlara öğretilip, öğrendiklerini kullanabilmelerine değil, aynı zamanda çeşitli gerçek kullanımlarda dil bilgisi bilgilerine başvurabilmek ve amaçladıkları söylemi oluşturabilmek için yaptıkları girişimlerinin etkilerini geri bildirim olarak alabilmek ihtiyacını duyar (Çoban, 2006: 15). Bu kazanımların kalıcı olabilmesi için öğrenimin etkinliklerle pekiştirilmesi gerekmektedir (Sağır, 2002: 6-7).

Öğrenciye bağlam içinde dilin kullanımı gösterebilmek ve öğrencinin kuralı sezebilmesini sağlamak önemlidir. Bağlam içinde kuralları sezen öğrenciye, öğretmen tarafından verilen benzer örnekler öğrencinin kurallara ulaşmasını sağlayacaktır (Göçen ve Okur, 2013: 337)

Dil bilgisi kurallarına ulaşım sürecinde metinden yola çıkılmalı, okunan parçayla ilgili anlama ve kavrama çalışmalarının ardından dil bilgisi etkinliklerine geçilmelidir (Sever, Kaya ve Aslan, 2008: 27). Farklı ve çeşitli öğretim materyalleri kullanılarak çokça alıştırmaya ile öğrencilerin aktif biçimde yaparak ve uygulayarak yer aldıkları bir öğretim yöntemi tercih edilmelidir.

Yabancılara dil bilgisi öğretiminde dil bilgisinin ne kadar öğretilmesi gerektiği, açıklama ve kuralları nerede ne şekilde verilmesinin doğru olacağı, örneklerin ve uygulamaların ne kadar sıklıkta yapılacağı gibi konularda karar vermesi ve bu aşamaları en iyi şekilde dengeleyebilmesi öğretmenden beklenir (Göçen ve Okur, 2013: 337).

Dil öğrenmek belirli bir süreci kapsamaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde öncelikli olan öğrencilerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleridir. Gelişimsel ve etkileşimsel uzun bir süreci içeren dil bilgisi öğretiminde yabancı öğrencilerin iletişim sağlayabilmeleri ön planda tutulmalıdır (Güneş, 2007: 262).

I. 6. 3 Dil Bilgisi Öğretim İlkeleri

Dil bilgisi öğretiminde dikkat edilmesi gereken noktaları Sever (2008: 27) şu şekilde ifade eder: “Dil bilgisi öğretilirken metinden yola çıkılmalı, okunan parçayla ilgili anlama, kavrama çalışmaları yapıldıktan sonra dille ilgili etkinliklere geçilmelidir. Kavramayı güçlendirmek için dil çalışmalarında her türlü dilsel ve görsel malzemeden yararlanılmalıdır. Dil bilgisi öğretiminde öğrenciye, metnin, sanatçının duygu ve düşüncelerini yansıtan bir araç olduğu gerçeğinden hareketle, bu aracın yapısını, özelliklerini, inceliklerini bilmenin onu iyi kullanmak için gerekli olduğu sezdirilmeli, dilin yapısı, özellikleri ve gücü bu anlayış içinde kavratılmalıdır.”

Dil bilgisi öğretiminde ana dili ile yabancı dil öğretim ilkeleri farklılık gösterecektir. Burada yalnızca yabancı dil öğretilirken esas alınan temel ilkelere yer verilmiştir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Demirel, 1999: 34):

1. Öğretime dinleme ve konuşma becerilerini geliştirme ile başlanması,
2. Öğrencilerin temel tümce kalıplarını ezberleyip öğrenmelerinin sağlanması,
3. Kullanılan dilin öğretilmesi
4. Öğrencilerin yeni dil alışkanlıkları oluşturulmasına yardımcı olunması,
5. Öğrencilerin dilin seslerini en iyi şekilde çıkarmalarının öğretilmesi
6. Amaç dil ile ana dil arasında sorun olan ses ve yapıların öğretilmesi;
7. Öğretim materyallerinin kolaydan zora doğru sıralanıp sunulması;
8. Yeni tümce kalıplarının bilinen sözcüklerle öğretilmesi;
9. Öğrencilere öğrendiklerini kullanma olanağının tanınması;
10. Yeni bir yapıyı sunmadan önce örnekler verilmesi;
11. Başlangıç düzeyinde öğrenci hatalarının hemen anında düzeltilmesi;
12. Bir seferde bir tek sorunla uğraşılması;
13. Amaç dilin, o dili ana dili olarak konuşan kişilerin konuştuğu gibi öğretilmesi;
14. Öğretilen dilin kültürünün de öğretilmeye çalışılması;
15. Sınıf içi bireysel farklılıkların dikkate alınması;
16. Öğrencilerin sınıfta daha çok konuşma yapmalarına olanak sağlanması;
17. Bütün bilinenlerin öğretilmeye çalışılmaması

18. Öğrencilere sorumluluk verilerek onların bireysel çalışmalar için yönlendirilmesi ve bu çalışmaların öğrencilerin farklı yönelişlerine cevap verecek nitelikte olmasına dikkat edilmesi;
19. Dersi planlarken derse çeşitlilik getirmeye dikkat edilmesi,
20. Öğrenci başarısını ölçerken sadece öğretilenlerden sorulması

I. 6. 4 Türkçe Dil Bilgisi Öğretiminin Sorunları

Dünyadaki dil bilgisi öğretiminin sorunlarından farklı olarak Türkçenin dil bilgisinin öğretiminde karşılaşılan bir takım problemler vardır. Özbay'a (2013: 55-68) göre bu sorunlar şu maddeler altında ifade edilebilir: 1. Terimler sorunu, 2. Yaklaşım sorunu, 3. İşlevsel dil bilgisi sorunu, 4. Kural ve istisnalar sorunu, 5. İmlâ ve noktalama sorunu, 6. Dil bilgisinin bütünselliği sorunu

Öğreticiler ise dil bilgisi öğretiminde karşılaştıkları sorunların en önemli sebeplerini; dil bilgisinin ayrı bir ders olarak işlenmemesi, imla konusunda tek bir referans kaynağının olmaması, ders kitaplarında uygun metin sayısının az olması ve öğrencilerin ilgilerinin azlığı olarak belirtmişlerdir (Erdem ve Başaran, 2010: 337).

I. 6. 5 Yabancı Dil Öğretiminde Temel Dil Becerileri ve Dil Bilgisi Öğretimi İlişkisi

Bir dili meydana getiren ses, şekil ve cümle yapıları ile o dilin çeşitli unsurları arasındaki anlam ilişkilerini oluşturan kurallar bütünü olan dil bilgisi, temel dil becerilerinin edinimi ve gelişimi sürecinde önemli bir rol oynar. Bu rol anlatma becerileri olan konuşma ve yazma sürecinde kendini gösterdiği gibi anlama becerileri olan okuma ve dinleme sürecinde de önem arz eder.

Konuşulanları, okunanları, izlenenleri anlama önce dil bilgisinin konularıdır. Önce kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin, paragrafların anlamlarını; anlam ve görev ilişkilerini bilmek gerekir. Bu, metnin anlaşılması için şarttır. Dil bilgisine ait bu birimlere anlam arasındaki ilgi iyi kavratılarak, sağlam ve tutarlı anlatımın ne olduğu sezdirilerek dilin kullanımı konusunda bireye güven kazandırılmalıdır (Sağır, 2002:7).

I. 6. 5. 1 Dinleme ve Dil Bilgisi

Yabancı bir dili öğrenen bireyler okuma ile yazılı dile, dinleme ile de sözlü dile maruz kalırlar ve genellikle ana dilinde olduğu gibi yabancı dille de önce duyararak tanışırlar. Dinleme konuşulanlara anlam verme olduğundan karmaşık bir süreçtir. Hedef dili öğrenen kişilere dil bilgisi kurallarını öğretmek dinleme becerisinin geliştirilmesine şu şekilde katkıda bulunulur:

- Dil bilgisi öğretimi, öğrenciye dinlencenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamını çıkarmasına yardım eder.
- Dil bilgisi öğretimiyle öğrenen, dinlediklerindeki sebep-sonuç/amaç-sonuç ilişkilerini belirleyebilir.
- Dil bilgisi öğretimi dinlencedeki örtülü anlamları keşfetmeye yardımcı olur.
- Dil bilgisi vurgu, hece, ek ve söz dizimi aracılığıyla dinlediklerini anlama sürecine etkin katkıda bulunur.
- Yapım ekleri yeni kelime kazanımı açısından, çekim ekleri ise kelime grupları ve cümleler arasında bağlantı kurma yönünden işlevseldir. Bu işlevsellik anlama sürecini doğrudan etkilemektedir.
- Bildirme kipleri, öğrencinin dinlediklerinin zamanını ve zaman unsurlarını anlaması bakımından önemlidir.

(Türkçe Öğretim Programı, 2006; Özbay, 2012: 47-90; Baş, 2013: 213-225)

I. 6. 5. 2 Konuşma ve Dil Bilgisi

En yaygın ve doğal anlaşma aracı konuşmadır. Konuşma düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel, 1999: 40). Bir dili kullanırken en sık başvurulan beceri olan konuşma becerisi, yabancı dil öğretimindeki en sorunlu beceri olarak öğrenenlerin ve öğreticilerin karşısına çıkmaktadır. Dil bilgisi öğretiminin içeriğinde yer alan ses bilgisi, şekil bilgisi, söz dizimi ve anlam bilgisi konuları birçok yönüyle konuşma becerisinin geliştirilmesini yakından ilgilendirmektedir. Dil bilgisi öğretimi ile bu becerinin geliştirilmesine şu açılardan katkı sağlamaktadır:

- Dildeki ünlü ve ünsüzlerin doğru telaffuzunu öğretmek, öğrencinin dili doğru konuşmasını ve söylediklerinin anlaşılmasını sağlar.
- Kurallı ve düzgün bir cümle kurabilmek için dil bilgisi öğretimi şarttır.
- Konuşma ile gerçekleştirilecek etkili ve düzgün bir iletişim için önce iyi bir kelime haznesine sahip olmak, bunların bir araya getiriliş kurallarını bilmek gerekir. Dil bilgisi öğretimi bu açıdan önemlidir.
- Zamanların öğretimi sayesinde birey konuşma sırasında uygun zamanı seçebilir.
- Vurgu, durak ve tonlama öğretimi konuşmanın anlaşılabilirliğini artıracaktır.
- Fiilimsilerin öğretimiyle, kişinin konuşmada fazladan yüklem kullanmasının önüne geçilebilir. Böylece konuşurun cümlelerinin daha etkili olması sağlanır.
- Anlam farklılığını meydana getiren dil bilgisel yapıların öğretimi, kişinin anlatımını güçlendirdiği gibi yakın anlamlı, eş anlamlı, zıt anlamlı ve ikilemeli kelimeler öğrencinin kelime dağarcığının gelişmesine katkıda bulunur.

I. 6. 5. 3 Okuma ve Dil Bilgisi

Temel dil becerilerinden biri olan okuma becerisi dil öğretiminin en temel unsurlarından biridir. Okuma, bir dili öğrenmede ve öğretmede amaç olacağı gibi araç da olabilir. Hatta temel dil becerilerinin kazanımındaki dinleme-konuşma-okuma-yazma sıralaması yabancı dil öğretiminde geçerli olmadığı için okuma daha da önemli hale gelmektedir. Çünkü diğer becerilerin edinilmesinde okumaya daha büyük görevler düşmektedir.

Yabancı dil öğretiminde okuma becerisinin kazandırılması, hedef okuyucu kitlesinin durumu ile yakından ilişkilidir. Öğrenciler öğrenmekte oldukları dilin bilgisine, yani tümce bilgisi, sözcük bilgisi ve artalan bilgisine yeterli düzeyde sahip olmadıkları için okuma öğretimi temelde anlama ulaşma çabası içerisinde olmaktadır. Bir başka deyişle yabancı dilde okuma, metni anlamak için yapılan okumadır.

Dil öğrenen bireylerin okuduklarını anlayabilmeleri için dil bilgisine mutlak ihtiyaçları vardır. Dil bilgisi öğretiminin okuma becerisinin geliştirilmesindeki rolleri şu şekilde sıralanabilir:

- Dil bilgisi öğretimiyle, hedef dilde bir metni okuyan öğrenci, akıcı biçimde okuma, kelimeleri doğru telaffuz etme gibi becerilere sahip olur.
- Öğrenci, eklere ve bağlama dikkat ederek kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarabilir.
- Birey anlatımın kimin ağzından yapıldığını belirleyebilir ve sorulan sorulara uygun cevaplar verebilir.
- Dil bilgisel öğrenimler sayesinde öğrenciler, okuduğu metinde geçen olay, yer, zaman, şahıs, varlık kadrosu ve bunlarla ilgili unsurları belirleyebilir ve sebep-sonuç / amaç-sonuç ilişkilerini fark edebilir.
- Dil öğrencisi bağlaçlar aracılığıyla metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantıları anlayabilir.
- Eş sesli, eş anlamlı ve zıt anlamlı kelimeleri öğrenen öğrencinin kelime hazinesi gelişeceği için okuduklarını anlaması da kolaylaşır.

I. 6. 5. 4 Yazma ve Dil Bilgisi

Yazma, bilginin elde edilmesi ve bilginin ifade edilmesi ile ilgili süreçlerden oluşan bir beceridir (Carter vd., 2002: 246). Sever'e (2004: 24) göre yazma, duyduklarımızı, düşündüklerimizi, tasarladıklarımızı, görüp yaşadıklarımızı yazı ile aktarma eylemidir.

Yine yazma, beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesi (Güneş, 2007: 159); duygu düşünce istek ve olayların belli kurallara uygun olarak birtakım sembollerle anlatma (Özbay, 2007:115); düşünceleri ifade edebilmek için gerekli sembol ve işaretleri kurallara uygun kullanma ve okunaklı olarak düşünce üretebilmedir (Akyol, 2000: 146).

Dil bilgisi öğretimi, yazma eğitimi açısından ele alındığında dil bilgisinin uygulamalı, işlevsel yönü akla gelmelidir. Birey, oluşturduğu metinlere dil bilgisini en doğru biçimde yansıtabilmeli ve dil yönünden yanlışsız metinler oluşturabilmelidir. Dil bilgisi öğretiminin yazma becerisinin geliştirilmesindeki rolleri şöyle sıralanabilir:

Hedef dil öğrencisi;

- Öncelikle yanlışsız ve düzgün yazma becerisi kazanır.

- Dil bilgisi yapılarını yerinde kullanarak anlamlı ve kuralları cümleler kurabilir.
- Öğrendiği kelime türlerini işlevlerine uygun olarak kullanır.
- Olayları oluş sırasına göre yazar.
- Yazılarında sebep-sonuç / amaç-sonuç ilişkilerini kurar.
- Cümleler ve paragraflar arasında doğru ve etkili geçişler yapar.
- Yazılarında farklı cümle yapılarına yer vererek anlatımını kuvvetlendirir.
- Özne ve yüklem uyumuna dikkat ederek anlatım bozukluğu yapmaz.

I. 7 Öğretim Materyali

Materyal Türkçe Sözlük'te "yazılı, sözlü, görüntülü kaydedilmiş her türlü belge" olarak tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük 2011: 1635). Öğretim materyali ise, genel olarak hedefleri gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanarak yapılan ders sunum içerikleridir (Nuhoğlu, vd., 1999, aktaran Yanpar ve Yıldırım, 2008: 10).

Eğitim bağlamında materyal; hedeflenen amaca ulaşabilmek ve etkili bir öğrenme ortamı oluşturabilmek için bir kısmı çeşitli araçlar yardımıyla kullanılmak üzere özel olarak hazırlanmış yazılı, basılı, sesli, görüntülü, sesli/görüntülü veya elektronik kaynak/belge olarak tanımlanabilir. Materyaller yazılı, sesli, görüntülü, dokunsal, elektronik vb. materyaller şeklinde kategorilere ayrılabilir.

I. 7. 1 Öğretim Materyallerinin Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Öğretim genel anlamda öğrenmeyi oluşturmak üzere bilgi ve çevrenin düzenlenmesidir. Çevre yalnızca öğretimin yapıldığı yer değil, aynı zamanda bilgileri aktarmada ve öğrencinin çalışmasına yön vermede gerekli yöntemleri, teknikleri ve materyalleri de içerir (Kaya, 2006: 34).

Öğrenme-öğretme sürecinde materyallerden yararlanma, konuların daha etkili sunulmasını sağlamakta ve zamandan tasarruf etme imkânı sunmaktadır. Ayrıca, öğretimi daha zevkli ve anlaşılır hâle getirdiği için öğrenmeye ayrılan süre verimli geçmekte ve öğretim hizmetinin niteliği artmaktadır (Demirel, 2007: 58).

Eğitimde ğrencilere kazandırılması hedeflenen ya da hâlihazırda kazandırılmış becerilerin kalıcı olması için eğitimin birçok açıdan desteklenmesi gerekir. Bireyler öğrendiklerini ne kadar çok duyu ile öğrenirlerse, öğrenilenler o kadar kalıcı olur. Bu açıdan materyallerin eğitimdeki yeri oldukça önemlidir.

Materyaller;

- Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar.
- Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olurlar.
- Dikkat çekerler.
- Hatırlamayı kolaylaştırırlar.
- Soyut şeyleri somutlaştırırlar.
- Zamandan tasarruf sağlarlar.
- Güvenli gözlem yapma imkânı verirler.
- Farklı zamanlarda birbiriyle tutarlı içeriklerin sunulmasını sağlarlar.
- Tekrar tekrar kullanılabilirler.
- İçeriği basitleştirerek konuların anlaşılmasını kolaylaştırırlar.
- Öğretimi sıkıcılıktan kurtarırlar. (Yalın, 2012: 82-91; Seferoğlu, 2006: 18; Tarakçioğlu, 2012: 4-18; Halis, 2002: 31-32).

I. 7. 2 Öğretim Materyalleriyle İlgili İlkeler

Öğretim materyallerinin öğretim süreci içindeki önemi konusunda eğitim bilimciler arasında bir uzlaşma söz konusudur. Öğretim sürecinde birçok işlevi bulunan bu materyallerin hazırlanması dikkat ve özen gerektiren bir işittir. Hazırlık sürecinde, öncesinde ve sonrasında göz önünde bulundurulması gereken bir takım ilkeler ve kurallar araştırmacılar tarafından ortaya koyulmuştur.

Bir materyal öncelikle şu özelliklere sahip olmalıdır (Şimşek, 1997: 69):

- Materyaller; kolay kullanılabilir olmalı ve öğrenciyi en az çaba ile en kısa zamanda bilgiye ulaştırmalıdır.
- Materyalde kullanılan nesnelere, ilk bakışta kavranabilecek özellikte olmalıdır.
- Materyal içindeki unsurlar, uyumlu ve bütünlük içinde olmalıdır.

- Kullanılan yazı açık, net ve kolay algılanabilir olmalıdır.
- Materyalde kullanılan renkler uyumlu ve abartısız olmalıdır.
- Resim, çizim, yazı ve örnekler, öğrencinin yaşı ve cinsiyetine mümkün olduğunca uygun olmalıdır.

Öğretim materyali tasarımında Gestalt psikolojisinin ilkelerinin dikkate alınması gerekir. Bu ilkeler; şekil-zemin ilişkisi, yakınlık, benzerlik, tamamlama, devamlılık ve basitlik ilkesi olarak ifade edilebilir (Yanpar, 2009: 150).

I. 7. 2. 1 Tasarım İlkeleri

Materyal tasarım ilkeleri iki grupta ele alınmaktadır. Bunlar:

1. Yapısal/Biçimsel Elemanların Kullanım İlkeleri
 - a. Boşluk-Alan: Bir öğretim materyalinde öğretilmek istenen nesnenin ya da verilmek istenen mesajın haricindeki alanlar boşluk olarak adlandırılır. Boşluklar algı için gerekli unsurlardır. Bir materyalde boşlukların öncelikli işlevi materyal üzerindeki nesnelerin, şekillerin ve yazıların vurgulanarak algılanmasını ve dolayısıyla öğrenilmesini sağlamaktır.
 - b. Çizgi: Öğretim materyalinde ayraç görevi görmektedir. Öncelikle arka plan ile nesneyi ayırmak için kullanılır. Bu nedenle materyal içerisinde sunulan resim, şekil, grafik vb. görsel elemanlar bir çerçeve içerisinde sunulurlar. Bu, sunulan görsel elemanın daha iyi ayırt edilmesini ve bu şekilde daha iyi algılanmasını sağlar.
 - c. Şekil-Form: Bütün algılamalarda bir şekil ve bir zemin bulunur. Şekil algılama sırasında ilk dikkat çeken nesnedir. Zemin ise, görülen şeklin arka planıdır. Görsel alanda şekil, zeminden daha yakındır ve bir biçimi vardır; zemin ise sadece arka plan oluşturur ve tanımlanması zordur. Şekil, zemine göre daha etkilidir ve daha iyi anımsanır.

- d. Boyut: Bir şeklin boyutu her zaman göreceli olup, boyut hakkındaki yargımız onu çevreleyen cisimler hakkındaki bilgimize bağlıdır. Bir nesnenin boyutunu tahmin etmeye çalıştığımızda, algımızı en çok yatay çizgiler ve yatay uzunluk etkiler. Boyut algısı algılanan uzaklık ve o uzaklıkta algılanan boyutla ilişkilidir. Uzaklık dikkate alınmadığında bilinen nesnenin boyutu hakkında algımızda sabitlik yaşarız. Boyut algısında rengin derecesinin de etkisi vardır, Aynı büyüklükteki açık ve parlak şekiller, kapalı ve koyu şekillerden daha büyük algılanır.
- e. Doku: Doku, üç boyutlu nesne ve materyallerin doku duygusuyla hissedilebilecek yüzey özelliği olup, dikkatleri nesneye çekmek ve bütünlüğü arttırmak amacıyla da kullanılabilir. Öğretim materyalinde hazırlanmasında kullanılan malzemenin özelliğine bağlı olarak değişebileceği için tasarımda en az değişkenlik gösteren elemandır. Ancak dokunun kullanımı çoğu zaman iki boyutlu olan görsel materyale üçüncü bir boyut katabileceği için etkili ve önemlidir.
- f. Renk: Renkler, görsel materyalde anahtar rol oynar ve etkililiği bilinçli kullanılmasına bağlıdır. Renklerin iyi seçilmesi ve çizgilerle birlikte iyi tasarlanması sonucu en etkili öğretim materyalleri gerçekleştirilir. Bir renk kendisini çevreleyen renkler dikkate alınmadıkça doğru olarak değerlendirilemez.

2. Yerleşim Elemanlarının Kullanım İlkeleri

- a. Oran-Ölçek: Objelerin büyüklüğü ile bağlantılıdır, Bir objenin diğer objeler ve bütün ile arasındaki ilişkiye göre objenin büyük, orta, küçük, ağır, hafif olduğu gibi duygular yaratabilir. Objelerin büyüklüğünün doğru olmak algılanabilmesi için tanıdık başka bir obje ile ölçeklendirilmesi gerekir (Vural,2004: 82).

- b. Denge: Denge etkeni, nesnelere görsel eleman içerisindeki dağılımıyla ilgilidir ve dağılımın öğretim materyali üzerinde, yatay ve dikey eksenin her iki tarafında ne kadar eşit olduğunu sorgular. Öğretim materyalinin kullanım amacı nesnelere görselin üzerinde ne kadar dağılacakını, görselin bütününe yerleşip yerleşmeyeceğini belirleyen temel etkidir. Kullanım amacı görsel üzerinde denge ya da dengesizlik etkisinin yaratılmasını belirler.
- c. Bütünlük: Bütünlük öğretim materyalindeki görsel elemanlar ve bunların materyal içerisindeki görevleri arasındaki ilişki tarafından oluşturulur (Yanpar, 2009: 154). Bütünlük oluşturmak için materyaldeki görsel elemanlar arasındaki ilişkilerin net bir şekilde betimlenmesi gereklidir. Bunu yapmak için çizgi, şekil, renk gibi görsel araçlar kullanılabilir.
- d. Ritim: Materyalde gözün bir objeden diğerine rahatça geçebilmesidir. Nesnelere birbirinden kopuk olduğunda algılama zorlaşır. Ritim, soyut bir kavram olmasına rağmen çizgi, şekil, form, yapı ve renk kullanımıyla etkisini gösterir.
- e. Vurgu: Görsel bir materyalde herhangi bir öğeyi odak noktası haline getirmek ve dikkati onun üzerinde toplamak için kullanılır. Dikkat çekmek istenen nokta olarak tasarlanan vurgunun bütüne baskın olması gerekmektedir.
- f. Ahenk: Materyalde parçalar bir araya geldiğinde ortaya çıkan bütünlük duygusu ve bütünü oluşturan parçaların birbiriyle oluşturduğu uyumdur.

I. 7. 2. 2 Hazırlama İlkeleri

Ders materyallerinin hazırlanmasındaki ilkeler, materyalin türüne göre değiştiği halde, birçok materyalde ortak olan temel ilkeler şunlardır(Şahin, Yanpar ve Yıldırım, 1999: 27-31)

- Ders materyali basit, sade ve anlaşılır olmalıdır.
- Ders materyali, dersin hedef ve amaçlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalıdır.
- Ders materyali, dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalıdır.

- Ders materyalinde kullanılacak görsel özellikler (resim, grafik vb.), materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı, aşırı kullanımdan kaçınılmalıdır.
- Ders materyalinde kullanılan yazılı metinler ve görsel-işitsel özellikler, öğrencinin pedagojik özelliklerine uygun olmalı ve öğrencinin gerçek hayatıyla tutarlılık göstermelidir.
- Ders materyali, öğrenciye alıştırmaya ve uygulama imkânı sağlamalıdır.
- Ders materyali her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalıdır.
- Ders materyalleri sadece öğretmenin kullanabileceği türden değil, öğrencinin ele kullanabileceği kadar basit olmalıdır.
- Zaman içinde tekrar kullanılacak materyaller dayanıklı hazırlanmalı, bir defalık kullanımlarda zarar görmemelidir.
- Hazırlanan ders materyalleri gerektiği takdirde geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.

I. 8 Türkiye Türkçesinde Zarflar

Zarf, Türkçe Sözlük'te “Bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları bakımından etkileyen kelime, belirteç” olarak tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük, 2011: 2645). Ayrıca zarf, Dilbilim Terimleri Sözlüğü'nde “Fiilin, sıfatın, başka bir zarfın veya bir ifadenin anlamını sınırlandıran veya niteleyen kelime” ve Gramer Terimleri Sözlüğü'nde “Fiillerin, sıfatların, sıfat-fiillerin ve görev bakımından zarf niteliğindeki kelimelerin anlamlarını zaman, ölçü, niteleme, yer, yön vasıta, miktar, şart gibi çeşitli bakımlardan etkileyerek daha belirgin duruma getiren veya sınırlayan kelime türü” olarak geçmektedir.

Türkiye Türkçesi dil bilgisi kaynaklarında zarf terimi ile ilgili farklı adlandırma ve tanım bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda bu kavram için “zarf” terimi tercih edilirken (Ergin, 2008: 258; Banguoğlu, 1986: 372; Bilgegil, 1984:216; Ediskun, 2005: 273; Korkmaz, 2007:451; Demir vd., 2004:205; Özkırımlı, 2002:209; Eker, 2005:395; Turan, 1998:301; Karpuz, 2001:27; Çatıkkaş, 2001:150; Paçacıoğlu, 1987:75); bazı başka kaynaklarda ise “belirteç” terimi kullanılmıştır (Vardar, 1998:36; Gencan, 2001:442;

Hengirmen, 1998:160; Bilgin, 2006:261; Kükey, 2003:309; Koç, 1990:147; Atabay vd., 1983:96; Çotuksöken, 2006:225).

İlgili kaynaklarda zarf/belirteç ile ilgili tanımların üç tür yaklaşıma dayandığı görülmektedir:

➤ *Ayrı bir sözcük türü olarak zarf:*

Zarf/Belirteç terimini ayrı bir sözcük türü olarak tanımlayan dil bilgisi araştırmacıları zarf terimini çeşitli şekillerde tanımlamışlardır. Araştırmacıların bir kısmı zarfları, fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ya da başka zarfların anlamlarını etkileyen sözcükler olarak (Atabay vd., 1983: 96; Koç, 1990: 148; Bilgegil, 1984: 216; Ediskun, 2005: 273), bir kısmı zarfları, eylemlerin ve sıfatların önüne gelerek anlattıkları oluş, kılış veya vasıflarını açıklayan veya değiştiren sözcük olarak (Banguoğlu, 1986: 372; Bilgin, 2006: 261), bir kısmı ise zarfları, fiillerin, fiilimsilerin, sıfatların ve zarfların önüne gelerek, onların anlamlarını etkileyen, önüne geldikleri sözcüklerin anlamlarını zaman, yer, ölçü, durum, nitelik ve soru bakımından açıklayan sözcükler olarak (Hengirmen, 1998: 160; Gencan, 2001: 442; Özkırmı, 2002: 210; Eker, 2005: 394) tanımlamışlardır. Bunlardan başka Vardar (1998: 36) zarfı “Bir eylemin, bir sıfatın, bir ilgecin, bir bağlacın ya da kendi türünden bir başka birimin anlamını etkileyen, onu kesinleştirerek ya da kısıtlayarak belirleyen birim” şeklinde tanımlamıştır.

➤ *İsim soylu sözcüklerin bir alt grubunda görevli bir sözcük türü olarak zarf:*

Dilaçar (1971: 93) zarfların çoğunun gerçekte, yer, zaman, tarz, istikamet ve miktar isimleri ve pek az bir kısmının da edat olduğunu belirtmiş ve zarf diye bir kelime türünün olmadığını fakat zarflık görevi olduğunu savunmuştur.

Aksan (1998: 97), zarfların, fiil, fiilimsi, sıfat ve kendi türünden kelimelere bağlanan ama gerçekte isimden ve sıfattan farklı düşünülmemesi gereken kelimeler olduğunu ifade etmektedir:

“...Belirteç (zarf) adıyla anılan ögelerse hem ön adların hem eylemlerin hem de görevce kendilerine benzeyen ögelerin anlamlarını etkileyen sözcüklerdir. Bu nitelikleriyle belirteçler Türkçede ad ve ön addan ayrılmaz. Bir tümce içinde geçen ön adlar, eğer o tümcenin yüklemi eylemse bu eylemi etkiledikleri için belirteç görevi görür...”

Ergin (2008: 258-259), zarfı *“... zarf ise kelime gruplarında sıfatın, fiilin veya başka bir zarfın manasını değiştiren isimlere verdiğimiz addır...”* şeklinde tanımladıktan sonra zarfların gerçekte bir isim olduğunu şu cümlelerle izah etmektedir: *“Zarflar zaman, yer, hâl ve miktar isimleridir. Tek başına sıfat olmadığı gibi tek başına zarf da yoktur. Sıfatlar gibi zarflar da tek başına isimden başka bir şey değildir. Sıfat da zarf da isimlerin kelime gruplarındaki fonksiyonlarına göre aldığı addır...”*

Korkmaz (2007: 451) ise zarfları *“Fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer, yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözler”* olarak tanımlamıştır ve asıl zarf olan sözcüklerin çok az olduğunu, zarf olarak kullanılan diğer sözcük türlerinin aslında birer ad olup dildeki kullanışlarının onlara zarf görevi yüklediğini belirtmiştir.

➤ *Söz dizimsel bir öge olarak zarf:*

Zarfları ele alırken bu sözcüklerin söz dizimsel bir öge olduğunu savunan dilciler de bulunmaktadır.

Karpuz (2001: 28), zarfları *“Fiil sıfat ve zarfların anlamlarını zaman, yer, ölçü, nitelik soru vs. bakımlarından etkileyen kelimeler”* olarak tanımlamış ve bir cümleye bağlı olmaksızın ya da bir cümleden eksiltme yoluyla oluşturulmuş zarf gruplarına, kısaltma gruplarına ve bileşik eylemlere bakarak zarfı bir sözcük türü kabul etmenin doğru olmadığını, zarfın kullanım özellikleri dikkate alındığında özellikle eylemle ilişkisinin öne çıktığını, bu nedenle onu sözcük türü olarak değil, bir söz dizimsel öge olarak değerlendirmek gerektiğini belirtmiştir.

Demir vd.(2004:212), zarfı “Cümlede yüklemi zaman, tarz, nicelik, araç, yön gibi çeşitli açılardan niteleyen, herhangi bir ek almadan tamlayan öğelere zarf denir.” şeklinde tanımlamışlar ve zarfların özellikle eylemle ilişkisinin öne çıktığını ve zarfların sözcük öbekleri biçiminde de yer aldığını, bu açıdan bu türün söz diziminde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Zarfların özellikleri ise şöyledir (Karahan, 1111: 32-26; Ergin, 2008: 258-259; Bilgegil, 1111: 211-212; Gülensoy, 1111: 580):

- Zarf görevi yapan kelime ve kelime grupları yüklemi zaman, tarz, sebep, miktar, yön, vasıta ve şart bildirerek tamamlar. Ayrıca sıfatların veya başka zarfların da anlamını etkilemekte kullanılırlar.
- Zarflardan pek çoğu isim olduğu halde, her isim bir zarf olamamaktadır. İsim olamayan zarfların sayısı ise çok azdır. Bunlar tek başına edat olan zarflar, yani zarf olarak kullanılan edatlardır.
- Zarflar tâbi olan unsur olarak bağlandıkları kelimelerden önce gelirler.
- Zarflar esas itibarıyla çekimsiz unsurlardır. İsim oldukları zaman çekim eklerini alır, fakat zarf oldukları zaman hal ve yer bildiren çekim ekleri dışındaki çekim eklerini almazlar.
- İsimler eksiz veya yön, eşitlik, vasıta hali ve diğer bazı hal ekleriyle; fiiller de zarf-fiil ekleriyle cümlede zarf görevi yaparlar.
- Bir cümlede aynı veya ayrı türden birden fazla zarf bulunabilir. Aynı cinsten zarfların bir arada bulunduğu bir cümlede, genellikle zaman zarfı diğer zarfların önünde yer alır. Miktar bildiren zarflar ise yüklem hemen yanındadır.
- Bazı zarflar, kendilerinden önceki diğer zarfların açıklayıcısı olabilir.
- Zaman, tarz, sebep, vasıta, miktar, yön ve şart bildiren bütün kelime grupları cümlede zarf görevi yapabilir.
- Cümle tahlillerinde yükleme sorulan *nasıl, ne zaman, ne ile, kiminle, hangi şartlarda, kim tarafından, niçin, ne kadar, hangi yöne* gibi sorular, zarf ögesini bulmayı kolaylaştırır.

Zarflar dil bilgisi kitaplarında çeşitli sayılarda sınıflandırılmıştır. Bu çalışmada zarflar kaynaklarda yer aldığı şekliyle en geniş çerçevede ele alınacaktır.

I. 8. 1 İşlevlerine Göre Zarf Türleri

I. 8. 1. 1 Zaman Zarfları

- Bunlar bir oluş ve kılışın zaman içindeki yerini bildiren, daha açık bir anlatımla fiillerin, sıfat fiillerin ve zarf fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlere dir. Bu zarflar ne zaman? Ne vakit? Sorularına karşılık oluşturur:
sabah, akşam, dün, bugün, yarın, şimdi, demin, geceleyin, sabahleyin, akşamleyin, ikindi vakti, önce, sonra, sonradan, şimdiye kadar, yıllar yılı, geç, erken, evvel, daima, ara sıra, geçen gün, geçenlerde, gelecek yıl, gelecek hafta, haftaya, zaman zaman, hiçbir zaman, yine, artık, yazın, kışın, ilkin, hep, hemen, henüz, derhal, kesin, bazı, nihayet, hâlâ, halen vb.
- Çokluk ve üçüncü şahıs iyelik eki birleşmesinden oluşan +lArI eki ile –Dır/Dur bildirme ve +lAyIn ekleri zaman gösteren adlara eklendiklerinde kurallı olarak zaman zarfları türetirler: *akşamları, sabahları, geceleri, gündüzleri, yazarı, kışları, üç aydır, beş gündür, yıllardır gibi.*
- Fiil kök ve gövdelerine, bazı isim çekim eklerini almış sıfat fiil eklerinin getirilmesiyle oluşturulan –AlI, -AndA, -DIktâ/DUktA, -Dıkça/DUKça, -Ir...- - IrmAz, IncA/UncA, -iken/-ken vb. ekli zarf fiiller de zaman zarfı görevindediler: *işe başlayalı, yere bastığında, uçak havalandığında, kitabı okuyunca, bize uğradıkça, içeri girince, yüzüne bakar bakmaz, yola çıkarken vb.*

I. 8. 1. 2 Yer-Yön Zarfları

- Bunlar boşlukta bir yer ifade eden yer isimleridir. Sayıları pek fazla olmayan yer-yön zarflarının hepsinde bir yön ifadesi bulunmakta olup, fiilin yönünü gösterirler. Kendilerine hâl eki ilâve edilirse isim sayılırlar. İçlerinde tamlama ve kelime gruplarından oluşan türleri de vardır. Türkçede kullanılan başlıca yer-yön zarfları şunlardır: *dışarı, içeri, yukarı, aşağı, ileri, geri, beri, baştan aşağı, boydan boya, geri geri, geriye doğru, alt (et-),yan (gel-), karşı (gel-), ora, bura,*

öte, uzak, uzaktan, yakın, yakından, öbür tarafta, önde, öne doğru, yanında, tepeden tırnağa, yan yana, yer yer vb.

I. 8. 1. 3 Miktar (Azlık-Çokluk) Zarfları

- Bunlar azlık-çokluk ifade eden, miktar ve derece bildiren zarflardır. Azlık çokluk zarfları sıfat ve zarfların önüne gelir. Kullanımda ne kadar?, ne derece? sorularına karşılık oluştururlar. Yapıca yalın ve türetme sözlerden oluştuğu gibi, çeşitli kelime gruplarından da oluşabilirler. Başlıca miktar zarfları şunlardır:
en, daha, pek, çok, az, defalarca, azıcık, epeyce, gayet, oldukça, eksik (ver-), seyrek (uğra-), sık (görüş-), bir miktar, biraz, bu derece, son derece, tamamıyla, büsbütün, o kadar, ne kadar vb.
- Azlık-çokluk zarfları karşılaştırmaya dayanan bir ölçü, miktar ve derece gösterdikleri için bunlar anlam ve işlevleri bakımından dört gruba ayrılabilir:
 1. Eşitlik derecesi gösterenler: Bunlar, sıfatlara, sıfat fiillere ve fiillere eşitlik anlamı ve işlevi katarlar. *Kadar, denli, gibi* kelimeleri ve miktar bildiren +cA eşitlik durumu ekini almış kelimelerle karşılanır. Bunlardan *kadar* ve *denli* eşitlik bildirdiği halde, *gibi* nitelikle eşitlik bildirir.
 2. Üstünlük derecesi gösterenler: Bunlar sıfatlara, zarflara ve fiillere karşılaştırmada üstünlük anlamı katan *daha* kelimesi ile karşılanır.
 3. En üstünlük derecesi gösterenler: En zarfı ile karşılanır. En zarfı yalnız başına bir anlam taşımaz, bir fiilden önce de gelmez. Sadece sıfatların önüne gelirler.
 4. Aşırılık derecesi gösterenler: Fiillere aşırılık anlamı katan bu zarfların başlıcaları şunlardır: *azıcık, biraz, birazcık, bol bol, büyük ölçüde, çok, çokça, çok çok, çok fazla, ekseriya, epey, epeyce, gayet, fevkalâde, harikulâde, olağanüstü, pek, uzun uzadıya vb.* Ayrıca +cA ekiyle kurulmuş olan zarflar da azlık-çokluk açısından bir aşırılık zarfı niteliğindedir. *Sonsuzca, haftalarca, aylarca, iyice vb.*

I. 8. 1. 4 Tarz Zarfları

- Bunlar bir eylemin, bir sıfatın veya başka bir zarfın niteliğini, nasıl yapıldığını, ne durumda olduğunu bildiren zarflardır. Hal ve tavır ifade eden her isim tarz zarfı olarak kullanılabilir için bu zarflar sayılamayacak kadar çoktur. Hemen hemen bütün sıfatlar, özellikle nitelendirme sıfatları tarz zarfı olarak çokça kullanılırlar. Başlıcaları şöyledir: *çabucak, kardeşçe, çocukça, iyice, güzelce, böylece, şöylece, durmaksızın, ansızın, iyi (yap-), yavaş (git-), doğru (söyle-), güzel (yaz-), için vb.* Kendi içlerinde nitelik bildiren ve durum bildiren zarflar olarak iki alt gruba ayrılır:

I. 8. 1. 4. 1 Nitelik Bildiren Zarflar

- Bunlar, bir hareketin oluşma biçimini ve niteliğini bildiren zarflardır. Nitelik bildiren tüm adlar ve özellikle nitelik sıfatları zarf olarak da kullanılabilir. Diğer zarflar gibi nitelik bildiren zarflar da yalın, türemiş sözlerden başlayarak ikileme, tamlama, kelime grupları oluşturma ve cümle kalıplaşmalarına kadar uzanan bir genişlik ve çeşitliliktedirler. Nitelik zarfları *nasıl?, ne suretle?, ne biçimde?* sorularına karşılık oluştururlar. Sıklıkla kullanılanları şunlardır: *ağır (gel-), alçak sesle (konuş-), baka baka, birden, birdenbire, çığlık çığığa, büsbütün, çabucak, güler yüzle, hızla, hafifçe, içten (söyle-), kendiliğinden, öyle, sessizce vb.*

I. 8. 1. 4. 2 Durum Bildiren Zarflar

- Bunlar, fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten zarflardır. Bir oluş ve kılışın durumu kendine eklenen zarfın anlamı ile doğrudan bağlantılı olduğu için, durum zarflarının işlevleri çok çeşitlidir. Bu gruptaki zarfların durumda *benzerlik, beraberlik/birliktelik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, tekrarlama, sebep, sınırlama, süreklilik, şüphe bildirme, yanıt verme* gibi birçok işlevi vardır.

1. “Benzerlik, Tıpkılık” Bildirenler: Bunlar fiildeki oluş ve kılışa benzerlik, tıpkılık, gibilik ve yakınlık işlevi katan zarflardır: *aynen, böylesine, - gibi, dercesine, insanca, - misali, utanmışçasına vb.*
2. “Birliktelik/Berberlik” Bildirenler: Beraberlik, birliktelik işlevi taşıyan kelimelerin oluşturduğu zarflardır: *beraber, beraberce, birlikte, hep birlikte – ile, topyekün vb.*
3. “Dilek” Bildirenler: Bu gruptaki zarflar bir dileği bir isteği dile getiren zarflardır: *Allah aşkına, Allah vere, bari, güle güle, inşallah, keşke, varsın, bırak vb.*
4. “Görecelik, Hatırlatma, Farz Etme/ Öyle Sayma, Zıtlık” Bildirenler: Bu gruptaki zarflar yalın ya da edat grubu niteliğindeki zarflardır. - *göre, gönlüne göre, fikirce, ruhça, hani, her ihtimale karşı, birbirlerine karşı, - rağmen, sanki vb.*
5. “Karşılaştırma” Bildirenler: Bunlar, fiildeki oluş ve kılışın gerçekleşmesini bir karşılaştırmaya bağlayan zarflardır: *elden geldiğince, gücü yettiğince, alabildiğine, kadar da, benim kadar, senin kadar, onun kadar, ölesiye (yorgun ol-) vb.*
6. “Kesinlik” Bildirenler: Bunlar fiildeki oluş ve kılışa işlevce kesinlik kazandıran, onları bu bakımdan pekiştiren zarflardır: *asla, bir türlü, elbet, elbette, doğrudan doğruya, doğruca, gerçekten, hakikaten, şüphesiz, kuşkusuz, er geç, hiç, hiç mi hiç, iyice, kat’iyyen, kesinlikle, mutlaka, muhakkak, ne olursa olsun, ne derlerse desinler, tamamen, tamamıyla, zaten, ille de vb.*
7. “Pekiştirme” Bildirenler: Bunlar fiildeki anlamı pekiştiren ve güçlendiren zarflardır: *damla damla, dinlene dinlene, apansız, büsbütün, çepeçevre, dimdik, düpedüz, iyiden iyiye, mosmor, çok iyi, hiç, gayet, sımsıkı, bağıra bağıra vb.*

8. “*Olasılık/İhtimal, Tereddüt/Duraklama, Şüphe, Şaşırma*” *Bildirenler*: Bu gruptaki zarflar, fiildeki oluş ve kılışın gerçekleşme durumunu bir olasılık, merak, şüphe ya da şaşırma bağlayan kelime ve kelime gruplarından oluşur: *acaba, acep, belki, belki de, galiba, ihtimal ki, olsa olsa, ola ki, tut ki, varsayalım ki, farz edelim ki, velev ki vb.*
9. “*Sebepe*” *Bildirenler*: Bunlar, fiildeki oluş ve kılışın sebebini açıklayan ve *neden?, niçin?* sorularına karşılık oluşturan zarflardır. Çoklukla *için, dolayı, saye, yüzünden* gibi edatların oluşturduğu gruplardan, *diye* zarfindan ve +Dan çıkma durumu ekiyle kalıplaşmış sözlerden oluşurlar.
10. “*Sınırlama*” *Bildirenler*: Fiildeki oluş ve kılışın başka türlü olmayacağını ya da hemen yapılması gerektiğini gösteren sınırlayıcı zarflardır: *ancak, artık, sadece, yalnız, yalnızca, sırf, yalnız başına vb.*
11. “*Tekrarlama*” *Bildirenler*: Bu işlevi taşıyan zarflar, fiildeki oluş ve kılışın tekrarlanarak gerçekleştiğini bildiren, gerektiğinde fiile pekiştirme ve süreklilik işlevlerini de katan zarflardır: *arada bir, ara sıra, arada sırada, bazı bazı, bazı kere, bir daha, bir defa, bin defa, bir kere, bir kez, bin beter, birbiri ardına, birbiri ardınca, bu kez, bu sefer, çok defa, ilk kez, gene, yine, sık sık, tekrar, yeni baştan vb.*
12. “*Üleştirme*” *Bildirenler*: Bunlar ikileme niteliğindeki üleştirme sayıları ve fiildeki oluş ve kılışa sayı anlamı katan ikilemelerden oluşturulan zarflardır: *birer birer, ikişer ikişer, üçer üçer, teker teker, köy köy, ev ev, sokak sokak, tane tane, damla damla vb.*
13. “*Vasıta*” *Bildirenler*: Bu zarflar, *ile* edatı ve bunun ekleşmiş biçimi olan *-la* vasıta durumu ekiyle kurulmuş olan zarflardır. Fiildeki oluş ve kılışın ne suretle ve hangi vasıtayla yapıldığını gösterirler: *elleriyle, lafla, sözle, coşkuyla, sevgiyle, memnuniyetle, sevecenlikle vb.*

14. “Yaklaşıklık” Bildirenler: Fiildeki anlatıma yaklaşıklık anlamı katan zarflardır: *aşağı yukarı, şöyle böyle, hemen hemen, belli belirsiz, az çok, az kalsın, neredeyse, şöyle bir vb.*

I. 8. 1. 5 Soru Zarfları

- Bunlar, fiildeki oluş ve kılışı çeşitli yönlerden soru yoluyla belirleyen zarflardır: *Hani, niçin, acaba, nasıl, mi, ne, ne denli, nasıl, ne zaman, ne ile, kiminle, ne biçim, nerede, nereden, hangi şartlarda, kim tarafından, ne kadar, hangi yöne vb.*

I. 8. 2 Yapılarına Göre Zarf Türleri

I. 8. 2. 1 Basit (Yalın) Zarflar

- Basit zarflar ister Türkçe ister yabancı kökenli olsun, kök veya gövde durumunda tek kelimedenden oluşan zarflardır. Bunların bir kısmı asıl zarflardır. Bir kısmı da başka kelime sınıflarından alınan ve zarf olarak da kullanılan sözlerdir. Örnekleri daha çok zaman ve tarz zarfları arasında görülür: *âdeta, akşam, ancak, artık, asla, aynen, bazen, bazı, bazı bazı, belki, beraber, bilhassa, çabuk, daha, daima, derhal, ekseri, ekseriya, elbette, esasen, evvela, galiba, gayret, gece, gene, geri, gündüz, güzel, hakikaten, hâlâ, hemen, hep, hiç, hoş, ihtimal, kat'iyen, kazara, muhakkak, mutlaka, nihayet, önce, öyle, resmen, sanki, şart, sonra, şifahen, şimdi, tekrar, tesadüfen, uzak, vallahi, yalnız, yumuşak, yarın, yazın vb.*

I. 8. 2. 2 Türetilmiş Zarflar

- Dilimizde zarf türeten eklerin sayısı birkaçı geçmez. Aslında onlar da başka nitelikte eklerdir. Kalıplaşma ve sınıf değiştirme yoluyla sonradan zarf türetme eki olmuşlardır. Türetilmiş zarflar “*isimden türetilmiş zarflar*” ve “*fiilden türetilmiş zarflar*” olmak üzere kendi içinde iki temel grup oluşturur. Bu iki grubun aldıkları ek türlerine göre bir takım alt grupları da vardır.

1. *İsimden Türetilmiş Zarflar:*

Bunlar da kendi içinde “*isimden ad çekimi ekleriyle türetilen*” ve “*isimden ad yapımı ekleriyle türetilen*” zarflar olmak üzere ikiye ayrılır.

1.1. *İsimden Ad Çekimi Ekleriyle Türetilen Zarflar:*

İsimden türetilmiş olan zarfların bir kısmı ad, sıfat veya zamir gibi ad soylu sözlerin ad çekimi, iyelik ve çokluk gibi durum ekleri olarak kalıplaşmasından oluşmuş zarflardır. İsimden zarf türetmek için kullanılan çekim ekleri şöyledir:

- +ra, +ArI<+gArU yön gösterme ekleri: *sonra, taşra, dışarı, içeri, yukarı, aşağı vb.*
- +ın/+Un vasıta durumu eki: *için için, ilkin, yazın, kışın, yayan, kesmeksizin, ansızın vb.*
- +CA eşitlik durumu eki: *bence, delice, iyice, sertçe, beraberce, doğruca, gereğince, gidebildiğince, fikirce vb.*
- +DAn çıkma durumu eki: *açlıktan, akşamdan, sabahtan, birazdan, birden, aniden, çoktan, erkenden, eskiden, hafiften, yavaştan, hiç yoktan, inceden inceden, önden önden, yeniden.*
- +DAn çıkma durumu eki ve +(y)A yönelme durumu eki: *açlıktan açığa, baştan başa, birdenbire, boydan boya, doğrudan doğruya vb.*
- +DA bulunma durumu eki: *ayakta, arada bir, bir adımda, bir arada, bir bakışta, ilk bakışta, ilk görüşte, durduk yerde, ikide bir, ikide birde, nazarımda, sözde vb.*
- +(y)A yönelme durumu eki: *boşa, dikine, diklemesine, yanlamasına, böylesine, inadına, öylesine vb.*

- +IA vasıta durumu ekiyle: *hızla, öfkeyle, vaktiyle, içtenlikle, hayretle, rahmetle, zamanla vb.*
- +IAr çokluk veya çokluk + iyelik eki: *akşamları, sabahları, geceleri, gece yarıları, bir zamanlar, önceleri, sonraları vb.*

1.2. İsimden Ad Yapımı Ekleriyle Türetilen Zarflar:

İsimden isim türeten eklerle kurulan zarflar aslında ad ve sıfat türetme ekleri olup, türeyen kelimeler zarf olarak kullanıldıkları için, bu ekler zarf türeten ekler arasında yer almaktadır. İsimden zarf türetmek için kullanılan yapım ekleri şöyledir:

- +IIk/+IUk eki: *bir aralık, şimdilik vb.*
- +CA, +CAnA ekleri: *açıkça, beraberce, doğruca, günlerce, aylarca, güzelce, iyice, öylece, böylece, iyicene, öylecene, fazlacana vb.*
- +cIk/+cUk eki: *yumuşacık, incecik, ufacık, birazcık, kısacık, azıcık vb.*
- +cAk eki: *çabucak, tezcek, demincek vb.*
- +cAcIk eki: *çabucacık, demincecik, hemencecik, usulcacık, kolaycacık, yavaşcacık vb.*
- +Ar eki: *birer birer, üçer üçer, teker teker, çiftler çiftler vb.*
- +II / +IU eki: *alacaklı, canlı, kazançlı, yetkili vb.*
- +sIz / sUz, +sIzIn ekleri: *haksız, nefessiz, isteksiz isteksiz, ansızın, yerli yersiz, söylemeksizin, durmaksızın, sorgusuz sualsiz, sessiz vb.*
- +II / IU eki ve +sIz / sUz eki: *belli belirsiz, vakitli vakitsiz vb.*
- +DIr / +Dur eki: *birkaç gündür, çoktandır, çoktan beridir, günlerdir, aylardır, beş yıldır, haftalardır vb.*
- Sıfatlardaki ön hecenin olduğu gibi veya genişletilmiş biçimde tekrarlanması ile türetilen ilaveli zarflar da vardır: *apaçık, apansız, basbayağı, besbelli, çepeçevre, dimdik, düpedüz, dosdoğru, sapasağlam, sımsıkı, dümdüz, bembeyaz, kaskatı vb.*

2. Fiilden Türemiş Zarflar:

- -Ik / -Uk eki: *açık (bırak-), açık seçik (anlat-), artık açık (konuş-), kesik kesik (öksür-), uzak (dur-) vb.*
- -GIn / GUn eki: *azgın (davran-), kırgın (ol-), dalgın dalgın (yürü-), suskun (ol-), pişkin (ol-), küskün küskün (bak-) vb.*
- -mA, -mAcA ekleri: *balıklama (atla-), duraklama (yap-), aksama (yap-), kesmece (sat-) vb.*
- -(y)A eki: *ballandıra ballandıra, düşüne düşüne vb.*
- -(y)Ip/-(y)Up eki: *Korkup (kaç-), zıplayıp (yakala-) vb.*
- -(y)ArAk eki: *Anlayarak (çalış-), bilerek (yap-) vb.*
- -(y)InCA/-(y)Unca eki: *Başlayınca (göster-), bakınca (gör-) vb.*
- -(y)AlI eki: *Geleli (oturma-), iyileşeli (çevikleş-) vb.*
- -mAdAn eki: *Çekinmeden (sal-), yılmadan (çalış-) vb.*
- -(i)ken eki: *Çalışırken (düşün-), dolaşırken (gör-) vb.*
- -mAksIzIn eki: *bakmaksızın, durmaksızın, söylemeksizin vb.*
- -mAsIylA eki: *girmesiyle, çıkmasıyla, söylemesiyle, bakmasıyla vb.*
- -DIğIndA eki: *uğradığımda, geldiğimde, gördüğümde vb.*
- -DIkçA eki: *açtıkça, kaldıkça, sordukça, sevdiğe vb.*
- -mIşcAsInA eki: *bilmişçesine, görmüşçesine, anlamışçasına vb.*
- -AsIyA eki: *kıyasıya, veresiye, ölesiye vb.*
- -(y)AcAkçAsInA eki: *yiyecekçesine, söyleyecekçesine vb.*
- -IrcAsInA eki: *yuvarlanırcasına, kalırcasına vb.*
- -r, -Ar/Ir eki: *bekler (bul-) vb.*

I. 8. 2. 3 Kelime Grubu Biçimindeki Zarflar

Yapı bakımından bir takım zarflar kelime gruplarına dayanmaktadır. Bu kelime gruplarının oluşturdukları zarflar şunlardır:

1. *Tekrar Grubu Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar çoğunlukla ad ve sıfatlardan oluşan zaman, tarz ve pekiştirme zarfları biçimindeki tekrarlara dayanır. Bu tekrarlar; aynen tekrarlar, eş veya zıt anlamlı tekrarlar ve eklemeli tekrarlar şeklindedir:

acele acele, açık seçik, adım adım, ağır ağır, ağlaya sızlaya, bir bir, bön bön, buram buram, çepe çevre, damla damla, derin derin, dipdiri, düpedüz, düşe kalka, güldür güldür, kayıtsız şartsız, gece gündüz, iyi kötü, parça parça, sıra sıra, yeni yeni vb.

2. *İsim Tamlaması Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar yapıcı yalın veya bazı ad çekim ekleri ile genişletilmiş isim tamlamalarından oluşmuşlardır: *Allah aşkına, ateş üstünde (otur-), gece yarısı, ertesi gün, birbiri arkasına, geldiğinin üçüncü günü, ikinci vaktinde, akşam sularında, kendi başına, sırt üstü, yazın sıcağında, kışın ayazında, yıllar yılı vb.*

3. *Sıfat Tamlaması Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar yalın veya bulunma, yönelme, çıkma durumu gibi bazı isim çekim ekleriyle genişletilmiş biçimde olurlar. Tamlamayı oluşturan öğelerden biri bir tamlama veya grup halinde olabilir: *arabanın geldiği gün, aynı yıl aynı gün (doğ-), birkaç gün daha, bir müddet, bir tek kere, böyle durumlarda, dün gece, geçen yaz, durduk yerde, her gülüşte, her yerde, her zaman, ilk defa, ilk kez, ilk kez karşılaştıkları gün, duyulmayacak kadar sessiz, kaç kere, üç gündür, yüzü gülmediği sürece, sonsuz bir ürperme, söz verdiği zaman vb.*

4. *Edat Grubu Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar çeşitli edatlarla oluşturulan edat grubu yapısındaki zarflardır: *-A doğru, +A kadar, +A karşı, -A göre, +DAn evvel, +DAn önce, +DAn sonra, -DAn beri, +sInA rağmen, boyunca, gibi, için, ile, +DAn itibaren, DIĞI halde vb.*

5. *Sıfat Fiil Grubu Biçimindeki Zarflar:*

İyelik, bulunma ve eşitlik durumu eklerini almış (-*Dİk* / -*DUk*, -*mİş* / -*mUş*, -*AsI* vb.) sıfat fiil eklerinin oluşturduğu zarflardır: *açtığımda, yaptığımda, gittiğinizde, havalandığında, ölmüş, susamış, yaralanmış, ister istemez, elden geldiğince, beklettikçe, oldum olası, ölesiye vb.*

6. *Zarf Fiil Grubu Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar -*A*, -(*y*)*ArAk*, -(*y*)*ArAktAn*, -*DİkçA*, -(*y*)*IncA*, -*ken* vb. gibi çeşitli eklerle oluşturulmuş gruplardaki zarflardır: *Ballandıra ballandıra, söylene söylene, diye, geçe, yanıp (sön-), alıp (gel-), ölçüp (biç-), kendimi bildim bileli, kış geldi geleli, sabah oldu olalı, uygun olarak, el sallayarak, ilk olarak, ilk olaraktan, son olaraktan, koşaraktan, anlayınca, söyleyince, görünce, yaparken, dururken, uyurken, fark ettirmeden, sormadan, görmeden, durmadan, ... güneş doğdu muydu, ... konuşmaya başladı mıydı vb.*

7. *İsim Fiil Grubu Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar isim çekimi eklerini almış -*mAk*, -(*y*)*Iş* / -(*y*)*Uş* gibi kılış adları ile ona bağlı ögelerin oluşturduğu zarflardır: *ilk bakışta, çalışmaktan (yorul-), ortadan kayboluşuyla, bir sıçrayışta vb.*

8. *Bağlama Grubu Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar, birbirine bağlaçla bağlanmış grupların oluşturduğu zarflardır: *son derece sakın ve yumuşak sor-, canı gönülden (can u gönülden) vb.*

9. *Kısaltma Grubu Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar, çoğunlukla cümlelerden isim-fiil, sıfat-fiil ya da zarf-fiil grubu gibi kelime gruplarından kısalarak, genellikle bulunma, yönelme, çıkma durumu gibi hal ekleri almış veya biri ötekine isnat edilmiş olan iki ad ögesinden oluşan zarflardır: *boşu boşuna, arada bir, günü gününe, gizliden gizliye, kelimesi kelimesine, harfi harfine, üst üste, karşı karşıya, yalnız başına vb.*

10. *İsnat Grubu Biçimindeki Zarflar:*

Bunlar iyelikli veya iyeliksiz bir isim unsuru ile başka bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubunun oluşturduğu zarflardır: *başı açık, gözleri buğulu, yalın ayak, arkası dönük, gözü açık, çenesi düşük vb.*

I. 8. 2. 4 Cümle Yapısındaki Zarflar

Kimi cümle kuruluşlarındaki bazı kısa anlatımların da yalnız başına yargı bildirme özelliklerini yitirerek zarflaştıkları görülür. Ayrıca bir yargı bildirmeyen ve sadece fiildeki hareketin gerçekleşmesini şarta bağlayan cümleler de yapıca cümle kuruluşundaki zarflar arasında yerini alır: *gel zaman, git zaman ... , gün gelir ... , atına binmiş, kılıcını çekmiş geliyor, oldum bittim sevmem, hiç değilse, nasıl olsa, ne olursa olsun, nereye baksam vb.*

I. 8. 2. 5 Birleşik Kelime Yapısındaki Zarflar

Zarfların bir bölümü de yapıca birleşik kelimelerden oluşmuştur. Bunlar genellikle iki ayrı kelimedenden oluşan ve anlamca tek bir kavrama karşılık gelen sözlere dir: *alabildiğine, alalacele, ara sıra, başlı başına, birdenbire, biraz, bir gün, bugün, er geç, gelişigüzel, giderayak, gitgide, göz alabildiğince, harikulâde, her daim, her gün, her hâlde, her hâlükârda, karma karışık, neredeyse, pekâlâ, yan yana, yüzükoyun, yüzüstü vb.*

Zarfların çok geniş anlam ve işlev özelliklerinin olması onların çok çeşitli gramer yapıları içinde ortaya çıkmaları sonucunu doğurur. Yukarıda ortaya koyulan tüm bu anlamsal ve yapısal değişkenler göz önünde bulundurulduğunda Türkçedeki zarfların yabancılara öğretimi zor ve karmaşık bir süreç olmaktadır. Bu çalışmada zarfların, biçimlerinin yanı sıra anlam ve işlevlerinin de öğretimi amaçlanmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan materyaller, anlamlı öğrenmeyi sağlayıp öğrenilenlerin işlevselliğini artıracak yabancı dil öğretim yöntem ve teknikleri doğrultusunda hazırlanmıştır.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren, örneklem, veri toplama araçları ve verilerin değerlendirilmesi yer almaktadır.

II. 1 Araştırma Modeli

Her araştırma ve çalışmanın bir hedefi, bu hedefe uygun olarak da bir çalışma yöntemi bulunmaktadır. Bu çalışmanın hedefi öğretime yönelik materyal geliştirme ve bu materyalin kullanımına yönelik öneriler sunmaktır. Bu amaçla çalışmamızda tarama modeli kullanılarak Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B1'e uygun şekilde zarfların öğretimine yönelik bilgisayar destekli öğretim materyali hazırlanmıştır.

Genel araştırma türleri sınıflandırılırken araştırmanın amacı önemli bir ölçüttür. Genel araştırma türleri üç ana başlıkta toplanmıştır. Betimsel araştırmalar, ilişkisel araştırmalar ve müdahaleli araştırmalar. (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009: 21). Bu çalışmanın hedefi düşünüldüğünde, hazırlanan malzemeye yönelik deneysel bir çalışma yapılması planlanmamaktadır. Dolayısıyla öğrenci tutum ve davranışlarına yönelik de bir karşılaştırma yapılmayacaktır. İlgili sınıflandırmaya göre bu çalışmada betimsel araştırma yöntemi kullanılacaktır. “Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar” (Büyüköztürk ve diğerleri, 2009: 21).

Betimsel çalışmalarda doküman inceleme yöntemi başka bir deyişle belgesel tarama yöntemine başvurulmaktadır. Belgesel tarama; mevcut kayıt ya da belgelerin sistemli bir şekilde incelenerek veri toplanmasına dayanır. Belgesel tarama genel olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır.

II. 2 Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evreni Türkiye Türkçesinde yer alan zarflar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye Türkçesinde yer alan zarfların içinden evrenin bütününe yansıtacak şekilde Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B1'e uygun olarak seçilmiş ve sıklıkla kullanılan zarflar oluşturmaktadır.

II. 3 Veri Toplama Araçları

Araştırmamızda dil öğretimi, dil bilgisi öğretimi, zarflar ve zarfların öğretimi, yabancı dil öğretimi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, materyal tasarımı ile ilgili ulaşılan tüm kaynaklar (kitaplar, tezler, makaleler, bildiriler, internet siteleri vb.) taranmıştır. Yabancılar için Türkçe kitapları incelenmiş [*Orhun Yabancılar İçin Türkçe* (2004, Ankara), *Yeni HİTİT Yabancılar İçin Türkçe* (2008, Ankara), *Gökkuşığı* (2009, İstanbul), *Gazi Tömer Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti* (2013, Ankara)] ve zarfların nasıl ve hangi seviyede öğretilmesinin uygun görüldüğüne dair verilere ulaşılmıştır.

II. 4 Verilerin Değerlendirilmesi

Yayınların taranması sonucu elde edilen nicel ve nitel bilgiler, yabancı dil öğretiminde geçerliliği kabul edilmiş temel ve genel ilkeler, dil öğretim yöntemleri, teknikleri, dil öğretiminde kullanılan materyaller ve dil bilgisi öğretimi yabancılar için Türkçe öğretimi çerçevesinde ele alınmış ve yabancı dil öğrenme yöntemleri dil bilgisel açıdan değerlendirilmiştir. Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B1 ölçütü kabul edilerek en uygun yöntemler uygun tekniklerle birleştirilerek zarfların öğretimine yönelik materyal geliştirme çalışması yapılmıştır.

III. BÖLÜM

MATERYALLER

Bu çalışmanın en önemli kısmını, yabancılara Türkçe öğretimi için hazırlanan materyaller oluşturmaktadır. Materyallerin hazırlanması aşamasında Türkçe, İngilizce ve Almanca öğretiminde kullanılan yabancı dil kitapları, ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri, bu konuda yazılmış makaleler incelenerek konunun alt yapısı oluşturulmuş, Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı sınırları çerçevesinde bilgisayar destekli materyaller hazırlanmıştır. Materyaller Adobe Flash Professional CS6, Microsoft Word, PowerPoint ve Paint programları kullanılarak oluşturulmuştur. İlgili materyaller Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nın B1 seviyesine uygundur ve tamamen özgündür.

Özgünlük açısından materyallerin en önemli özelliklerinden biri animasyon şeklinde materyallere yer verilmesidir. Bu türdeki bölümler öğrencinin konuyu anlamasını kolaylaştırması bakımından önem teşkil etmektedir.

Çalışmada zarf evreninden seçilen örneklerin özellikle günlük hayatta en çok kullanılan zarflar olmasına özen gösterilmiştir. Zarfların anlamlarının daha kolay anlaşılması için zarfların İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, Farsça ve Arapça karşılıkları verilmiştir. Materyallerde kullanılan renkler seçilirken renklerin uyumuna, gözü yormamasına ve dikkati canlı tutmasına özen gösterilmiş ve akılda kalıcılığı artırmak için bütün materyallerde aynı şablon kullanılmıştır.

Zarflar konusu “Zarf Nedir? , Sıfat-Zarf Ayrımı, Sıfatların Zarf Olarak Kullanımı, Sıfatlardan Zarf Yapımı, Zarfların Cümledeki Yeri, Zarf Türleri (Zaman, Yer-Yön, Miktar, Durum Ve Soru Zarfları)” olarak bölümlere ayrılmıştır. Her bölümde o konuyla ilgili kural ya da kurallar basitleştirilerek verilmiş, görselleştirilmiş ve örnek cümlelerle desteklenmiştir. Her bölümün sonuna ise konuyla ilgili alıştırmalar konulmuştur.

Çalışma, özellikle yardımcı ders materyali olarak kullanılmak üzere hazırlandığı için kesin bir uygulama süresi belirtilmemiştir. Öğreticinin ve öğrencilerin ihtiyacına göre materyallerin işlenme süresi kısaltılıp uzatılabilir.

Ekran Görüntüsü 1: Zarflar



Ekran Görüntüsü 2: Zarf Nedir?

ZARFLAR

Zarflar fiillerin anlamlarını yer, zaman, ölçü, nitelik ve soru yönünden açıklayan kelimelerdir.

<i>Nasıl?</i>	<i>Ne zaman?</i>	<i>Nereye?</i>	<i>Ne kadar?</i>
<i>Kolayca</i>	<i>Önce</i>	<i>İleri</i>	<i>Az</i>
<i>Sessizce</i>	<i>Sonra</i>	<i>Geri</i>	<i>Çok</i>
<i>Yavaşça</i>	<i>Erken</i>	<i>Aşağı</i>	<i>Pek</i>
<i>İyice</i>	<i>Geç</i>	<i>Yukarı</i>	<i>Fazla</i>
<i>Güzelce</i>	<i>Bugün</i>	<i>İçeri</i>	<i>Son derece</i>
<i>Çabucak</i>	<i>Yarın</i>	<i>Dışarı</i>	<i>O kadar</i>
<i>Birdenbire</i>	<i>Dün</i>	<i>Öne doğru</i>	<i>Epey</i>
<i>Hafifçe</i>	<i>Şimdi</i>	<i>Arkaya</i>	<i>Oldukça</i>
<i>Hızlıca</i>	<i>Her zaman</i>	<i>Yana</i>	<i>Biraz</i>

Ekran Görüntüsü 3: Zarflar – Cümle Örnekleri

Nasıl?

Ahmet öğretmeni **sessizce** dinliyor. Ahmet öğretmeni **nasıl** dinliyor? **Sessizce**

Ayşe'nin parfümü **güzel** kokuyor. Ayşe'nin parfümü **nasıl** kokuyor? **Güzel**

Ne zaman?

Biz **yarın** futbol oynayacağız. Biz **ne zaman** futbol oynayacağız? **Yarın**

Merve ödevlerini **dün** yaptı. Merve ödevlerin **ne zaman** yaptı? **Dün**

Ne kadar?

Abim fotoğraf çekmeyi **çok** sever. Abim fotoğraf çekmeyi **ne kadar** sever? **Çok**

Burada **biraz** beklemelisin. Burada **ne kadar** beklemelisin? **Biraz**

Nereye?

Yağmur yağdığı için çocuklar **içeri** girdi. Yağmur yağdığı için çocuklar **nereye** girdi? **İçeri**

Arabayı **ileri** park etmelisin. Arabayı **nereye** park etmelisin? **İleri**

Ekran Görüntüsü 4: Sıfat Mı? Zarf Mı?

SIFAT MI? ZARF MI?

Eğer bir kelime **ism**in önüne gelip ismi niteliyorsa **sıfattır**.

Eğer bir kelime **fiil**in önünde yer alıp fiili niteliyorsa **zarftır**.

Hızlı araba

SIFAT + İSİM

Güzel kız

SIFAT + İSİM

Sessiz film

SIFAT + İSİM

Araba **hızlı** gidiyor

ZARF + FİİL

Kız şarkıyı **güzel** söylüyor.

ZARF + FİİL

İnsanlar filmi **sessiz** izliyor.

ZARF + FİİL

Ekran Görüntüsü 5: Alıştırma (Sıfat Mı? Zarf Mı?)

SIFAT MI? ZARF MI?



Aşağıdaki her cümlede bir sıfat ve bir zarf vardır. Bunları bularak tablodaki yerlerine yazınız.

	SIFAT	ZARF
Güzel kız koltukta sessizce oturuyor.		
Yaşlı adam caddede yavaşça yürüyor.		
Arkadaşımın yeni arabası güzel görünüyor.		
Dolaptaki bozuk süt kötü kokuyor.		
Yeşil elma yemeyi çok severim.		
Çalışkan öğrencinin sınavı iyi geçmiş.		
Şişman kedi yemeğini hızlı yiyor.		
Soğuk günlerde sıkı giyinmeliyiz.		

Ekran Görüntüsü 6: Sıfatların Zarf Olarak Kullanımı



Sıfatların bazılarını hiçbir ek almadan zarf olarak kullanabiliriz.

Öğretmenim dersi **güzel** anlattı.

Ayşe bugün **harika** görünüyor.

Ahmet **hızlı** koşar.

Yaşlı adam **yavaş** konuşuyor.

Karar almadan önce **iyi** düşünmeliyiz.



Ekran Görüntüsü 7: Alıştırma (Sıfatların Zarf Olarak Kullanımı)

SIFATLARIN ZARF OLARAK KULLANIMI

Alıştırma 1



Aşağıdaki kelimeleri zarf görevinde kullanarak cümle oluşturunuz.

1. olmuş/ güzel/ yemek

2. otobüs/ bu/ ilerliyor/ yavaş

3. geçiyor/ hızlı/ zaman/ burada

4. adresi/ ben/ buldum/ bu/ zor

5. hayvanları/ çok/ arkadaşım/ seviyor

Alıştırma 2



Aşağıdaki kelimeleri zarf görevinde kullanarak cümleler yazınız.

Güzel	
Hızlı	
İyi	
Çok	
Soğuk	

Ekran Görüntüsü 8: Sıfat + “ca/ce” Eki 1

SIFAT + “ca/ce” EKi

SIFAT	ca/ce	ZARF
Güzel	ce	Güzelce
İyi	ce	İyice
Uzun	ca	Uzunca
Açık	ca	Açıkça
Kısa	ca	Kısaca

Ekran Görüntüsü 9: Sıfat + “ca/ce” Eki 2



Sıfatlara “ca/ce” ekini ekleyerek sıfatları zarf yapabiliriz.

Öğretmen konuyu **kısaca** anlattı.

Mehmet kulağıma **sessizce** bir şeyler söyledi.

Zeynep **yavaşça** kapıya vurdu.

Sınavdaki soruları **kolayca** çözdüm.


Küçük çocuk **zekice** cevaplar veriyor.



Ekran Görüntüsü 10: Alıştırma (Sıfat +ca/ce Eki)

SIFAT + CA/CE EKİ

Alıştırma 1

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. yavaşça/ Ali/ çıktı/ evden

2. sessizce/ küçük çocuk/ oturuyor/ koltukta

3. çıktı/ merdivenlerden/ hızlıca/ yukarı/ Ahmet

4. güzelce/ yemekleri/ pişirmelisin/ sen

5. yorgun/ için/ çok/ olduğum/ ben/ uyudum/ dün akşam/ fazlaca

Alıştırma 2

 Aşağıdaki kelimeleri zarf görevinde kullanarak cümleler yazınız.

Güzelce	
Hızlıca	
İyice	
Fazlaca	
Sessizce	

Ekran Görüntüsü 11: Sıfat + “bir şekilde” Kalıbı 1

SIFAT + “bir şekilde” KALIBI

SIFAT	bir şekilde	ZARF
Kolay	bir şekilde	Kolay bir şekilde
Sessiz	bir şekilde	Sessiz bir şekilde
Sakin	bir şekilde	Sakin bir şekilde
Açık	bir şekilde	Açık bir şekilde
Kısa	bir şekilde	Kısa bir şekilde

Ekran Görüntüsü 12: Sıfat + “bir şekilde” Kalıbı 2



Sıfatlara “bir şekilde” kalıbını ekleyerek sıfatları zarf yapabiliriz.

Ali problemini **açık bir şekilde** ifade etti.

Adam **sessiz bir şekilde** evden çıkıyor.

Zeynep **kısa bir şekilde** Londra'da gördüklerini anlattı.

Ödevlerimi **güzel bir şekilde** yaptım.


Polisin sorularına **dürüst bir şekilde** cevaplar vermiş.



Ekran Görüntüsü 13: Alıştırma (Sıfat + “Bir Şekilde” Kalıbı)

SIFAT + “BİR ŞEKİLDE” KALIBI

Alıştırma 1

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. anlatmalısın/ güzel bir şekilde/ sorununu/ sen


2. sessiz bir şekilde/ sınıftan/ Mehmet/ ayrıldı

3. bavulumu/ ben/ topladım/ hızlı bir şekilde

4. annemle/ konuşabilirim/ her şeyi/ ben/ rahat bir şekilde

5. konuyu/ özetledi/ öğretmenimiz/ kısa bir şekilde

Alıştırma 2

 Aşağıdaki kelimeleri zarf görevinde kullanarak cümleler yazınız.

Güzel bir şekilde	
Yavaş bir şekilde	
Rahat bir şekilde	
Kolay bir şekilde	
Sessiz bir şekilde	

Ekran Görüntüsü 14: Zarfların Cümledeki Yeri

ZARFLARIN CÜMLEDEKİ YERİ

Zarflar her zaman fiillerin önünde yer alırlar.

1 2 3

ZARF FİİL 

*Film **şimdi** başlıyor.*

*Mehmet babasını **sevinçle** karşıladı.*

*Ayşe arkadaşlarıyla **dışarı** çıktı.*

*Bu elbiseyi **pek** beğenmedim.*


*Kardeşim derslerine **çok** çalışıyor.*

*Yaşlı kadın **yavaş** yürüyor.*

Ekran Görüntüsü 15: Alıştırma (Zarfların Cümledeki Yeri)

ZARFLARIN CÜMLEDEKİ YERİ

Alıştırma 1

 Aşağıdaki cümlelerin karşısında bulunan zarfları fiillerin önündeki ya da fiillerden sonraki boşluğa yerleştiriniz.

1. Yaz mevsimi _____ geçti _____ . (çabucak)
2. Ahmet bir bardak suyu _____ içti _____ . (yudum yudum)
3. Arkadaşım _____ uykuya daldı _____ . (yavaşça)
4. Seni _____ seviyorum _____ . (çok)
5. Beren derse _____ geldi _____ . (geç)

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. girdi/ adam/ içeri


2. davranabilir/ çocukça/ yaşlı insanlar

3. derse/ Ali/ kaldı/ geç/ çok

4. arayabilirsin/ beni/ her zaman/ sen/

5. sohbet ettik/ arkadaşım/ epey/ biz

Alıştırma 3

 Aşağıdaki zarfları kullanarak cümle oluşturunuz.

Her zaman	
Sessizce	
Erken	
Dışarı	
Çok	



Ekran Görüntüsü 17: Zaman Zarfları



ZAMAN ZARFLARI



Zaman zarfları fiilleri zaman yönünden etkiler. Fiilde gerçekleşen olayın zamanı hakkında bilgi verir.

NE ZAMAN?

bugün dün
yarın akşam
geçen gün sonra
gelecek yıl şimdi

NE ZAMANDIR?

bütün gün üç yıldan beri
uzun zamandır
bir süre sabaha kadar
iki gündür

NE SIKLIKLA?

her zaman bazen
genellikle asla
sık sık nadiren
çoğunlukla hiçbir zaman

Ekran Görüntüsü 18: Zaman Zarfları Animasyon 1

Ne zaman ?

sabah

akşam

gece

Çocuk eve

gelecek.



Ne zaman ?

sabah

gece

Çocuk eve

akşam

gelecek.



Ne zaman ?

sabah

akşam

Çocuk eve

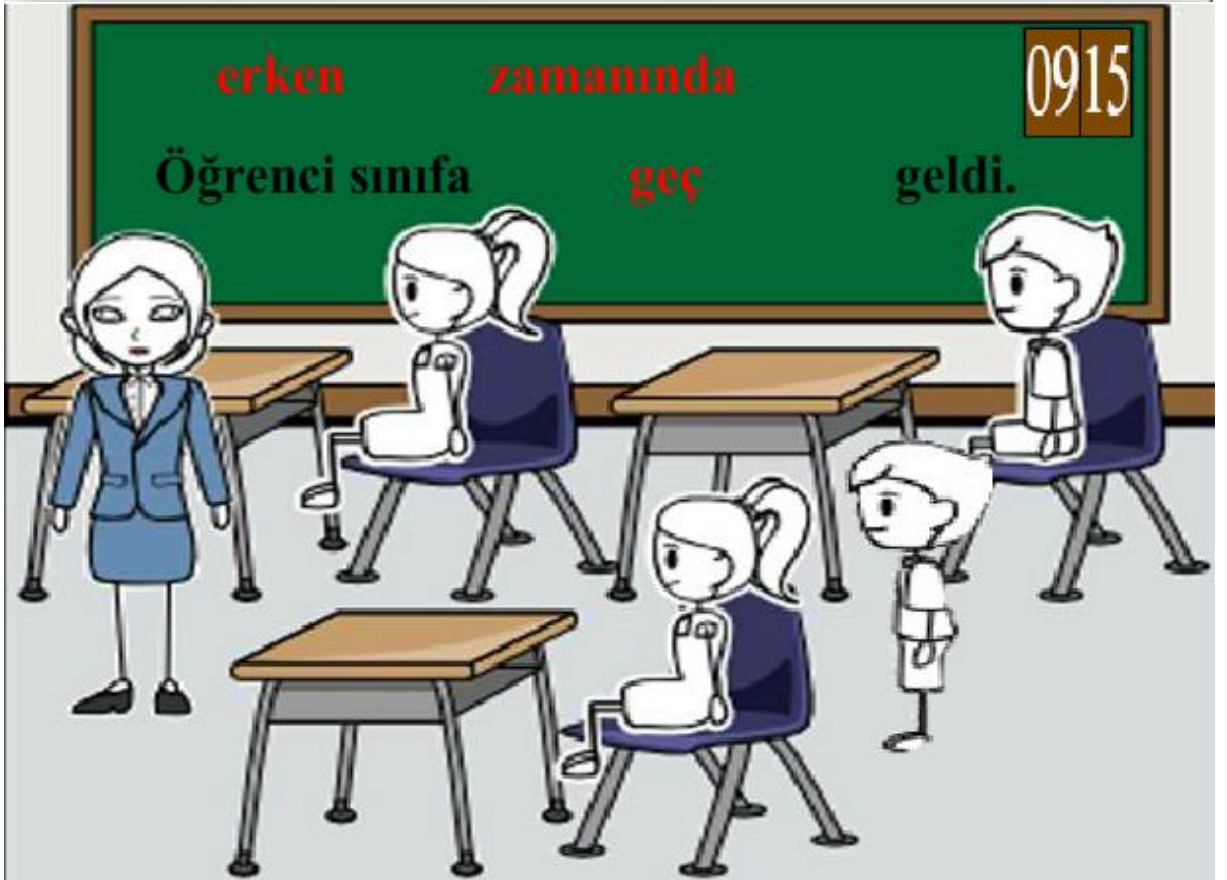
gece

gelecek.



erken **zamanında** **geç**
Öğrenci sınıfa **geldi.**





Ekran Görüntüsü 20: Zaman Zarfları Örnek Cümleler



ÖRNEK CÜMLELER



*Babam eve **şimdi** geldi.*

*Yorgun adam **bütün gün** uyudu.*

*Tatil için **yazları** Antalya'ya gideriz.*

*Araba kullanırken **her zaman** dikkatli olmalısın.*

***Gelecek yıl** üniversiteden mezun olacağım.*

*Ben **uzun zamandır** bu günü bekliyordum.*

***Bu akşam** güzel bir yemek hazırlayacağım.*

Ekran Görüntüsü 21: Sıklık Zarfları



Sıklık Zarfları

% 100	Her zaman / Hep / Devamh / Daima	Ayşe her zaman derslerine çalışır.
% 85	Genellikle / Çoğunlukla	Ben genellikle kahvaltı yaparım.
% 75	Sık sık / Sıkça / Sıklıkla	Ahmet derse sık sık geç kahr.
% 50	Bazen / Ara sıra / Zaman Zaman	Annem ara sıra bize şarkı söyler.
% 15	Nadiren / Seyrek	Ali nadiren gömlek giyer.
% 5	Neredeyse hiç / Hemen hiç	O hemen hiç sigara içmez.
% 0	Hiçbir zaman / Asla	Babam kimseye asla yalan söylemez.

Ekran Görüntüsü 22: Cümlede Zaman Zarfı Var Mı?

BİR CÜMLEDE ZAMAN ZARFI VAR MI?

Okuduğumuz bir cümlede, fiile “ne zaman /ne sıklıkla/ ne zamandır” sorularından birini sorarız. Eğer sorumuza bir cevap bulursak o kelime zaman zarfıdır.

Adam yemek yedi.	Adam ne zaman yemek yedi?	Bilmiyoruz.
Adam dün yemek yedi.	Adam ne zaman yemek yedi?	Dün.
Adam sık sık yemek yiyor.	Adam ne sıklıkla yemek yiyor?	Sık sık.
Adam iki gündür yemek yemedi.	Adam ne zamandır yemek yemedi?	iki gündür.

EŞ VE YAKIN ANLAMLI ZAMAN ZARFLARI

<i>Her zaman</i>	<i>Daima / Hep</i>
<i>Genellikle</i>	<i>Çoğunlukla</i>
<i>Bazen</i>	<i>Ara sıra / Zaman zaman</i>
<i>Nadiren</i>	<i>Seyrek</i>
<i>Hiçbir zaman</i>	<i>Asla / Hiç</i>
<i>Yine</i>	<i>Tekrar</i>
<i>Şimdi</i>	<i>Şu anda</i>
<i>Daha</i>	<i>Hala</i>
<i>Demin</i>	<i>Biraz önce / Az önce</i>
<i>Artık</i>	<i>Bundan sonra</i>
<i>Önce</i>	<i>Evel / Geçen</i>

Tablo 3: Başlıca Zaman Zarflarının Listesi

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞA
<i>sabah</i>	In the morning	Der morgen	Le matin	Утро	صباح	صباح
<i>sabahleyin</i>	In the morning	Am morgen	Le matin	Утром	في الصباح	در صبح
<i>akşam</i>	In the evening	Der abend	Le soir	Вечер	مساء	شام
<i>akşamleyin</i>	In the evening	Am abend	Le soir	Вечером	في المساء	در شام ها
<i>dün</i>	Yesterday	Gestern	Hier	Вчера	أمس	دیروز
<i>bugün</i>	Today	Heute	Aujourd'hui	Сегодня	اليوم	امروز
<i>yarın</i>	Tomorrow	Morgen	Demain	Завтра	غداً	فردا
<i>şimdi</i>	Now	Jetzt	Maintenant	Сейчас	الان	فعل-درحال
<i>demin</i>	Just a while ago	Vorhin	Tout à l'heure	Недавно / только что	قبل قليل	چند دقیقه پیش
<i>geceleyin</i>	In the night	In der nacht	La nuit	Ночью	في الليل	در شب
<i>ikinci vakti</i>	In the afternoon	Am nachmittag	L'après-midi	После обеда	في العصر	وقت دیگر-زمان عصر
<i>önce</i>	Ago / Before	Vor	Avant, d'abord	До	قبل	پیش از
<i>sonra</i>	Later / After	Nach	Après / puis	После / Потом	بعد	بعد از
<i>sonradan</i>	Afterwards	Spaeter	Par la suite, plus tard, ensuite	После	فيما بعد	بعد از آن
<i>şimdiye kadar</i>	Until now / By now	Bis jetzt	Jusqu'ici, jusqu'a present	До сих пор	حتى الان	تا به حال- تا فعلا
<i>yillar yılı</i>	For years	Jahrelang	Pendant des annees	Годами	لسنوات	برای سال ها
<i>gelecek yıl</i>	Next year	Naechstes jahr	L'annee prochaine	Следующий год	السنة القادمة	سال آمده
<i>gelecek hafta</i>	Next week	Naechste woche	La semaine prochaine	Следующая неделя	الأسبوع القادم	هفته آمده
<i>haftaya</i>	Next week	Naechste woche	A la semaine prochaine	На следующей неделе	الأسبوع القادم	هفته آمده

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞÇA
<i>geç</i>	Late	Spaet	Tard	Поздно	متأخر	ناوقت
<i>erken</i>	Early	Früh	Tôt	Рано	باكر	وقت
<i>evvel</i>	Earlier	Früher	Plus tôt	Недавно	قبل \ أول	قبل از آن – پیش از
<i>daima</i>	Always	İmmer	Toujours, tout le temps	Всегда	دائماً	همیشه- دایمن
<i>her zaman</i>	Always	İmmer	Toujours, tout le temps	Все время / всегда	كل وقت	هر زمان- هر وقت
<i>ara sıra</i>	Occasionally	Ab und zu	De temps en temps, parfois	Иногда	أحياناً	معمولاً- گاهگاه
<i>bazen</i>	Sometimes	Manchmal	Parfois, quelque fois	Иногда	أحياناً	بعضی اوقات- بعضاً
<i>geçen gün</i>	The other day	Neulich	L'autre jour	Прошедший	اليوم الماضي	روز گذشته
<i>geçenlerde</i>	Recently / Lately	Jüngst	Récemment, ces derniers temps	Недавно	مؤخراً	در زمان های گذشته
<i>zaman zaman</i>	From time to time	Dann und wann	De temps en temps, parfois	Временами	من وقت لآخر	بعضاً- بعضی وقت
<i>hiçbir zaman</i>	Never	Niemals	Jamais	Никогда	أبداً \ ولا في أي وقت	هیچ وقت- هرگز
<i>asla</i>	Never	Nie	Jamais	Никогда / никак	أبداً	هرگز
<i>artık</i>	Anymore / No longer	Nicht mehr	(Ne...) plus	Теперь	لم يعد \ بعد الآن	دیگر
<i>yazın</i>	In the summer	İm sommer	En été	Летом	في الصيف	در تابستان
<i>kışın</i>	In the winter	İm winter	En hiver	Зимой	في الشتاء	در زمستان
<i>biraz önce</i>	Just a little ago	Eben	Juste	Только что	قبل قليل	کمی پیشتر
<i>biraz sonra</i>	A little later	Bald	Tout à l'heure	Попозже	بعد قليل	کمی بعدتر
<i>hep</i>	All the time	Stets	Tout le temps	Всегда	كل \ جميع	همیشه- همواره- هر زمان
<i>hemen</i>	Right away	Gleich	Tout de suite	Сразу	في الحال	حال حاضر- فوراً

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARSÇA
<i>henüz</i>	Yet	Kaum-noch	Encore/déjà	Еще	بعد \ حتى الآن	هنوز
<i>derhal</i>	Straightaway	Sofort	Tout de suite	Немедленно	فوراً \ في الحال	فوراً
<i>nihayet</i>	Finally / Eventually	Endlich	Finalemant, enfin	В конце концов	نهاية \ ختام	بالاخره- نهايت
<i>sonunda</i>	At last / Finally	Schliesslich	Enfin, finalement	В конце	أخيراً	درآخير- در نهايت
<i>hâlâ</i>	Still	Noch	Toujours, encore	До сих пор / еще	حتى الآن \ ما زال	هنوز
<i>sabahtan beri</i>	Since the morning	Seit morgen	Depuis le matin	С утра	منذ الصباح	از صبح تا به حال
<i>iki gündür</i>	For two days	Seit zwei tagen	Depuis deux jours	два дня	ليومين	دو روز است

Ekran Görüntüsü 24: Alıştırma (Zaman Zarfları) 1

ZAMAN ZARFLARI

Alıştırma 1

☞ Aşağıdaki boşlukları uygun olan zaman zarfları ile doldurunuz.

gelecek yıl	dün	bugün	biraz önce	şimdi
her zaman	yazın	bir aydır	sabahtan beri	öğleden sonra

1. Kardeşim İstanbul'dan _____ geldi.
2. _____ senin telefonun çaldı.
3. Üniversiteyi _____ bitireceğim.
4. _____ ders çalışıyorum, gezmeye _____ gidelim.
5. _____ ailemle tatile gideceğiz.
6. _____ çok önemli bir sınavımız var.
7. Ayşe _____ hiçbir şey yemedi.
8. Onunla _____ hiç konuşmadım.
9. _____ doğruları söyle!

Alıştırma 2

☞ Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. önce/ iki yıl/ ben/ geldim/ Türkiye'ye

2. ara sıra / Ayşe/ arkadaşlarıyla/ gider/ sinemaya


3. şimdiye kadar/ sigara/ hiç içmedim/ ben

4. söyleme/ yalan/ hiçbir zaman
_____!
5. doğacak/ bir ay sonra/ bebeğimiz/ bizim

Ekran Görüntüsü 25: Alıştırma (Zaman Zarfları) 2

ZAMAN ZARFLARI

Alıştırma 1

 Aşağıdaki boşlukları uygun olan sıklık zarfları ile doldurunuz.

Ara sıra	Neredeyse hiç	Genellikle	Asla	Her Zaman
----------	---------------	------------	------	-----------

1. Dürüst insanlar _____ doğruyu söylerler.
2. Biz yaz tatilinde _____ İzmir'e gideriz.
3. Ben geceleri _____ geç yatarım.
4. Sınıfa yeni gelen çocuk _____ konuşmuyor.
5. Babam gece dışarı çıkmama _____ izin vermez.

Ekran Görüntüsü 26: Yer – Yön Zarfları



YER-YÖN ZARFLARI



Yer - Yön zarfları fiillerin yönünü gösterirler. Onların yeri ve yönü hakkında bilgi verirler.

NEREYE?



YUKARI

AŞAĞI



GERİ

İLERİ



DIŞARI

İÇERİ

132

Ekran Görüntüsü 27: Yer – Yön Zarfları Animasyon 1



Ekran Görüntüsü 28: Yer – Yön Zarfları Animasyon 2

Çocuk **içeri** girdi.

Çocuk **dışarı** çıktı.



Çocuk **içeri** girdi.

Çocuk **dışarı** çıktı.



Ekran Görüntüsü 29: Yer – Yön Zarfları Animasyon 3



Ekran Görüntüsü 30: Yer – Yön Zarfları Örnek Cümleler



ÖRNEK CÜMLELER



*Adam arabasını **ileri** park etti.*

*Ahmet merdivenden koşarak **yukarı** çıktı.*

*Ödünç aldığım kalemi ona **geri** verdim.*

*Babam ceketini alıp **dışarı** çıktı.*

*Çocuk balkondan **aşağı** düşmüş.*

*Vurduğum top camdan **içeri** girdi.*

Ekran Görüntüsü 31: Cümlede Yer – Yön Zarfı Var Mı?

BİR CÜMLEDE YER-YÖN ZARFI VAR MI?

Okuduğumuz bir cümlede, fiile **"nereye"** sorusunu sorarız. Eğer sorumuza bir cevap bulursak o kelime yer-yön zarfıdır.

Adam **gidiyor.**

Adam **nereye**
gidiyor?

Bilmiyoruz.

Adam **içeri** gidiyor.

Adam **nereye**
gidiyor?

İçeri.

Adam **dışarı** gidiyor.

Adam **nereye**
gidiyor?

Dışarı

Adam **ileri** gidiyor.

Adam **nereye**
gidiyor?

İleri


Tablo 4: Başlıca Yer-Yön Zarflarının Listesi

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞÇA
<i>İçeri</i>	In / Inside	Herein-hinein	Dans, en, a	В / внутри	داخل \ باطن	در داخل- داخل
<i>Dışarı</i>	Out / Outside	Heraus-hinaus	Dehors, a l'exterieur	Из	خارج	دربرون- بیرون
<i>Yukarı</i>	Up / Upward	Herauf-hinauf	En haut, debout	Вверх	فوق \ إلى الأعلى	بالا- در بالا
<i>Aşağı</i>	Down / Downward	Herunter-hinunter	En bas	Вниз	تحت \ أسفل	پایین
<i>İleri</i>	Forward	Vorwaerts	En avant	Вперед	آت \ إلى الامام	پیشرو
<i>Geri</i>	Backward	Zurück	En arriere	Назад	خلف \ وراء	عقب- پشت سر
<i>Beri</i>	This way / Onward	Herüber	Par la	С тех пор	منذ	از سال- پس از
<i>Burada</i>	Here	Hier	Ici, la	Здесь	هنا	اینجا- در اینجا
<i>Orada</i>	There	Dort-da	La, la-bas	Там	هناك	آنجا- در آنجا
<i>Önde</i>	In front	Vorn	Devant	Впереди	في الامام	در پیش
<i>Önünde</i>	In front of something	Vor	Devant, en face de	Впереди	امام شيء ما	در پیش آن- پیش از آن
<i>Arkada</i>	Behind	Hinter	Derriere	Сзади	في الخلف	به عقب- در پشت سر
<i>Dışarıda</i>	Out	Draussen	Dehors	Снаружи	في الخارج	دربرون
<i>İleriye doğru</i>	Forwardly	Vorwaerts	En avant	Вперед	إلى الامام	مستقیم به پیشرو- به جلو
<i>Geriye doğru</i>	Backward	Rückwaerts	En arriere	Назад	إلى الخلف	مستقیم پشت سر- به پشت سر
<i>Yan yana</i>	Side by side	Nebeneinander	Cote a cote	В ряд	جنباً إلى جنب	پهلوی به پهلوی
<i>Yakın</i>	Near	Nahe	Pres	Рядом	قريب	نزدیک
<i>Uzak</i>	Afar	Entfernt	Loin	Далеко	بعيد	دور

Ekran Görüntüsü 32: Alıştırma (Yer – Yön Zarfları)

YER - YÖN ZARFLARI


Alıştırma 1

 Aşağıdaki boşlukları uygun olan yer – yön zarfları ile doldurunuz.

Aşağı	İçeri	Geri	Dışarı	İleri
-------	-------	------	--------	-------

1. Ben yolculuk boyunca arabanın camından _____ baktım.
2. Öğrenci _____ girmek için izin istiyor.
3. Buradan _____ gitmek tehlikeli ve yasaktır!
4. Gece olmadan önce eve _____ dönmeliyiz.
5. Dağın tepesinden _____ inmek, oraya çıkmaktan daha kolay.

Alıştırma 2

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. asansörle/ çıktı/ adam/ yukarı

2. içeri / öğrenciler/ için/ kaçtı/ ıslanmamak

3. indi/ merdivenden/ çocuk/ aşağı

4. dönüyoruz/ eve/ geri/ tatilden/ biz

5. dar/ çok/ burası/ git/ biraz/ ileri

Ekran Görüntüsü 33: Miktar Zarfları



MİKTAR ZARFLARI



Miktar zarfları fiilleri azlık, çokluk, derece ve miktar yönünden etkilerler.

NE KADAR?

Az

Biraz

Oldukça

Çok

Epey

Bu kadar

Bir miktar

Hiç

Pek

Fazla

Ekran Görüntüsü 34: Miktar Zarfları Örnek Cümleler



ÖRNEK CÜMLELER



*Dün izlediğimiz filmi **pek** beğenmedim.*

*Sertifika sınavı **epey** zordu.*

*Zeynep hedefine ulaşmak için **çok** çalışıyor.*

*Biz adamın ne söylediğini **hiç** anlamadık.*

*Yolculuğumuzun bitmesine **az** kaldı.*

*Havalar **oldukça** ısındı.*

Ekran Görüntüsü 35: Cümlede Miktar Zarfı Var Mı?

BİR CÜMLEDE MİKTAR ZARFI VAR MI?

Okuduğumuz bir cümlede, fiile “ne kadar” sorusunu sorarız. Eğer sorumuza bir cevap bulursak o kelime miktar zarfıdır.

Ahmet sınava çalıştı.

Ahmet sınava
ne kadar çalıştı?

Bilmiyoruz.

Ahmet sınava biraz çalıştı.

Ahmet sınava
ne kadar çalıştı?

Biraz.

Ahmet sınava çok çalıştı.

Ahmet sınava
ne kadar çalıştı?

Çok

Ahmet sınava hiç çalışmadı.

Ahmet sınava
ne kadar çalıştı?

Hiç


Tablo 5: Başlıca Miktar Zarflarının Listesi

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞÇA
<i>Az</i>	A little / A bit	Wenig	Un peu	Мало	قليل	کم
<i>Çok</i>	Very	Viel	Tres	Много	كثير	زیاد
<i>Biraz</i>	A little bit	Etwas	Un petit peu	Немного	بعض \ مقدار قليل	کمی
<i>Fazla</i>	Too		Trop	Больше	كثير \ مقدار كبير	زیادتر
<i>Pek</i>	Very much	Sehr	Beaucoup	Очень много	كثيراً	بسیار زیاد
<i>Epey</i>	Quite	Ganz	Franchement	В некоторой степени	الكثير من	زیاد
<i>Oldukça</i>	Quite / Rather	Ziemlich	Assez, plutot	Вполне	طالما	زیاد- بسیار زیاد
<i>Son derece</i>	Exceptionally	Aussergewöhnlich	Extremement	Чрезвычайно	الحد الأقصى	درجهٔ اخیر
<i>Bir miktar</i>	A little	Etwas	Un peu	Отчасти	بعض	یکمقدار
<i>Ne kadar</i>	Such	Wieviel	Tel, telle	Сколько / на сколько	کم	چقدر
<i>... kadar</i>	Such a ...	So....wie	Si	До	کمقدر
<i>... denli</i>	Such a ...	Soweit	Si	такой\ -ая\ -ое	کم ...	مانند
<i>Aşırı</i>	Extremely	Extrem	Extremement	Чрезмерный	مفرط	درجهٔ افراطی
<i>Kısmen</i>	Partly	Teils	En partie, partiellement	Частично	جزئياً	قسماً
<i>Tamamıyla</i>	Fully	Gaenzlich	Completement	Полностью	کلیاً	تماماً
<i>Hiç</i>	At all	Gar nicht	Du tout	Совсем	أبداً \ قط	هیچ
<i>Bol bol</i>	Abundantly	Reichlich	Abondamment	Обильно	وفيراً	فراوان

Ekran Görüntüsü 36 Alıştırma (Miktar Zarfları)

MİKTAR ZARFLARI


Alıştırma 1

 Aşağıdaki boşlukları uygun olan miktar zarfları ile doldurunuz.

Epey	Pek	Çok	Fazla	Az
------	-----	-----	-------	----

1. Seni görmeyeli _____ kilo almışım.
2. Bugün kendimi iyi hissetmiyorum. Çünkü dün gece _____ uyudum.
3. Profesör konuşmasını _____ uzattı.
4. Ne söylediğini _____ anlamadım.
5. _____ dinle ama _____ konuşma.

Alıştırma 2

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. bekleme/ çalışıp/ az/ başarı/ çok
_____!
2. biraz/ bana/ için/ sana/ bağırdığım/ kızgımın
_____!
3. istemiyorsan/ fazla/ almak/ kilo/ yememelisin
_____!
4. görmedim/ daha önce/ hiç/ seni/ burada
_____!
5. pek/ Ali/ konuşmadı/ toplantıda
_____!

Ekran Görüntüsü 37: Durum Zarfları

DURUM ZARFLARI

Durum zarfları fiillerin niteliklerini, nasıl yapıldıklarını ve ne durumda olduklarını gösterir.

NASIL?

Güzellikle

Yavaşça

Yine

Güzelce

Dikkatli bir şekilde

Kolayca

Aniden

Hep birlikte

Sessizce

Hafifce

İyice

Hızla

Kardeşçe

Şüphesiz

Birdenbire

Çabucak

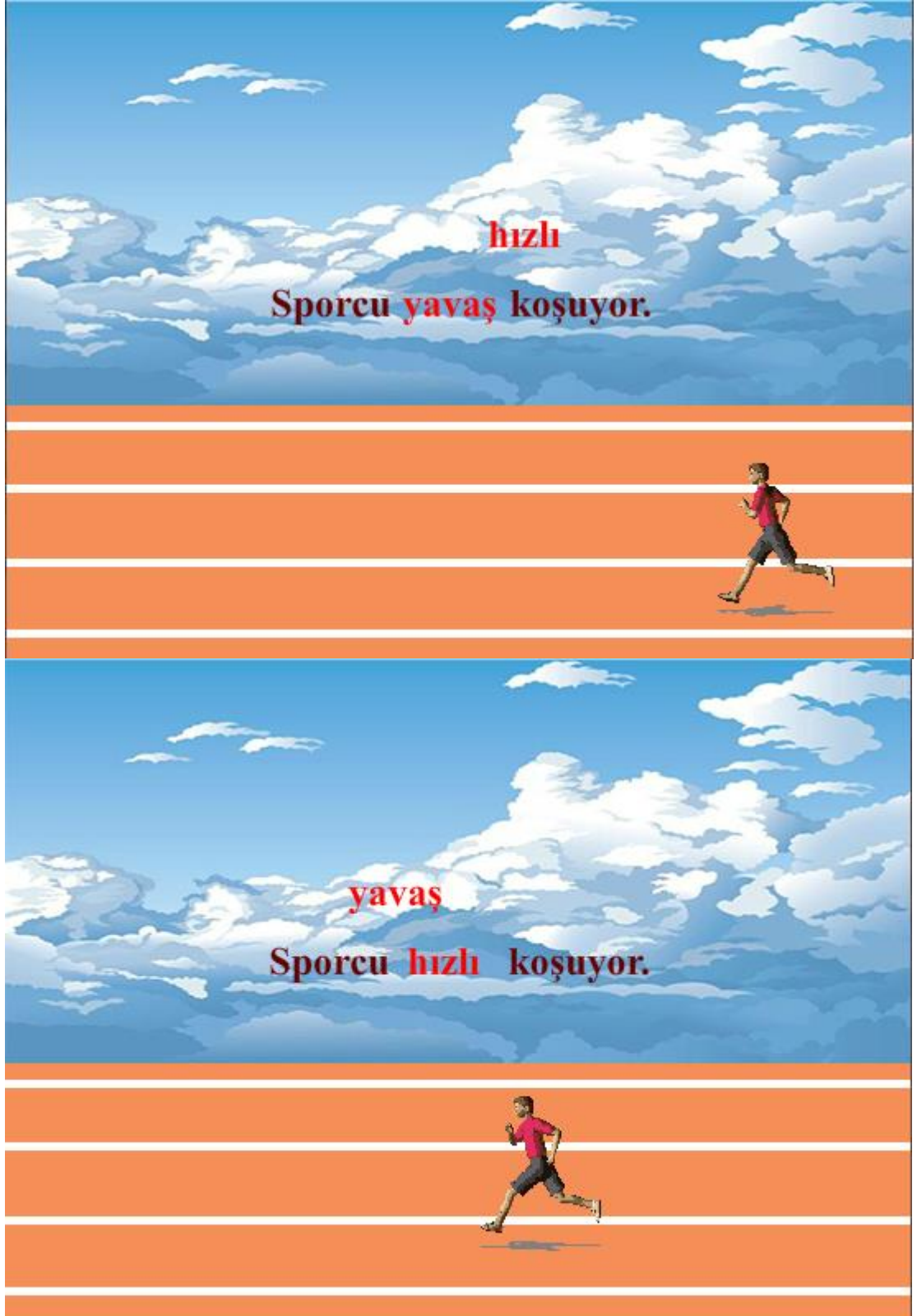
Gerçekten

Sakin bir şekilde

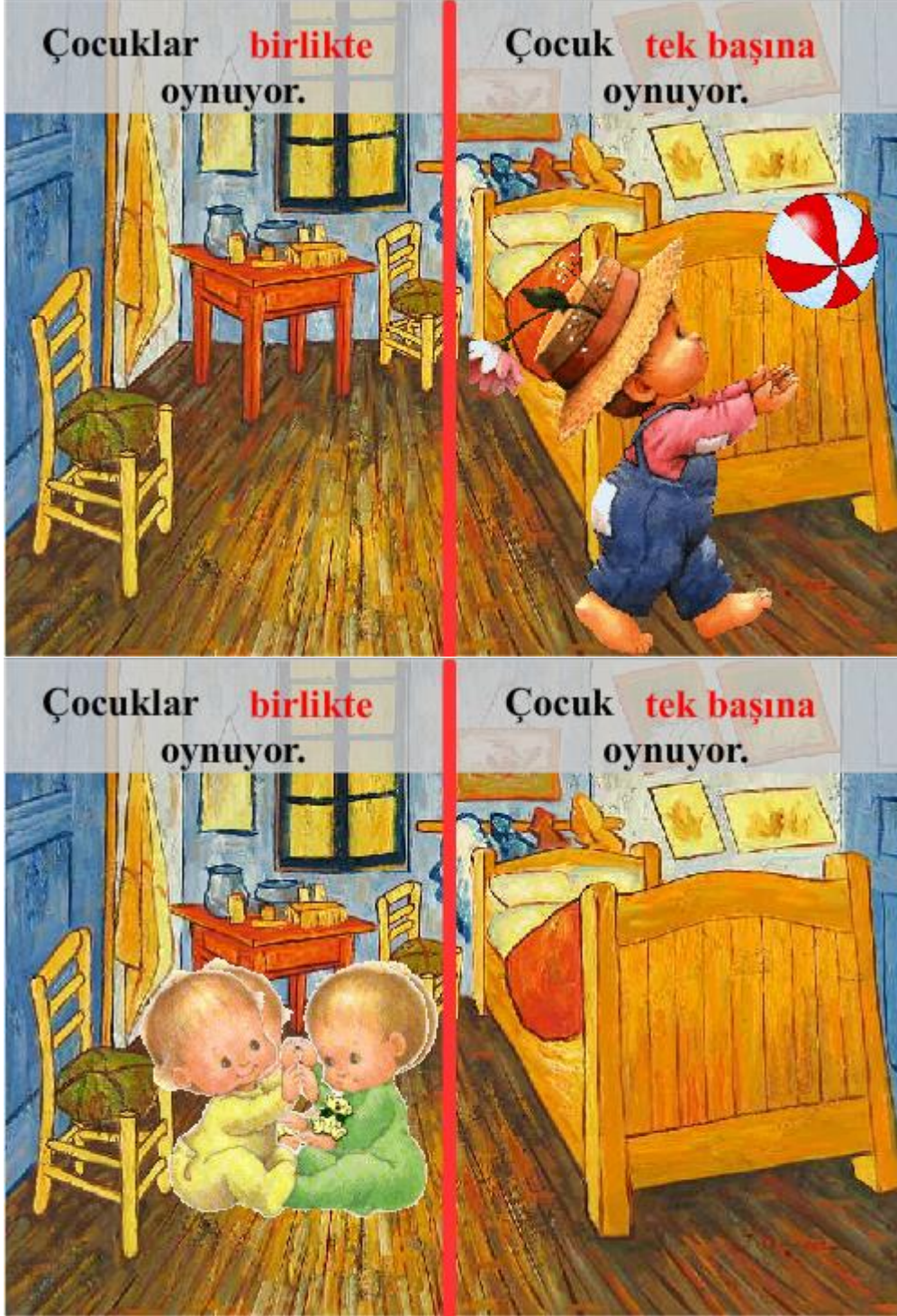
Kötü

Böylece

Ekran Görüntüsü 38: Durum Zarfları Animasyon 1



Ekran Görüntüsü 39: Durum Zarfları Animasyon 2



Ekran Görüntüsü 40: Durum Zarfları Animasyon 3

Adam topa **sertçe**
hafifçe vurdu.



hafifçe
Adam topa **sertçe** vurdu.





ÖRNEK CÜMLELER



*Yağmur **aniden** bastırıldı.*

*Bu ülkede hepimiz **kardeşçe** yaşıyoruz.*

*Bana tarif ettiğin adresi **kolayca** buldum.*

*Karar vermeden önce **iyice** düşünmelisin.*

*Evden çıkarken kapıyı **sıkıca** kapattım.*

*Yaşlı adam bu evde **yalnız** yaşıyor.*

Ekran Görüntüsü 42: Cümlede Durum Zarfı Var Mı?

BİR CÜMLEDE DURUM ZARFI VAR MI?

Okuduğumuz bir cümlede, fiile **"nasıl"** sorusunu sorarız. Eğer sorumuza bir cevap bulursak o kelime durum zarfıdır.

Ayşe bana bu soruyu sordu.

Ayşe bana bu soruyu
nasıl sordu?

Bilmiyoruz.

Ayşe bana bu soruyu sessizce sordu.

Ayşe bana bu soruyu
nasıl sordu?

Sessizce.

Ayşe bana bu soruyu yüksek sesle sordu.

Ayşe bana bu soruyu
nasıl sordu?

Yüksek sesle

Ayşe bana bu soruyu çekinerek sordu.

Ayşe bana bu soruyu
nasıl sordu?

Çekinerek

Tablo 6: Başlıca Durum Zarflarının Listesi

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞÇA
<i>Çabucak</i>	Quickly	Eilends	Rapidement	Быстро	بسرعة سريعاً بعجلة	سرعتاً
<i>Kardeşçe</i>	Brotherly	Brüderlich	Fraternel, fraternelle	По братски	أخويّ وديّ	برادرانه
<i>İyice</i>	Properly	Ganz	Correctement	Как следует	بالكامل بطريقة جيدة	خوبتر
<i>Güzelce</i>	Well	Ganz gut	Bien	Хорошо	جيد	زیباتر - خوبتر
<i>Böylece</i>	In this way	Auf diese Weise	Ainsi	Так	وهكذا على هذا النحو	به همین قسم
<i>Durmaksızın</i>	Constantly	Ununterbrochen	Constamment, sans cesse	Непрерывно	دون توقف	ثابتاً
<i>Ansızın</i>	Suddenly	Plötzlich	Soudain	Вдруг / резко	فجأة	دفعتاً
<i>Birdenbire</i>	All of a sudden	Auf einmal	Tout à coup, soudain	Вдруг	بغته	یک به یک
<i>Yavaşça</i>	Slowly	Langsam	Lentement	Медленно	ببطء	آهسته تر
<i>Sessizce</i>	Silently / Quietly	Leise	En silence, silencieusement	Тихо / спокойно	بهدوء	خاموشانه
<i>Hızla</i>	Rapidly / Quickly	Schnell	Rapidement	Быстро	بسرعة	به سرعت
<i>Hafifçe</i>	Softly	Leise	Doucement	Легко / мягко	برقة	نازک تر
<i>Sertçe</i>	Rigorously	Stark	Rigoureusement	Грубо / строго	بقوة	سخت تر
<i>Öyle</i>	So	So	Donc, alors	Так / вот так	هكذا	چنین
<i>Aynen</i>	Likewise	Genau- genauso	De même	Точно	بالضبط	عینن
<i>Böylesine güzel</i>	That much beautiful	So schön	Si belle	Вот так красиво	جميل إلى هذا الحد	به این قسم بهتر
<i>Beraber</i>	Together	Zusammen	Ensemble	Вместе	مع بعض	یکجا
<i>Hep birlikte</i>	All together	Alle zusammen	Tout ensemble	Все вместе	معاً سوياً اجمعياً	همه یکجا
<i>Keşke</i>	I wish	Wenn doch ...haette	Que	Если бы только	يا ليت	کاشکی

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞA
<i>Bari</i>	At least	Zumindest	Au moins	По крайней мере	على الأقل	حداقل
<i>... göre</i>	According to	Zufolge,laut,nach	Selon	... смотря / по ...	وفقاً ل...	نظر به
<i>İnşallah</i>	If God lets / I hope	Hoffentlich	Si dieu le veut	Дай Бог	إن شاء الله \ أتمنى	انشاء الله
<i>Her ihtimale karşı</i>	Just in case	Nur für den Fall dass...	Au cas ou	На всякий случай	فقط في حال	به هر احتمال
<i>Sanki</i>	As if / So to say	Als ob...	Comme si	Как будто	كأنما	قسمیکه- مثل کی
<i>Şüphesiz</i>	Doubtlessly	Zweifellos	Sans doute	Несомненно	من دون شك	بدون شك
<i>Elbette</i>	Of course / Sure	Sicher	Bien sur	Конечно	طبعاً \ بالطبع	البته
<i>Mutlaka</i>	Definitely / Necessarily	Bestimmt,absolut	Absolument	Точно	إطلاقاً \ على نحو جازم	مطلقاً
<i>Gerçekten</i>	Really	Wirklich,eht	Vraiment	Действительно	حقاً \ فعلاً \ حقيقةً	واقعا
<i>Er geç</i>	Sooner or later	Früher oder spaeter	Tot ou tard	Рано или поздно	عاجلاً أم آجلاً	به تعویق افتادن
<i>Hiç mi hiç</i>	Not in the least	Ganz und gar nicht-keineswegs	Pas le moins du monde	Ничуть	ولا حتى	هیچ هم نی
<i>Gayet</i>	Quite	Ziemlich	Assez	Действительно/довольно	للغاية	غایت
<i>Acaba</i>	I wonder if	Ob..wohl...	Je me demande si	Интересно, если	عجباً	آیا
<i>Belki</i>	Perhaps / Maybe	Vielleicht	Peut-être	Возможно	ربما \ عسى \ من المحتمل	شاید
<i>Galiba</i>	Probably	Vermutlich	Probablement	Вероятно	غالباً	غالباً
<i>Olsa olsa</i>	At the most	Bestenfalls	Tout au plus	Самое большее	في معظم	
<i>Sadece</i>	Just	Gerade	Juste	Просто	فقط	فقط
<i>Yalnız</i>	Only	Nur	Seule	Лишь / только	فقط	تنها
<i>Az kalsın</i>	Nearly	Beinahe- fast	Presque	Приблизительно	تقريباً	کم مانده بودکه

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞA
<i>Memnuniyetle</i>	Gladly / With pleasure	Gerne	Avec plaisir	С радостью	بكل سرور	به خوشی- بامنونیت
<i>Güzellikle</i>	Gently	Sanft	Gentiment, doucement	Красиво / нежно	بلطف	به وجه احسن
<i>Coşkuyla</i>	Enthusiastically	Begeistert	Vivement	С энтузиазмом	بحماس	باشوروشادی
<i>Birer birer</i>	One by one	Nacheinander	Un par un	Поодиночке	واحداً تلو الآخر	یک یک
<i>Tane tane</i>	Piece by piece	Stück für stück	Pièce par pièce	Частями	قطعة تلو الأخرى	دانه دانه
<i>Damla damla</i>	Drop by drop	Tropfenweise	Goutte par goutte	Капля за каплей	قطرة تلو الأخرى	قطره قطره
<i>Şöyle böyle</i>	So so	So lala	Comme si comme ça	Так себе	کیت وکیت \ هکذا وهکذا	همین قسم

Ekran Görüntüsü 43: Alıştırma (Durum Zarfları)

DURUM ZARFLARI

Alıştırma 1

☞ Aşağıdaki boşlukları uygun olan durum zarfları ile doldurunuz.

Yine	Güzelce	Çılgık çılgına	Hızlı	Elbette
Gerçekten	Aniden	Hafif	Durmaksızın	İyi

1. Kardeşim kendi odasını _____ temizledi.
2. Zaman çok _____ geçiyor.
3. Karar vermeden önce _____ düşün!
4. Bu güzel bahar günü, rüzgâr _____ esiyor.
5. Maraton koşucuları 3 saat boyunca _____ koşular.
6. Yağmur _____ yağmaya başladı.
7. Arkadaşım hasta olduğu için _____ üzuldüm.
8. Endişelenme, bu sınavı _____ kazanacaksın.
9. Sınıfta fare gören öğrenciler _____ dışarı kaçtılar.
10. Yaramaz çocuklar _____ kavga etmişler.

Alıştırma 2

☞ Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. Artık/ büyüdü/ sen/ davranma/ çocukça

2. Coşkuyla/ milli bayramımızı/ kutluyoruz/ biz

3. Anlat/ bize / çabucak/ gördüklerini

4. Kullanıyor/ adam/ deli gibi/ arabayı

5. Türkler/ sıcak/ misafirlere/ davranıyorlar

Ekran Görüntüsü 44: Soru Zarfları





SORU ZARFLARI



Soru zarfları fiilleri soru yönünden etkiler. Fiilde gerçekleşen olayları sorularla açıklar.

NE KADAR?

NASIL?

NEREYE?

NE ZAMAN?

NEDEN?

ACABA?

NİÇİN?

NİYE?

NE BİÇİM?

Ekran Görüntüsü 45: Soru Zarfları Örnek Cümleler



ÖRNEK CÜMLELER



*Bu soruyu **neden** soruyorsun?*

*Onunla **acaba** konuşsam mı?*

*Film **ne zaman** başlayacak?*

*Dün akşamki partiye **niye** gelmedin?*

*Kendini **nasıl** hissediyorsun?*

*Yaz tatilinde **nereye** gideceksiniz?*

Tablo 7: Başlıca Soru Zarflarının Listesi

	İNGİLİZCE	ALMANCA	FRANSIZCA	RUSÇA	ARAPÇA	FARŞA
<i>Nasıl?</i>	How?	Wie?	Comment?	Как?	كيف؟	چطور؟
<i>Neden?</i>	Why?	Warum?	Pourquoi?	Почему?	لماذا؟	چرا؟
<i>Niçin?</i>	Why? / How come?	Wieso?	Pourquoi?	Почему?	كيف حصل؟ \ لماذا؟	به خاطر چه
<i>Acaba?</i>	I wonder if	Ob..wohl?	Je me demande si	Интересно, если	عجباً؟	آیا؟
<i>Kiminle?</i>	With who?	Mit wem	Avec qui?	С кем?	مع من؟	همراه که؟
<i>Nerede?</i>	Where?	Wo?	Où?	Где?	أين؟	کجا؟
<i>Nereye?</i>	Where to?	Wohin?	Où?	Куда?	إلى أين؟	به کجا؟
<i>Nereden?</i>	Where from?	Woher?	D'où?	Откуда?	من أين؟	از کجا
<i>Ne?</i>	What?	Was?	Quoi?	Что?	ماذا؟	چه؟
<i>Ne kadar?</i>	How? /How many-much?	Weviel?	Combien?	Сколько?	كم؟	چقدر؟
<i>Hangi yöne?</i>	Which side?	Auf weiche seite?	Quelle direction?	В какую сторону?	أي اتجاه؟	به کدام طرف
<i>Ne zaman?</i>	When?	Wann?	Quand?	Когда?	متی؟	چه وقت؟
<i>Ne ile?</i>	Wherewith?	Womit?	Avec quoi?	С чем?	مع ما؟	همراه چی؟
<i>Kim tarafından?</i>	By who?	Von wem?	Par qui?	Кем?	على يد من؟ \ من طرف من؟	از طرف که
<i>Ne biçim?</i>	What kind of?	Was für ein?	Quelle sorte?	Какой? Что за?	من أي نوع؟	چه قسم؟
<i>Hani?</i>	Where?	Wo...?	Où?	Где?	أين؟	یعنی؟

Ekran Görüntüsü 46: Alıştırma (Soru Zarfları)

SORU ZARFLARI

Alıştırma 1



Aşağıdaki boşlukları uygun olan soru zarfları ile doldurunuz.

Ne zaman	Nasıl	Neden	Ne kadar	Ne
----------	-------	-------	----------	----

1. Bu yıl _____ tatile çıkacaksınız?
2. Problemleri _____ çözeceğiz?
3. Türkiye'de _____ kalacaksınız?
4. Bu soruyu bana _____ soruyorsun?
5. Doğum gününde kardeşine _____ alacaksınız?

Alıştırma 2



Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. Katılmadım/ toplantıya/ sen/ neden
_____?
2. Onunla/ ne zaman/ buluşacaksınız/ sen
_____?
3. Kaçta/ bitecek/ ders
_____?
4. Pastayı/ güzel/ bu/ yaptımız/ nasıl
_____?
5. Ne kadar/ toplantı/ bu/ sürecek
_____?

Ekran Görüntüsü 47: Genel Alıştırma 1




Tabloda bulunan zarfları cümlelerdeki uygun boşluklara yerleştiriniz.


Güzel	Hemen	Bir ay sonra	İleri	Geri
Biraz	Neden	Dışarı	Birdenbire	Hafifçe
Dikkatle	Fazla	Çok	Her zaman	Üzgün bir şekilde

1. Dışarıda rüzgâr _____ esiyordu.
2. Öğretmen konuyu çok _____ özetledi.
3. Arkadaşım bayıldı. _____ ambulans çağırın!
4. Siz biraz _____ gidebilir misiniz?
5. Dünkü pikniğe _____ gelmedim?
6. İçeride bebek uyuyor. Lütfen _____ sessiz olun!
7. Ne olur _____ dön!
8. _____ yağmur yağmaya başladı.
9. Ali ceketini alıp _____ çıktı.
10. Türkiye'deki oturma iznim _____ bitecek.
11. Zeynep, arkadaşımın başına gelen olayları _____ dinliyor.
12. Boş ver! Bunları kafana _____ takma!
13. Trafikte _____ kurallara uymalıyız.
14. Sınıftaki herkes, öğretmenin anlattığı konuyu _____ takip ediyor.
15. Bana aldığım şapkayı _____ beğendim.

Ekran Görüntüsü 48: Genel Alıştırma 2


 *Aşağıdaki yazıyı okuyunuz. Yazıda geçen zarfları işaretleyiniz.*

Bugün annemin akşam yemeği hazırlamasına yardım ettim. Biz, önce sebzeleri dikkatli bir şekilde kestik ve onları yavaşça tencerenin içine koyduk. Sonra annem tavuğu fırına güzelce yerleştirdi ve sabırla tavuğun pişmesini bekledik. Ben sıradaki işi hevesle bekledim. Bu iş çorbaya biraz baharat eklemek ve onu hafifçe karıştırmaktı. Ama ben çorbaya yanlışlıkla çok fazla karabiber koydum. Hatamı sessizce anneme söyledim. Bana hafifçe gülümsedi ve aynı şeyi çocukken kendisinin de yaptığını söyledi.


 *Bulduğunuz zarfları aşağıda verilen cümlelerdeki uygun boşluklara yerleştiriniz.*

1. _____ önemli bir toplantım var.
2. Bütün soruları _____ cevapladım.
3. Odanın kapısını _____ kapattım.
4. Ayşe odasını _____ topladı.
5. Öğrenciler derslerin bitmesini _____ bekliyorlar.
6. Biz bu projeyi bitirmek için _____ çalışıyoruz.
7. Bebek topa _____ vurdu.
8. Mesajı _____ sana değil, Ayşe'ye gönderdim.
9. Öğrenciler sınıfta _____ kitap okuyorlar.

Ekran Görüntüsü 49: Genel Alıştırma 3

 *Aşağıdaki yazıyı okuyunuz. Yazıda geçen zarfları işaretleyiniz.*

Dün sinemadan sonra hızlıca yürüdük ve çabucak eve döndük. İçeri girmeden önce yavaşça ayakkabılarımızı çıkardık. Ben çok yorulmuştum. Ellerimi güzelce yıkadım. Sonra hemen yukarı odama çıktım ve yattım. Bir süre sonra annem odama geldi. Kapıyı hafifçe vurdu ve içeri girdi. Annem bana “Günün nasıl geçti?” diye sordu. Ona “Günüm güzel geçti.” dedim. Annem yanımda biraz daha kaldı. Fakat ben yorgun olduğum için daha fazla dayanamadım. Yavaşça uykuya daldım.

 *Bulduğunuz her zarf için bir cümle yazınız.*

Ekran Görüntüsü 50: Genel Alıştırma 4



Aşağıdaki cümlelerde geçen zarfları bulunuz. Bulduğunuz zarfları cümlelerin karşısına yazınız.

Yarın akşam kardeşim Ankara'dan gelecek.	
Bugün hava çok sıcak.	
Sınıf arkadaşım Ali ile çok iyi anlaşıyoruz.	
Ağaçlar ve bitkiler yağmuru sabırsızlıkla bekliyor.	
Doğru bildiğin yoldan asla geri dönme!	
Yukarı çıkma! Haydi, aşağı gel!	
Başarılı olmak için çok çalışmalımsın!	
Tatlıdan biraz alır mısınız?	
Sınava neden gelmedin?	
Dersler ne zaman bitecek?	



Yukarıda bulduğunuz her bir zarf için bir cümle yazınız.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Ekran Görüntüsü 51: Genel Alıştırma 5



Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmıştır?

- a) Ayşe büyük bir evde oturmak istiyor.
- b) Bizim evimizin önünde güzel bir bahçe var.
- c) Başarı kolayca kazanılmaz!
- d) Yemekte çorba ve pilav var.

2- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmamıştır?

- a) Bu akşam misafirlige gideceğiz.
- b) Çocuklar pencerenin camını kırmış.
- c) Sertifika sınavı güzel geçti.
- d) Hava soğuk. Bebeğin üstünü sıkıca örtmelisin!

3- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmıştır?

- a) Arkadaşımınla marketten alışveriş yapacağız.
- b) Annem evde değil.
- c) Sahilde kısa bir yürüyüş yaptık.
- d) Yazın uzun bir tatile çıkacağım.

4- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmamıştır?

- a) Mehmet babasını sevinçle karşıladı.
- b) Bu filmi hiç beğenmedim.
- c) Tatil için Antalya'ya gitmeyi düşünüyorum.
- d) Çocuk kapıyı çalmadan içeri girdi.

Ekran Görüntüsü 52: Genel Alıştırma 6

AŞAĞIDAKİ ZARFLARI KULLANARAK CÜMLELER YAZINIZ.

- ❖ YAVAŞÇA : _____
- ❖ SESSİZCE : _____
- ❖ HIZLICA : _____
- ❖ KOLAY : _____
- ❖ GÜZEL : _____
- ❖ İYİ : _____
- ❖ KISACA : _____
- ❖ BUGÜN : _____
- ❖ YARIN : _____
- ❖ BU AKŞAM : _____
- ❖ SONRA : _____
- ❖ YAZIN : _____
- ❖ İÇERİ : _____
- ❖ DIŞARI : _____
- ❖ İLERİ : _____
- ❖ GERİ : _____
- ❖ AŞAĞI : _____
- ❖ YUKARI : _____
- ❖ OLDUKÇA : _____
- ❖ FAZLA : _____
- ❖ ÇOK : _____
- ❖ NE KADAR : _____ ?
- ❖ NASIL : _____ ?
- ❖ NEDEN : _____ ?
- ❖ NE ZAMAN : _____ ?
- ❖ SIK SIK : _____
- ❖ ASLA : _____
- ❖ BAZEN : _____

Ekran Görüntüsü 53: Genel Alıştırma 7



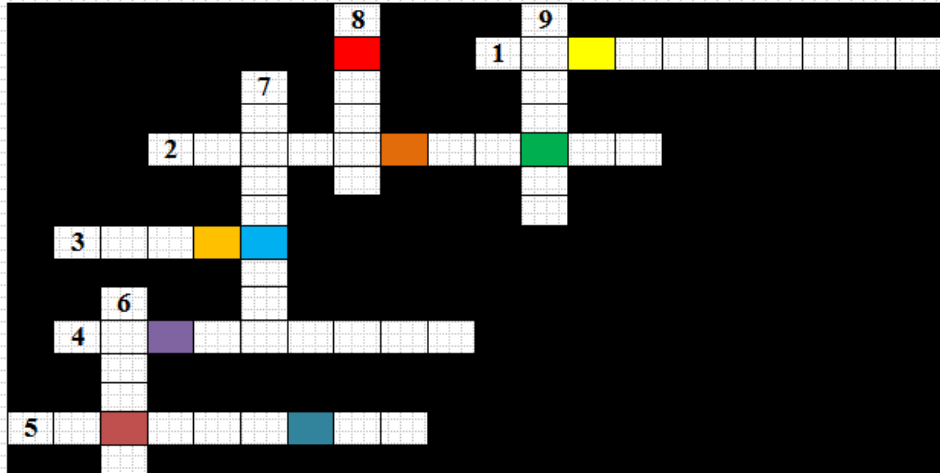
Aşağıdaki zarfları uygun cümlelerle eşleştiriniz.

Açıkça	Lezzetli	Genellikle	Geri	Bazen
Arkadaşça	Sessizce	Geçen gün		Güzel

- Öğretmenimiz bizimle _____ konuşur.
- Ben kahvaltıda _____ meyve suyu içerim.
- Ayşe üniversiteyi bitirip ülkesine _____ döndü.
- _____ yolda ilkokul arkadaşma rastladım.
- Pasta çok _____ görünüyor.
- Yaz tatilimiz _____ geçti.
- Kardeşim odasında _____ kitap okuyor.
- Dersler _____ sıkıcı oluyor.
- Ne söylemek istiyorsan _____ söyle!



Yukarıdaki zarfları, eşleştirdiğiniz cümlenin numarasına göre bulmacadaki yerine yazınız. Daha sonra renkli kutulardaki harfleri aşağıdaki aynı renkteki yerlerine yazınız.



IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için Avrupa Birliği Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı'nda belirtilen Yabancı Dil Yeterlilik Seviyelerinden B1'e uygun şekilde zarfların öğretimine yönelik bilgisayar destekli öğretim materyali hazırlanmıştır.

Materyaller hazırlanırken konuyla ilgili bilgiler yabancı öğrencilerin anlayabileceği seviyede basitleştirilmiş, öğretilecek zarflar özenle seçilmiş ve materyaller mümkün olduğu kadar çok görselleştirilmiştir. Zarflarla ilgili bilgiler bölümlere ayrılmış, burada tablolara, öğretim görsellerine ve animasyonlara yer verilerek her bölümün sonuna alıştırmalar eklenmiştir.

Oluşturulan materyaller yabancı dil öğrenme olgunluğundaki her yaş ve seviyedeki bireylerin anlayabileceği ölçüde basitleştirilmiş, renklerin ve fontların mümkün olabildiğince dikkat çekici olması için çalışılmıştır.

Bu materyaller yabancı dil olarak Türkçe öğretilen ortamlarda kullanılan kitaplara uyumlu olarak kullanılabilir niteliktedir. Öğretici zarflar konusu öğretmek istediğinde hazırlanan bu materyalleri sırasıyla kullanarak başka bir kaynağa ihtiyaç duymaksızın öğretimi gerçekleştirebilir. Öğretmen ilgili materyalleri sınıfta bilgisayar ortamında gösterebilir, animasyonlar dışındaki bölümleri öğrencilere ders notu, hatırlatıcı ve yol gösterici olarak çıktı biçiminde dağıtabilir. Ayrıca öğretici bu çalışmada özgün olarak hazırlanmış alıştırmaları hem sınıf içinde uygulayabilir hem de öğrencilere bireysel çalışma olarak verebilir.

Çalışmayla ortaya çıkan materyallerin şu anda yabancılara Türkçe dil bilgisi öğretirken karşılaşılan görsel materyal ve alıştırma sorununa zarflar konusunda çözüm olacağı düşünülmektedir.

Materyallerin hazırlanma aşamasında, yabancılara Türkçe öğretilen ortamda zarfların öğretimi dersleri yerinde izlenerek eksiklikler sınıf ortamında gözlemlenmiş ve materyaller bu eksiklikler dikkate alınarak tasarlanmıştır. Hazırlanan materyallerin nicel bir çalışma olarak değerlendirilmesi ise ilerideki çalışmalara bırakılmıştır.

Sonuç olarak görsel unsurlarla desteklenen bu öğretim materyalleri, gerek derste kullanacak öğreticiye, gerek bireysel çalışma ve tekrar amacıyla kullanacak öğrencilere kolaylık ve kaynak sağlaması amacıyla geliştirilmiştir. Bu materyaller farklı bakış açılarıyla, çeşitli görseller, etkinlikler ve alıştırmalar eklenerek geliştirilebilir. Ayrıca öğretilecek zarfların düzeylere göre belirlenmesi ve hangi zarfların daha sık kullanıldığıyla ilgili bilimsel çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

AÇIK, Fatma, 2008. “Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *I. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu 27-28 Mart 2008, Gazi Mağusa, K.K.T.C.) Bildiri Metni.* http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/fatma_acik_yabancilara_turkce_ogretimi.pdf (11.04.2014)

AKYOL, H., 2000. “Yazı Öğretimi”, Millî Eğitim, Sayı 146, s. 37-48.

ATABAY, Neşe, KUTLUK, İbrahim, ÖZEL, Sevgi, 1983. *Sözcük Türleri*, Ankara: Tdk Yayınları.

AVRUPA DİLLERİ ÖĞRETİMİ ORTAK ÇERÇEVE PROGRAMI, <http://adp.meb.gov.tr/nedir.php> (Erişim Tarihi: 11.01.2014)

AVRUPA KONSEYİ, 2001. *Common European Framework of References for Language Teaching, Assesments*. Cambridge: Cambridge UP.

AVRUPA KONSEYİ, 2009. *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme-Öğrenme-Değerlendirme*. (Çev. Demirel, Çakır, Sevil, Egel, Yüksel, Haznedar, Toklu, Bükel, Daloğlu) Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.

AYKAÇ, Necdet, 2009. *Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Aktif Öğretim Yöntemleri*, Ankara: Natürel Yayıncılık.

BANGUOĞLU, Tahsin, 1986. *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.

BAŞ, Bayram, 2013, “Okuma ve Dinleme Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Eğitimi”, *Türkçe Eğitimi Açısından Dil Bilgisi Öğretimi* (Ed. ÖZBAY, Murat), Ankara: Pegem Akademi Yayınları, s. 197-227.

BERČÍKOVÁ, Pavlína, 2007. “Teacher’s Role in Pair Work”, Thesis, Faculty of Education, Masaryk University, Brno, Czech Republic.

BİLGEGİL, Kaya, 1984. *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Dergah Yayınları.

BİLGİN, M., 2006. *Anlamdan anlatıma Türkçemiz*, 2.baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, 1994. *Genel Öğretim Bilgisi*, Ankara: Kadioğlu Matbaası.

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, 2005. *Türk Eğitimi Düşüncesi Tarihi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

BİROL, C. ve ÖZBAY, M., 2013. *Yabancılara Türkçe Öğretimi İçin Ölçme ve Değerlendirme Soruları*, Pegem Yayınları, Ankara.

BOZKURT, F. 1995. *Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Cem Yayınevi.

BÜLBÜL, Melik, “Yabancı dil öğretiminde yöntem sorununa özgün bir bakış”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Dil Edinimi özel Sayısı*, 2001, s. 182- 190.

BÜYÜKÖZTÜRK Ş., AKGÜN, Ö., KARADENİZ Ş., DEMİREL Z., ÇAKMAK E., 2009. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem Yayıncılık.

CARTER, C. vd. 2002. *Key to Effective Learning* (3rd Ed.), New Jersey: Printice Hall.

ÇATIKKAŞ, A., 2001. *Türk dil bilgisi kılavuzu.*, 3.baskı, Ankara: Alfa Yayınları.

ÇOBAN, F., 2006. *Görev Odaklı Dil Öğretimi İle Dilbilgisi Öğretimi ve Örnek Dil Bilgisi Konuları. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) İstanbul.*

ÇETİNKAYA, Gökhan ve ALTIPARMAK H. Merve, 2013, “Soru-Cevap”, *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı* (Ed. Durmuş ve Okur), Ankara: Grafiker Yayınları, s. 213-215.

ÇOTUKSÖKEN, Y., 2006. *Uygulamalı Türk dili*, 2.baskı, İstanbul: Papatya Yayınları.

DEMİR, N., YILMAZ, E., 2004. *Türk dili el kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

DEMİRCAN, Ömer, 2013. *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, İstanbul: Der Yayınları.

DEMİREL, Özcan, 2010. *Yabancı Dil Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayınları.

DEMİREL, Özcan, 2012, “Eğitim Sözlüğü” Ankara Pegem Yayınları

DİLAÇAR, Agop, 1968. *Dil, Diller ve Dilcilik*, Ankara: TDK Yayınları.

DİLAÇAR, Agop, 1971. “Gramer, Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi”, *TDAY Belleten 1971*, s. 83-145.

DOĞAN, Aksan, 1998. *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları.

DOĞAN, Candemir, 2012. *Sistemantik Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımı ve Yöntemleri*, İstanbul: Ensar Neşriyat.

DOLUNAY, Salih Kürşat, 2010. “Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 2010/15 – 27, s. 275-284.

DURMUŞ, Mustafa, 2013. *Yabancılar Türkçe Öğretimi*, Ankara: Grafiker Yayınları.

EDİSKUN, Haydar, 2005. *Türk dil bilgisi*, 10.baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi.

EKER, Süer, 2005. *Çağdaş Türk dili*, 3.baskı, Ankara: Grafiker Yayınları.

ELLIS, R. (2003). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford University Press.

ERDEM, İlhan ve BAŞARAN, Mustafa, 2010. “Mezun Oldukları Bölümlerin Öğretmenlerin Dilbilgisi Öğretimine İlişkin Görüşleri Üzerindeki Etkisi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Yıl 15/Sayı 27, s. 311-339.

ERGİN, Muharrem, 2008. *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.

FER, S. 2009, “Öğretim Tasarımı” Ankara: Anı Yayıncılık.

GARRIS, R., AHLERS, R. And DRISKEL, J. E., 2002. “Games, Motivation and Learning: A Research and Practice Model”, *Simulation and Gaming*, 33, 441-467.
http://www.coulthard.com/library/Files/garris_2002_gamesmotivationlearning.pdf

GENCAN, T.N., 2001. *Dilbilgisi*, Ankara: Ayraç Yayınevi.

GÖÇEN, G. ve OKUR, A., 2013, “Dil Bilgisi Eğitimi”, *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı* (Ed. Durmuş ve Okur), Ankara: Grafiker Yayınları, s. 333-356.

GÖÇER A. ve MOĞUL S. , 2011, “Türkçenin yabancı dil olarak eğitimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış”, *Turkish Studies*, 6/3,- 797-810.

GÖĞÜŞ, Beşir, 1978. *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Ankara: Kadioğlu Matbaacılık.

GÜLENSOY, Tuncer, 2010. *Türkçe El Kitabı*, 6. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

GÜNEŞ, Firdevs, 2007. *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayınları.

GÜNEŞ, Firdevs, 2013, “Dil Öğretimi ve Temel Dil Yaklaşımları”, *Yabancılara Türkçe Öğretimi El Kitabı* (Ed. Durmuş ve Okur), Ankara: Grafiker Yayınları, s. 37-48.

GÜZEL, Abdurrahman, 2010. *İki Dilli Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi*, Ankara: Öncü Basımevi.

HALİS, İ., 2001. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Konya: Mikro Yayınları.

HENGİRMEN, M. 1998. *Türkçe Temel Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yayınları.

HENGİRMEN, Mehmet, 2006. *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, Ankara: Engin Yayın Evi.

İŞCAN, Adem, 2011. “Yabancılara Türkçe Öğretiminde Suggestopedianın(Telkin Yöntemi) Kullanımı”, *Turkish Studies*, 2011, Vol.6/1 Winter, s.1281-1286.

İTMEÇ, Fidan, 2008, “İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, *Çukurova Üniversitesi*, Yüksek Lisans Tezi, Adana.

KARAAĞAÇ, Günay, 2012. *Türkçenin Dil Bilgisi*, Ankara: Akçağ Yayınları.

KARAHAN, Leyla, 2005. *Türkçede sözdizimi*, 9.baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.

KARPUZ, H.Ö., 2001. “Türkiye Türkçesi’ndeki zarfların işlevsel ve yapısal özellikleri”, *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: Özel, s. 27- 43.

KAVCAR, C., OĞUZKAN, F. ve SEVER, S., 1997. *Türkçe Öğretimi Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin*, Ankara: Engin Yayınevi.

KAYA, Zeki, 2006. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

KOÇ, N., 1990. *Yeni dilbilgisi*, İstanbul: İnkılâp Yayınevi.

KORKMAZ, Zeynep, 2007. *Türkiye Türkçesi grameri (şekil bilgisi)*, 2.baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KÖKSAL, Dinçay ve VARIŞOĞLU, Behice, 2012. “Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlke ve Kavramlar”, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları s. 49-64.

KÖKSAL, Dinçay ve VARIŞOĞLU, Behice, 2012. “Yabancı Dil Öğretiminde Yaklaşım Yöntem ve Teknikler”, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları s. 81-111.

KÜÇÜKAHMET, Leyla, 2008. *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara: Nobel Yayınları.

KÜKEY, M., 2003. *Türk dilbilgisi*, Samsun: Cem ofset.

LARSEN-FREEMAN, Diane 2011. “*Key Concepts in Language Learning and Language Education*”, (Ed. James Simpson) *The Routledge Handbook of Applied Linguistics*, pp. 155-170.

NOVAK, Joseph D., 1990. “*Concept Maps and Vee Diagrams: Two Metacognitive Tools to Facilitate Meaningful Learning*”, *Instructional Science / 19*, p.29-52.

NUHOĞLU, M.M., ÖZSOY, T., AYDIN, A. 2008. *Türkçe Öğretiminde Materyal Tasarımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

OĞUZKAN, Ferhan, 1981. *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÖNCÜL, Remzi, 2000. *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*, 1. Cilt, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

ÖZ, M. Feyzi, 2001. *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

ÖZBAY, Murat,2006. *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Ankara: Öncü Basımevi.

ÖZBAY, Murat, 2008. *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*, Ankara: Öncü Basımevi.

ÖZKIRIMLI, A., 2002. *Türk dili dil ve anlatım*, 3. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

PAÇACIOĞLU, B., 1987. *Türk dili dersleri*, Ankara: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

PRABHU, N., 1987. *Second Language Pedagogy*, Oxford: Oxford University Press.

RICHARDS, Jack C. and RODGERS, Theodore S., 2001. *Approaches and Methods in Language Teaching*, New York: Cambridge University Press.

ROUCEK, Joseph S. , 1986. *Study of Foreign Languages*, New York: Philosophical Library Inc.

SAGIR, M., 2002. *İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

SEFEROĞLU, S. Sadi, 2006. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

SEVER, S., 2004. *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.

SEVER, S., KAYA, Z. ve ASLAN, C., 2008. *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

SEZER, Ayhan ve Diğerleri, 1991. *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.

STURTEVANT, Edgar H. , 1960. *An Introduction to Linguistic Science*, New Heaven.

ŞAHİN, YANPAR, T. ve YILDIRIM, S., 1999. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

ŞİMŞEK, N., 1997. *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*, Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi.

TARAKÇIOĞLU, A. Özlem, 2012. “Yabancı Dil Öğretiminde Materyal Geliştirme, Materyal Uyarlama ve Materyal Kullanımın Önemi”, *Yabancı Dil Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* (Ed. Sarıçoban ve Tavil), Ankara: Anı Yayıncılık, s. 1-18.

TDK, *Bilim ve Sanat Terimleri Ana Sözlüğü*, (Çevrimiçi), http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bilimsanat&view=bilimsanat,01.06.2014.

TDK, 2011. *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK.

THORNBURY, S. , 1999. *How To Teach Grammar*, Harlow: Pearson Education.

TURAN, Fikret, 1998. “Türkçede Zarflar Üzerine”, *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*,
http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/fikret_turan_turkcede_zarflar_uzeri
ne.pdf

UR, Penny, 1998. *A Course in Language Teaching*, Cambridge University Press.

VAHAPOĞLU, E. , 2009. *Yabancı Dil Öğrenme Yolları* İstanbul: Alfa Yayınları.

VARDAR, Berke, 1998. *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*, 2.baskı, ABC Kitabevi.

VURAL, B., 2004. *Eğitim-Öğretimde Teknoloji ve Materyal Kullanımı*, İstanbul: Hayat Yayıncılık.

YALIN, H. İ., 2012. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

YANPAR, Tuğba, 2009. *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Ankara: Anı Yayıncılık.

EKLER

Cevap Anahtarları

Ek 1: Alıştırma (Sifat Mı? Zarf Mı?)

SIFAT MI? ZARF MI?



Aşağıdaki her cümlede bir sıfat ve bir zarf vardır. Bunları bularak tablodaki yerlerine yazınız.

	SIFAT	ZARF
Güzel kız koltukta sessizce oturuyor.	Güzel	Sessizce
Yaşlı adam caddede yavaşça yürüyor.	Yaşlı	Yavaşça
Arkadaşımın yeni arabası güzel görünüyor.	Yeni	Güzel
Dolaptaki bozuk süt kötü kokuyor.	Bozuk	Kötü
Yeşil elma yemeyi çok severim.	Yeşil	Çok
Çalışkan öğrencinin sınavı iyi geçmiş.	Çalışkan	İyi
Şişman kedi yemeğini hızlı yiyor.	Şişman	Hızlı
Soğuk günlerde sıkı giyinmeliyiz.	Soğuk	Sıkı

Ek 2: Alıştırma (Sıfatların Zarf Olarak Kullanımı)

SIFATLARIN ZARF OLARAK KULLANIMI

Alıştırma 1



Aşağıdaki kelimeleri zarf görevinde kullanarak cümle oluşturunuz.

1. olmuş/ güzel/ yemek

Yemek güzel olmuş.

2. otobüs/ bu/ ilerliyor/ yavaş

Bu otobüs yavaş ilerliyor.

3. geçiyor/ hızlı/ zaman/ burada

Burada zaman hızlı geçiyor.

4. adresi/ ben/ buldum/ bu/ zor

Ben bu adresi zor buldum.


5. hayvanları/ çok/ arkadaşım/ seviyor

Arkadaşım hayvanları çok seviyor.

Ek 3: Alıştırma (Sıfat +ca/ce Eki)

SIFAT + CA/CE EKİ

Alıştırma 1

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. yavaşça/ Ali/ çıktı/ evden

Ali evden yavaşça çıktı.

2. sessizce/ küçük çocuk/ oturuyor/ koltukta

Küçük çocuk koltukta sessizce oturuyor.

3. çıktı/ merdivenlerden/ hızlıca/ yukarı/ Ahmet

Ahmet merdivenlerden hızlıca yukarı çıktı.

4. güzelce/ yemekleri/ pişirmelisin/ sen

Sen yemekleri güzelce pişirmelisin.


5. yorgun/ için/ çok/ olduğum/ ben/ uyudum/ dün akşam/ fazlaca

Ben çok yorgun olduğum için dün akşam fazlaca uyudum.

Ek 4: Alıştırma (Sıfat + “Bir Şekilde” Kalıbı)

SIFAT + “BİR ŞEKİLDE” KALIBI

Alıştırma 1

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. anlatmalısın/ güzel bir şekilde/ sorununu/ sen
Sen sorununu güzel bir şekilde anlatmalısın.
2. sessiz bir şekilde/ sınıftan/ Mehmet/ ayrıldı
Mehmet sınıftan sessiz bir şekilde ayrıldı.
3. bavulumu/ ben/ topladım/ hızlı bir şekilde
Ben bavulumu hızlı bir şekilde topladım.
4. annemle/ konuşabilirim/ her şeyi/ ben/ rahat bir şekilde
Ben annemle her şeyi rahat bir şekilde konuşabilirim.
5. konuyu/ özetledi/ öğretmenimiz/ kısa bir şekilde
Öğretmenimiz konuyu kısa bir şekilde özetledi.

Ek 5: Alıştırma (Zarfların Cümledeki Yeri)

ZARFLARIN CÜMLEDEKİ YERİ

Alıştırma 1



Aşağıdaki cümlelerin karşısında bulunan zarfları fiillerin önündeki ya da fiillerden sonraki boşluğa yerleştiriniz.

- 1 Yaz mevsimi **çabucak** geçti (çabucak)
- 2 Ahmet bir bardak suyu **yudum yudum** içti (yudum yudum)
- 3 Arkadaşım **yavaşça** uykuya daldı (yavaşça)
- 4 Seni **çok** seviyorum (çok)
- 5 Beren derse **geç** geldi (geç)




Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. girdi/ adam/ içeri
Adam içeri girdi.
2. davranabilir/ çocukça/ yaşlı insanlar
Yaşlı insanlar çocukça davranabilir.
3. derse/ Ali/ kaldı/ geç/ çok
Ali derse çok geç kaldı.
4. arayabilirsin/ beni/ her zaman/ sen
Sen beni her zaman arayabilirsin.
5. sohbet ettik/ arkadaşım/ epey/ biz
Biz arkadaşım/ epey sohbet ettik.

Ek 6: Alıştırma (Zaman Zarfları) 1

ZAMAN ZARFLARI


Alıştırma 1

 Aşağıdaki boşlukları uygun olan zaman zarfları ile doldurunuz.

gelecek yıl	dün	bugün	biraz önce	şimdi
her zaman	yazın	bir aydır	sabahtan beri	öğleden sonra

1. Kardeşim İstanbul'dan **dün** geldi.
2. **Biraz önce** senin telefonun çaldı.
3. Üniversiteyi **gelecek yıl** bitireceğim.
4. **Şimdi** ders çalışıyorum, gezmeye **öğleden sonra** gidelim.
5. **Yazın** ailemle tatile gideceğiz.
6. **Bugün** çok önemli bir sınavımız var.
7. Ayşe **sabahtan beri** hiçbir şey yemedi.
8. Onunla bir **aydır** hiç konuşmadım.
9. **Her zaman** doğruları söyle!

Alıştırma 2

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. önce/ iki yıl/ ben/ geldim/ Türkiye'ye
Ben Türkiye'ye iki yıl önce geldim.
2. ara sıra / Ayşe/ arkadaşlarıyla/ gider/ sinemaya
Ayşe arkadaşlarıyla ara sıra sinemaya gider.
3. şimdiye kadar/ sigara/ hiç/ içmedim/ ben
Ben şimdiye kadar hiç sigara içmedim.
4. söyleme/ yalan/ hiçbir zaman
Hiçbir zaman yalan söyleme!
5. doğacak/ bir ay sonra/ bebeğimiz/ bizim
Bizim bebeğimiz bir ay sonra doğacak.

Ek 7: Alıştırma (Zaman Zarfları) 2

ZAMAN ZARFLARI

Alıştırma 1



Aşağıdaki boşlukları uygun olan sıklık zarfları ile doldurunuz.




Ara sıra	Neredeyse hiç	Genellikle	Asla	Her Zaman
----------	---------------	------------	------	-----------

1. Dürüst insanlar **her zaman** doğruyu söylerler.
2. Biz yaz tatilinde **genellikle** İzmir'e gideriz.
3. Ben geceleri **ara sıra** geç yatarım.
4. Sınıfa yeni gelen çocuk **neredeyse hiç** konuşmuyor.
5. Babam gece dışarı çıkmama **asla** izin vermez.

Ek 8: Alıştırma (Yer – Yön Zarfları)

YER - YÖN ZARFLARI


Alıştırma 1

 Aşağıdaki boşlukları uygun olan yer – yön zarfları ile doldurunuz.

Aşağı	İçeri	Geri	Dışarı	İleri
-------	-------	------	--------	-------

1. Ben yolculuk boyunca arabanın camından **dışarı** baktım.
2. Öğrenci **içeri** girmek için izin istiyor.
3. Buradan **ileri** gitmek tehlikeli ve yasaktır!
4. Gece olmadan önce eve **geri** dönmeliyiz.
5. Dağın tepesinden **aşağı** inmek, oraya çıkmaktan daha kolay.

Alıştırma 2


 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. asansörle/ çıktı/ adam/ yukarı
Adam asansörle yukarı çıktı.
2. içeri / öğrenciler/ için/ kaçtı/ ıslanmamak
Öğrenciler ıslanmamak için içeri kaçtı.
3. indi/ merdivenden/ çocuk/ aşağı
Çocuk merdivenden aşağı indi.
4. dönüyoruz/ eve/ geri/ tatilden/ biz
Biz tatilden eve geri dönüyoruz.
5. dar/ çok/ burası/ git/ biraz/ ileri
Burası çok dar. Biraz ileri git.

Ek 9: Alıştırma (Miktar Zarfları)

MİKTAR ZARFLARI


Alıştırma 1

 Aşağıdaki boşlukları uygun olan miktar zarfları ile doldurunuz.

Epey	Pek	Çok	Fazla	Az
------	-----	-----	-------	----

1. Seni görmeyeli **epey/çok** kilo almışsın.
2. Bugün kendimi iyi hissetmiyorum. Çünkü dün gece **az** uyudum.
3. Profesör konuşmasını **epey/çok** uzattı.
4. Ne söylediğini **pek/fazla** anlamadım.
5. **Çok** dinle ama **çok/fazla** konuşma.

Alıştırma 2


 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. bekleme/ çalışıp/ az/ başarı/ çok
Az çalışıp çok başarı bekleme!
2. biraz/ bana/ için/ sana/ bağırdığım/ kızgınım
Bana bağırdığım için sana biraz kızgınım.
3. istemiyorsan/ fazla/ almak/ kilo/ yememelisin
Kilo almak istemiyorsan fazla yememelisin!
4. görmedim/ daha önce/ hiç/ seni/ burada
Seni burada daha önce hiç görmedim.
5. pek/ Ali/ konuşmadı/ toplantıda
Ali toplantıda pek konuşmadı.

Ek 10: Alıştırma (Durum Zarfları)

DURUM ZARFLARI


Alıştırma 1

 Aşağıdaki boşlukları uygun olan durum zarfları ile doldurunuz.

Yine	Güzelce	Çılgık çılgığa	Hızlı	Elbette
Gerçekten	Aniden	Hafif	Durmaksızın	İyi

1. Kardeşim kendi odasını **güzelce** temizledi.
2. Zaman çok **hızlı** geçiyor.
3. Karar vermeden önce **iyi** düşün!
4. Bu güzel bahar günü, rüzgâr **hafif** esiyor.
5. Maraton koşucuları 3 saat boyunca **durmaksızın** koşular.
6. Yağmur **aniden** yağmaya başladı.
7. Arkadaşım hasta olduğu için **gerçekten** üzüldüm.
8. Endişelenme, bu sınavı **elbette** kazanacaksın.
9. Sınıfta fare gören öğrenciler **çığlık çığığa** dışarı kaçtılar.
10. Yaramaz çocuklar **yine** kavga etmişler.

Alıştırma 2

 Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. Artık/ büyüdü/ sen/ davranma/ çocukça
Sen artık büyüdü. Çocukça davranma!
2. Coşkuyla/ milli bayramımızı/ kutluyoruz/ biz
Biz milli bayramımızı coşkuyla kutluyoruz.
3. Anlat/ bize / çabucak/ gördüklerini
Bize gördüklerini çabucak anlat!
4. Kullanıyor/ adam/ deli gibi/ arabayı
Adam arabayı deli gibi kullanıyor.
5. Türkler/ sıcak/ misafirlere/ davranıyorlar
Türkler misafirlere sıcak davranıyorlar.

Ek 11: Alıştırma (Soru Zarfları)

SORU ZARFLARI

Alıştırma 1



Aşağıdaki boşlukları uygun olan soru zarfları ile doldurunuz.

Ne zaman	Nasıl	Neden	Ne kadar	Ne
----------	-------	-------	----------	----

1. Bu yıl **ne zaman** tatile çıkacaksınız?
2. Problemleri **nasıl** çözeceğiz?
3. Türkiye'de **ne kadar** kalacaksınız?
4. Bu soruyu bana **neden** soruyorsun?
5. Doğum gününde kardeşine **ne** alacaksınız?

Alıştırma 2



Aşağıdaki kelimeleri kullanarak cümle oluşturunuz.

1. Katılmadım/ toplantıya/ sen/ neden
Sen toplantıya neden katılmadım?
2. Onunla/ ne zaman/ buluşacaksınız/ sen
Sen onunla ne zaman buluşacaksınız?
3. Kaçta/ bitecek/ ders
Ders kaçta bitecek?
4. Pastayı/ güzel/ bu/ yaptımız/ nasıl
Bu güzel pastayı nasıl yaptınız?
5. Ne kadar/ toplantı/ bu/ sürecek
Bu toplantı ne kadar sürecek?

Ek 12: Genel Alıştırma 1




Tabloda bulunan zarfları cümlelerdeki uygun boşluklara yerleştiriniz.


Güzel	Hemen	Bir ay sonra	İleri	Geri
Biraz	Neden	Dışarı	Birdenbire	Hafifçe
Dikkatle	Fazla	Çok	Her zaman	Üzgün bir şekilde

1. Dışarıda rüzgâr **hafifçe** esiyordu.
2. Öğretmen konuyu çok **güzel** özetledi.
3. Arkadaşım bayıldı. **Hemen** ambulans çağırın!
4. Siz biraz **ileri** gidebilir misiniz?
5. Dünkü pikniğe **neden** gelmedin?
6. İçeride bebek uyuyor. Lütfen **biraz** sessiz olun!
7. Ne olur **geri** dön!
8. **Birdenbire** yağmur yağmaya başladı.
9. Ali ceketini alıp **dışarı** çıktı.
10. Türkiye'deki oturma iznim **bir ay sonra** bitecek.
11. Zeynep, arkadaşının başına gelen olayları **üzgün bir şekilde** dinliyor.
12. Boş ver! Bunları kafana **fazla** takma!
13. Trafikte **her zaman** kurallara uymalıyız.
14. Sınıftaki herkes, öğretmenin anlattığı konuyu **dikkatle** takip ediyor.
15. Bana aldığım şapkayı **çok** beğendim.

Ek 13: Genel Alıştırma 2


 *Aşağıdaki yazıyı okuyunuz. Yazıda geçen zarfları işaretleyiniz.*

Bugün annemin akşam yemeği hazırlamasına yardım ettim. Biz, **önce** sebzeleri **dikkatli bir şekilde** kestik ve onları **yavaşça** tencerenin içine koyduk. **Sonra** annem tavuğu fırına **güzelce** yerleştirdi ve **sabırla** tavuğun pişmesini bekledik. Ben sıradaki işi **hevesle** bekledim. Bu iş çorbaya **biraz** baharat eklemek ve onu **hafifçe** karıştırmaktı. Ama ben çorbaya **yanlışlıkla** çok fazla karabiber koydum. Hatamı **sessizce** anneme söyledim. Bana **hafifçe** gülümsedi ve aynı şeyi çocukken kendisinin de yaptığını söyledi.


 *Bulduğunuz zarfları aşağıda verilen cümlelerdeki uygun boşluklara yerleştiriniz.*

1. **Bugün** önemli bir toplantım var.
2. Bütün soruları **dikkatli bir şekilde** cevapladım.
3. Odanın kapısını **yavaşça** kapattım.
4. Ayşe odasını **güzelce** topladı.
5. Öğrenciler derslerin bitmesini **sabırla** bekliyorlar.
6. Biz bu projeyi bitirmek için **hevesle** çalışıyoruz.
7. Bebek topa **hafifçe** vurdu.
8. Mesajı **yanlışlıkla** sana değil, Ayşe'ye gönderdim.
9. Öğrenciler sınıfta **sessizce** kitap okuyorlar.

Ek 14: Genel Alıştırma 3

 *Aşağıdaki yazıyı okuyunuz. Yazıda geçen zarfları işaretleyiniz.*

Dün sinemadan **sonra hızlıca** yürüdük ve **çabucak** eve döndük. **İçeri** girmeden **önce yavaşça** ayakkabılarımızı çıkardık. Ben **çok** yorulmuştum. Ellerimi **güzelce** yıkadım. **Sonra hemen yukarı** odama çıktım ve yattım. **Bir süre sonra** annem odama geldi. Kapıyı **hafifçe** vurdu ve **içeri** girdi. Annem bana “Günün **nasıl** geçti?” diye sordu. Ona “Güntüm **güzel** geçti.” dedim. Annem yanımda **biraz daha** kaldı. Fakat ben yorgun olduğum için daha fazla dayanamadım. **Yavaşça** uykuya daldım.

 *Bulduğunuz her zarf için bir cümle yazınız.*

Ek 15: Genel Alıştırma 4



Aşağıdaki cümlelerde geçen zarfları bulunuz. Bulduğunuz zarfları cümlelerin karşısına yazınız.

Yarın akşam kardeşim Ankara'dan gelecek.	Yarın akşam
Bugün hava çok sıcak.	Bugün
Sınıf arkadaşım Ali ile çok iyi anlaşıyoruz.	İyi
Ağaçlar ve bitkiler yağmuru sabırsızlıkla bekliyor.	Sabırsızlıkla
Doğru bildiğin yoldan asla geri dönme!	Asla / Geri
Yukarı çıkma! Haydi, aşağı gel!	Yukarı / Aşağı
Başarılı olmak için çok çalışmalısın!	Çok
Tatlıdan biraz alır mısınız?	Biraz
Sınava neden gelmedin?	Neden
Dersler ne zaman bitecek?	Ne zaman

Ek 16: Genel Alıştırma 5



Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmıştır?

- a) Ayşe büyük bir evde oturmak istiyor.
- b) Bizim evimizin önünde güzel bir bahçe var.
- c) Başarı kolayca kazanılmaz!**
- d) Yemekte çorba ve pilav var.

2- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmamıştır?

- a) Bu akşam misafirlige gideceğiz.
- b) Çocuklar pencerenin camını kırmış.**
- c) Sertifika sınavı güzel geçti.
- d) Hava soğuk. Bebeğin üstünü sıkıca örtmelisin!

3- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmıştır?

- a) Arkadaşım ile marketten alışveriş yapacağız.
- b) Annem evde değil.
- c) Sahilde kısa bir yürüyüş yaptık.
- d) Yazın uzun bir tatile çıkacağım.**

4- Aşağıdaki cümlelerin hangisinde zarf kullanılmamıştır?

- a) Mehmet babasını sevinçle karşıladı.
- b) Bu filmi hiç beğenmedim.
- c) Tatil için Antalya'ya gitmeyi düşünüyorum.**
- d) Çocuk kapıyı çalmadan içeri girdi.

Ek 17: Genel Alıştırma 7



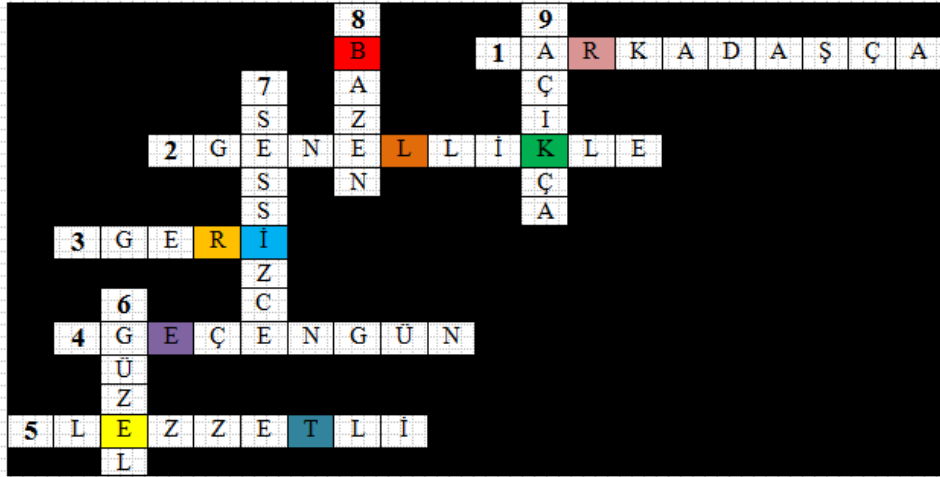
Aşağıdaki zarfları uygun cümlelerle eşleştiriniz.

Açıkça	Lezzetli	Genellikle	Geri	Bazen
Arkadaşça	Sessizce	Geçen gün		Güzel

1. Öğretmenimiz bizimle **arkadaşça** konuşur.
2. Ben kahvaltıda **genellikle** meyve suyu içerim.
3. Ayşe üniversiteyi bitirip ülkesine **geri** döndü.
4. **Geçen gün** yolda ilkokul arkadaşma rastladım.
5. Pasta çok **lezzetli** görünüyor.
6. Yaz tatilimiz **güzel** geçti.
7. Kardeşim odasında **sessizce** kitap okuyor.
8. Dersler **bazen** sıkıcı oluyor.
9. Ne söylemek istiyorsan **açıkça** söyle!



Yukarıdaki zarfları, eşleştirdiğiniz cümlenin numarasına göre bulmacadaki yerine yazınız. Daha sonra renkli kutulardaki harfleri aşağıdaki aynı renkteki yerlerine yazınız.



T E B R İ K L E R